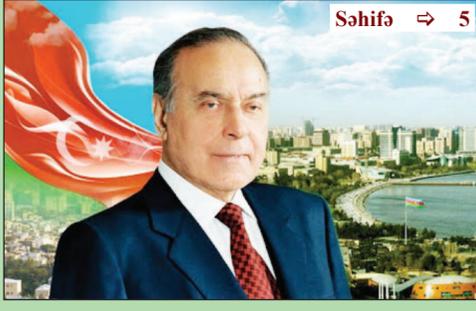

GÜNÜN SÖZÜ

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev:

Biz sərhədlərin delimitasiyası haqqında danışırsaq, nəzarət-buraxılış məntəqələri olmadan bu, mümkün deyil. Biz kommunikasiyaların açılması haqqında danışırsaq, əlbəttə ki, həm Zəngəzur dəhlizinin hər iki başında, eyni zamanda, Laçın rayonu ilə Ermənistan arasındakı sərhəddə nəzarət-buraxılış məntəqələri yaradılmalıdır.

Sosial dövlət modelinin müəllifi

Səhifə → 5

Səhifə → 8

Münxen Təhlükəsizlik Konfransı həm də mühüm iqtisadi platformadır

Belə faciələrin gələcəkdə təkrarlanmaması üçün...

Səhifə → 10

Xalq qəzeti

“Xalq qəzeti” – Xalqın qəzeti!

№ 39 (30155) 21 fevral 2023-cü il, çərşənbə axşamı

Gündəlik ictimai-siyasi nəşr

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzetin redaksiya heyəti

veb-sayt: www.xalqqazeti.az

Münxendə verilən “siyasi diplomatiya” dərsi

Qarabağ nizamlaşması və sülhün obyektiv şərtləri

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev Münxen Təhlükəsizlik Konfransında dünyaya, o cümlədən, Ermənistanla əsl siyasi diplomatiya dərsi verdi. Dövlətimizin başçısının konfrans çərçivəsində keçirilən panel iclasdakı çıxışı, ayrı-ayrı suallara cavabları, habelə, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin ABŞ Dövlət Departamentinin rəhbəri Antoni Blinkenin iştirakı ilə düzenlənmiş görüşünə dair açıqlaması ölkəmizin Qarabağ münaqişəsi müstəvisindəki ədalətli mövqeyinin həm təbliği, həm də prinsipliliyin və qətiyyətin tənənəsi kimi yadda qaldı.

Əvvəlcə, ümumi şəkildə onu bildirək ki, cənab İlham Əliyev beynəlxalq ictimaiyyətin Azərbaycan və Ermənistan arasındakı münaqişəli duruma kompleks yanaşmasının vacibliyini vurğuladı, mövcud istiqamətdə hər hansı spekulasiyalara meydan verilməyəcəyinin anon-

sunu dilə gətirdi, ikili standartların yolverilməzliyini əsaslandırdı. Dövlət başçımız habelə, Ermənistanın sülh gündəliyinə və normallaşma prosesinə münasibətindəki qeyri-məqbul yanaşmaları sadələdi, bu qeyri-məqbuluğa qarşı beynəlxalq ictimai rəyin müqavimət göstərməsinə çağırış etdi, beynəlxalq hüquq prinsiplərinin bölgədəki münaqişəli duruma tətbiqində hər hansı kənar elementlərin əsas olaraq irəli sürülməsinin keçərsizliyini, həmin elementlərin uğur qazanmayacağını diqqətə çatdırdı. O, həmçinin Cənubi Qafqazdakı problemli vəziyyətin nizamla salınmasına yönələn səylərin hansısa lokal marağ və mənafeələrə qurban verilməyəcəyini bəyan etdi. Bütün bunların Ermənistanla xəbərdarlıq mahiyyətinə kökləndiyi aşkardır. Bu, onu da göstərir ki, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində Qarabağ münaqişəsinə, Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşmasına dair müzakirələr ləvvan üçün şansıdır. Durumu düzgün qiymətləndirmək, düz yola gəlmək şansı.

Konkretiyə gəlincə, Prezidentin diqqət yetirdiyi ilk məqam Ukrayna münaqişəsinin ölkəmizə təsiri idi. Azərbaycan lideri Rusiya-Ukrayna müharibəsinin dünyada yaratdığı yeni geosiyasi vəziyyətə diqqət yönəltdi, bununla bağlı ölkəmizin üzlaşdiyi məsələləri, riskləri, üstünlükləri, faydaları və zərərli açıqladı.

(ardı 3-cü səhifədə)

Azərbaycan Prezidentinin Münxen Təhlükəsizlik Konfransında iştirakı beynəlxalq mətbuatın diqqətindədir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Münxen Təhlükəsizlik Konfransında iştirakı, burada keçirilən plenar iclasda çıxışı beynəlxalq mətbuatın diqqətində olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Türkiyənin “Daily Sabah” qəzetində dərc olunmuş “Azərbaycan Ermənistanla sülh sazişi üzərində işləyir” sərlövhəli məqalədə konfrans çərçivəsində təşkil olunmuş “Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması” mövzusunda plenar iclasda səsləndirilən fikirlərə geniş yer verilib. Yazıda ABŞ Dövlət katibi Antoni Blinken ilə birgə görüşə də toxunulub. Qeyd edilib ki, bu görüş ötən ilin oktyabrından bəri Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin ilk birbaşa təmasıdır.

Məqalədə Azərbaycanın Ermənistanla sülh müqaviləsi bağlanması ilə bağlı mövqeyi, Prezident İlham Əliyevin plenar iclasda Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaşayan əhali barədə fikirləri də əks olunub. Son dövrlərdə beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim olunmuş beynəlxalq ictimaiyyətdə real mənzərəyə kölgə salan məqamlara Azərbaycan Prezidentinin çıxışından istinadlarla aydınlıq gətirilib. Yazıda Prezident İlham Əliyevin çıxışında Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh danışıqları, Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni əhali ilə təmasların qurulması və bu təmasların ölkənin daxili məsələsi olması, Dağlıq Qarabağ anlayışının artıq qüvvədən düşməsi və Laçın yolunda heç bir blokadanın olmaması barədə fikirləri də oxucuların diqqətinə çatdırılıb. Həmçinin dövlətimizin başçısının 2022-ci il dekabrın 12-dən Rusiya sülhməramlılarının və Qırmızı Xaç

nümayəndələrinin nəqliyyat vasitələri də daxil olmaqla, ümumilikdə, 2500-dən çox nəqliyyat vasitəsinin həmin yoldan keçməsi barədə “Beləliklə, yol açıq olduğu halda biz bunu necə blokada adlandırırıq? Əgər Qarabağdakı ermənilər bu yoldan istifadə etməyə çalışsalar, əminəm ki, onları heç kim dayandırmayacaq” ifadəsi də xüsusi vurğulanıb.

Yazıda dövlətimizin başçısının Qarabağdakı erməni əhaliyə Azərbaycanın rəsmi yanaşmasına dair sətiri də təqdim olunub “Qarabağdakı ermənilər Azərbaycan vətəndaşlarıdır, azlıdır. Azərbaycan çoxmillətli ölkədir və Azərbaycanın bütün azlıqlar mədəniyyət, dil, həmçinin təhlükəsizlik də daxil olmaqla, eyni hüquq və üstünlüklərdən faydalanırlar”. Diqqətə çatdırılıb ki, Azərbaycan erməni əhalisi ilə təmas və müzakirələrə hazırdır və bu müzakirələr Qarabağda doğulmuş və bütün həyatı boyu orada yaşamış erməni icmasının nümayəndələri ilə aparılacaq. Qarabağda aparıcı mövqə tutmaq üçün kənardan ixrac edilmiş şəxs deyil.

(ardı 2-ci səhifədə)

Paşinyan növbəti uçurumdan xilas yolu axtarır

Beləliklə, üç gün davam edən Münxen Təhlükəsizlik Konfransı başa çatdı. Builki tədbirin əsas mövzusu, gözlənilmədiyi kimi, Rusiya-Ukrayna münaqişəsi oldu. Əvvəllər olduğu kimi, bu dəfə də konfransa dəvət edilən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev forum çərçivəsində keçirdiyi ikitərəfli görüşlərdə və müzakirələrdə dünya siyasi elitasının postmüharibə gündəliyinin realıqları ilə tanış etdi. Amma Ermənistan konfransın nəticələrindən razı qalmadılar. İrəvanda baş nazir Nikol Paşinyanın qətiyyətsizliyindən, milli maraqları qoruya bilməməsindən narahatlıq ifadə olunur. Bəzi politoloqların narahatlığı, hətta isterika səviyyəsinə yüksəlir...

Ötən il Münhen forumunda Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski şəxsən iştirak etmişdi. Bu dəfə məlum səbəbdən videobağlantı vasitəsilə müzakirələrə qatıldı. O, videomüraciətində Qərbi Rusiyaya güzəştə getməməyə çağırırdı. Sanksiya təzyiqinin gücləndirilməsi, Ukraynaya silah tedarükünün artırılması, Kiyevin qələbəsinin labüdlüyyəsinə, hərbi yardımın davam etdirilməsinə dair təminatlar – bütün bunlar göstərir ki, Qərb Ukraynada uzunmüddətli müharibəyə hazırlaşır. NATO-nun baş katibi Yens Stoltenberq hərbi yardımın münaqişənin eskalasiyası riskini artırıb-artırmayacağını ilə bağlı sualı şərh edərkən vurğuladı ki, azad seçim yoxdur, “lakin Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin qələbəsi riski daha yüksəkdir”. Y.Stoltenberqin sözlərinə görə, Kiyev hərbi dəstəyin davam etdirilməsi Ukraynada “uzunmüddətli və ədalətli sülhün” yeganə yoludur.

(ardı 4-cü səhifədə)

Mariana Vasileva: “İdmanın kütləvililiyini təmin etməklə, həm də xalqımızın sağlamlığının qeydine qalırıq”

Səhifə → 7

Qərbi Azərbaycanda erməni ünsürü necə siyasiləşdirildi?

Səhifə → 9

İntiqamın Mübariz zirvəsi

Səhifə → 10

Milli musiqi ifaçılığının Arifi

Səhifə → 11

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış əşyaların dövriyyəsinin tənzimlənməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında” 2005-ci il 12 sentyabr tarixli 292 nömrəli, “Azərbaycan Respublikası dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrindən keçirilən malların və nəqliyyat vasitələrinin yoxlanılmasında “bir pəncərə” prinsipinin tətbiqi haqqında” 2008-ci il 11 noyabr tarixli 12 nömrəli, “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi haqqında Əsasnamənin və Komitənin strukturunun təsdiq edilməsi barədə” 2012-ci il 4 iyun tarixli 646 nömrəli, “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” 2012-ci il 5 sentyabr tarixli 706 nömrəli, “Malların və nəqliyyat vasitələrinin gömrük sərhədindən keçirilməsi üçün “Yaşıl dəhliz” və digər buraxılış sistemlərindən istifadə Qaydaları”nın təsdiq edilməsi haqqında” 2016-cı il 21 may tarixli 920 nömrəli, “Rəqəmsal Ticarət Qovşağı kimi Azərbaycan Respublikasının mövqeyinin gücləndirilməsi və xarici ticarət əməliyyatlarının genişləndirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” 2017-ci il 22 fevral tarixli 1255 nömrəli, “Azərbaycan Respublikasının diplomatik nümayəndəlikləri və konsulluqları vasitəsilə qeyri-rezidentlərə elektron imza sertifikatının verilməsi Qaydası”nın və “www.azexport.az” internet portalı haqqında Əsasnamə”nin təsdiq edilməsi barədə” 2017-ci il 12 sentyabr tarixli 1598 nömrəli, “Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” 2018-ci il 26 iyun tarixli 148 nömrəli fərmanlarında dəyişiklik edilməsi və “Azərbaycan Respublikasından Avropa İttifaqı ölkələrinə yeyinti məhsullarının ixracının tənzimlənməsi haqqında” 2005-ci il 1 aprel tarixli 218 nömrəli Fərmanının ləğv edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində, “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Mülki dövriyyəyə olmasına yol verilməyən (mülki dövriyyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Mülki dövriyyənin müəyyən iştirakçılarına mənsub ola bilən və dövriyyəyə olmasına xüsusi icazə əsasında yol verilən (mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Madani bitkilərin genetik ehtiyatlarının mühafizəsi və səmərəli istifadəsi haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 30 dekabr tarixli 789-VIQD nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 12 sentyabr tarixli 292 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005, № 9, maddə 798; № 10, maddə 918; 2006, № 5, maddə 408; 2007, № 3, maddə 232, № 8, maddə 765; 2008, № 1, maddə 7, № 8, maddə 719; 2009, № 3, maddə 163; 2013, № 6, maddə 654; 2014, № 2, maddə 112, № 9, maddə 1027, № 10, maddə 1220; 2015, № 7, maddə 829; 2016, № 1, maddə 45, № 6, maddə 1039, № 8, maddə 1375; 2017, № 3, maddə 353, № 8, maddə 1521, № 11, maddə 1996; 2018, № 3, maddə 436, № 9, maddə 1840; 2019, № 7, maddə 1224; 2022, № 5, maddə 471, № 8, maddə 838) ilə təsdiq edilmiş “Mülki dövriyyənin müəyyən iştirakçılarına mənsub ola bilən və dövriyyəyə olmasına xüsusi icazə əsasında yol verilən (mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış) əşyaların dövriyyəsinə xüsusi icazə verən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının Siyahısı”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 15-ci hissənin “Mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış əşyalar” sütununda “Elmi” sözü “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 13.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlər və yem məhsulları istisna olmaqla, elmi” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2. 16-cı hissənin “Mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış əşyalar” sütununda “yeyinti” sözü “qida” sözü ilə, “Xüsusi icazə verən icra hakimiyyəti orqanı” sütununda “Səhiyyə Nazirliyi” sözləri “Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi” sözləri ilə əvəz edilsin.

2. “Azərbaycan Respublikası dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrindən keçirilən malların və nəqliyyat vasitələrinin yoxlanılmasında “bir pəncərə” prinsipinin tətbiqi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 11 noyabr tarixli 12 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008, № 11, maddə 968; 2009, № 2, maddə 68; 2017, № 8, maddə 1521; 2018, № 5, maddə 905; 2019, № 6, maddə 1031;

2022, № 5, maddə 470) 3-cü hissəsində “qida məhsullarına münasibətdə qida təhlükəsizliyi sertifikatının, onların istehsalçıların qida təhlükəsizliyi qeydiyyatına alınmasına dair dövlət reyestrindən çıxarışın” sözləri “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən tərtib edilən idxal zamanı elektron bildirişin, Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarışın, sağlamlıq sertifikatının və ya tifikatının, qida və yem məhsullarının təhlükəsizliyini təsdiq edən sənədlərin” sözləri ilə əvəz edilsin.

3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 4 iyun tarixli 646 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2012, № 6, maddə 540; 2013, № 12, maddə 1552; 2014, № 1, maddə 14; 2015, № 6, maddə 699; 2016, № 9, maddə 1487, № 10, maddə 1626; 2017, № 12 (I kitab), maddə 2333; 2018, № 7 (I kitab), maddə 1487; 2019, № 6, maddə 1031; 2020, № 2, maddə 97, № 6, maddə 702; 2022, № 7, maddə 742, № 8, maddə 871; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 28 noyabr tarixli 1891 nömrəli Fərmanı) ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi haqqında Əsasnamə”nin 4.1.5-ci yarımbəndində “qida məhsullarına münasibətdə qida təhlükəsizliyi sertifikatını, onların istehsalçıların qida təhlükəsizliyi qeydiyyatına alınmasına dair dövlət reyestrindən çıxarışın” sözləri “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən tərtib edilən idxal zamanı elektron bildirişin, Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarışın, sağlamlıq sertifikatını, qida və yem məhsullarının təhlükəsizliyini təsdiq edən sənədlərin” sözləri ilə əvəz edilsin;

4. “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 5 sentyabr tarixli 706 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2012, № 9, maddə 858; 2013, № 2, maddə 109, № 3, maddə 254, № 4, maddə 377; 2014, № 2, maddə 117, № 5, maddə 486, № 9, maddələr 1027, 1044, 1048; 2015, № 6, maddə 708, № 8, maddə 917, № 10, maddə 1122; 2016, № 2 (II kitab), maddə 251, № 5, maddə 852, № 8, maddə 1384, № 9, maddə 1464; 2017, № 2, maddə 174, № 4, maddə 564, № 5, maddə 809, № 8, maddələr 1521, 1531; 2018, № 3, maddə 437, № 6, maddə 1242, № 10, maddə 2013, № 11, maddə 2553; 2019, № 1, maddə 61, № 4, maddə 647; 2020, № 8, maddələr 1039, 1044, 1047; 2021, № 8, maddə 919, № 9, maddə 990, № 11, maddə 1217; 2022, № 5, maddə 475, № 10, maddə 1133; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 24 noyabr tarixli 1887 nömrəli və 2023-cü il 24 yanvar tarixli 1996 nömrəli fərmanları) 5.17-ci bəndi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“5.17. qida təhlükəsizliyi sahəsində xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı:

5.17.1. ixrac edilən qida və yem məhsullarına sağlamlıq sertifikatının verilməsi;

5.17.2. Azərbaycan Respublikasının gömrük rəzasinə idxal olunmuş qida və yem məhsullarına, habelə qida məhsulları ilə təmasda olan material və məmulatlara idxal sağlamlıq aktının verilməsi;

5.17.3. qida zənciri obyektinin (subyektinin) qeydiyyatına alınmasına və ya təsdiq olunmasına, habelə qida məhsulları ilə təmasda olan material və məmulatların istehsalı və emalını həyata keçirən obyektlərin qeydiyyatına alınmasına dair Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarış verilməsi;

5.17.4. Qida Təhlükəsizliyi Reyestrində dəyişiklik edilməsi;”

5. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 21 may tarixli 920 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016, № 5, maddə 881; 2018, № 12 (I kitab), maddə 2583; 2019, № 6, maddə 1031) ilə təsdiq edilmiş “Malların və nəqliyyat vasitələrinin gömrük sərhədindən keçirilməsi üçün “Yaşıl dəhliz” və digər buraxılış sistemlərindən istifadə Qaydaları”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

5.1. 1.5.3-cü yarımbənddə və 5.6-cı bənddə “qida məhsullarına münasibətdə qida təhlükəsizliyi sertifikatı, onların istehsalçıların qida təhlükəsizliyi qeydiyyatına alınmasına dair dövlət reyestrindən çıxarışın” sözləri “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən tərtib edilən idxal zamanı elektron bildirişin, Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarışın, sağlamlıq sertifikatını, qida və yem məhsullarının təhlükəsizliyini təsdiq edən sənədlərin” sözləri ilə əvəz edilsin;

5.2. 3.4.2-ci yarımbənddə “qida məhsullarına münasibətdə qida təhlükəsizliyi sertifikatına, onların istehsalçıların qida təhlükəsizliyi qeydiyyatına alınmasına dair dövlət reyestrindən çıxarışın,” sözləri “sənədlər,” “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən tərtib edilən idxal zamanı elektron bildirişə, Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarışa, qida və yem məhsullarının təhlükəsizliyini təsdiq edən” sözləri ilə əvəz edilsin.

6. “Rəqəmsal Ticarət Qovşağı kimi Azərbaycan Respublikasının mövqeyinin gücləndirilməsi və xarici ticarət əməliyyatlarının genişləndirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 22 fevral tarixli 1255 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 2, maddə 199; 2018, № 6, maddə 1236; 2021, № 1, maddə 43; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 28 dekabr tarixli 1932 nömrəli Fərmanı) 10.1.3-cü yarımbəndində “qida məhsullarına qida təhlükəsizliyi” sözləri ilə əvəz edilsin.

7. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 12 sentyabr tarixli 1598

nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 9, maddə 1645; 2019, № 6, maddə 1031; 2021, № 1, maddə 44; 2022, № 5, maddə 467; № 8, maddə 856) ilə təsdiq edilmiş “www.azexport.az” internet portalı haqqında Əsasnamə”nin 4.2.1-ci yarımbəndinin 3-cü abzasında “qida məhsullarına qida təhlükəsizliyi” sözləri “ qida və yem məhsullarına sağlamlıq” sözləri ilə əvəz edilsin.

8. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 26 iyun tarixli 148 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2018, № 6, maddə 1238, № 10, maddə 1991, № 11, maddə 2287; 2019, № 3, maddə 411, № 4, maddə 619, № 5, maddələr 839, 855, № 6, maddə 1027, № 12, maddə 1921; 2020, № 1, maddə 5, № 2, maddə 100, № 8, maddə 1039, № 11, maddə 1357; 2021, № 1, maddə 30, № 6 (I kitab), maddələr 579, 593, № 8, maddə 908, № 12, maddələr 1369, 1416; 2022, № 4, maddələr 305, 306, № 5, maddələr 443, 448, № 10, maddə 1136; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 28 dekabr tarixli 1928 nömrəli və 2023-cü il 26 yanvar tarixli 2001 nömrəli fərmanları) ilə təsdiq edilmiş “Kiçik və orta biznes evlərinə mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə göstərilən xidmətlərin siyahısı”nın 20-ci hissəsinin “Göstərdiyi xidmətlər” sütununun 1-ci və 3-cü bəndləri aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“1. qida zənciri obyektinin (subyektinin) qeydiyyatına alınmasına və ya təsdiq olunmasına, habelə qida məhsulları ilə təmasda olan material və məmulatların istehsalı və emalını həyata keçirən obyektlərin qeydiyyatına alınmasına dair Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarış verilməsi”;

“3. idxal olunmuş qida və yem məhsullarına, habelə qida məhsulları ilə təmasda olan material və məmulatları idxal sağlamlıq aktının, ixrac edilən qida və yem məhsullarına sağlamlıq sertifikatının verilməsi”;

9. “Azərbaycan Respublikasından Avropa İttifaqı ölkələrinə yeyinti məhsullarının ixracının tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 1 aprel tarixli 218 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005, № 4, maddə 293; 2006, № 5, maddə 401; 2014, № 5, maddə 477; 2016, № 8, maddə 1384; 2018, № 5, maddə 895) ləğv edilsin.

● Bu Fərmanın 1-ci hissəsi 2023-cü il iyunun 30-dan qüvvəyə minir.

■ Bu Fərmanın 2 – 9-cu hissələri 2023-cü il yanvarın 1-dən tətbiq edilir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 20 fevral 2023-cü il

“Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində, “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Mülki dövriyyəyə olmasına yol verilməyən (mülki dövriyyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Mülki dövriyyənin müəyyən iştirakçılarına mənsub ola bilən və dövriyyəyə olmasına xüsusi icazə əsasında yol verilən (mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Mədəni bitkilərin genetik ehtiyatlarının mühafizəsi və səmərəli istifadəsi haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 30 dekabr tarixli 789-VIQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 22 noyabr tarixli 316 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində, “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Mülki dövriyyəyə olmasına yol verilməyən (mülki dövriyyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Madani bitkilərin genetik ehtiyatlarının mühafizəsi və səmərəli istifadəsi haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 30 dekabr tarixli 789-VIQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanununun tətbiqini təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Müəyyən edilsin ki:

1.1. “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 28.2-ci, 30.5-ci, 30.6-cı, 30.7-ci, 31.1-ci (hər iki halda), 31.2-ci və 31.3-cü (hər iki halda) maddələrində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həyata keçirir;

1.2. həmin Qanunun 28.2-ci, 30.6-cı, 30.7-ci, 31.1-ci (ikinci halda) və 31.3-cü (birinci halda) maddələrində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti nəzərdə tutulur;

1.3. həmin Qanunun 30.5-ci maddəsində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Ehtiyatları Agentliyi nəzərdə tutulur;

1.4. həmin Qanunun 31.1-ci (birinci halda) və 31.3-cü (ikinci halda) maddələrində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi nəzərdə tutulur;

1.5. həmin Qanunun 31.2-ci maddəsində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi nəzərdə tutulur;

1.6. həmin Qanunun 31.2-ci maddəsində “informasiya sistemi” dedikdə “Elektron kənd təsərrüfatı” informasiya sistemi nəzərdə tutulur; 1.7. “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 14.6-cı maddəsinin ikinci cümləsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həyata keçirir;

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

№ 48

“Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən, yaxud ölkəyə idxal olunan aksiz markası ilə nişanlanmalı olan malların Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsinin tənzimlənməsi, aksiz markalarının və məcburi nişanlanmanın hazırlanması üçün sifarişin verilməsi, onların tətbiqi, satışı və uçotunun aparılması Qaydaları”nın təsdiq edilməsi haqqında

“Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 29 noyabr tarixli 650-VIQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 20 oktyabr tarixli 1384-IVQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bunlarla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və bu Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 30 avqust tarixli 393 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 7 dekabr tarixli 700 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 30 dekabr tarixli 1945 nömrəli Fərmanının 2.1-ci bəndinin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. “Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən, yaxud ölkəyə idxal olunan aksiz markası ilə nişanlanmalı olan malların Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsinin tənzimlənməsi, aksiz markalarının və məcburi nişanlanmanın hazırlanması üçün sifarişin verilməsi, onların tətbiqi, satışı və uçotunun aparılması Qaydaları” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. “Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən, yaxud ölkəyə idxal olunan aksiz markası ilə nişanlanmalı və məcburi nişanlama ilə nişanlanmalı olan malların Siyahısı” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

Qeyd: Qərara edilmiş əlavələrin tam mətni ilə www.nk.gov.az və www.xalqazeti.com saytlarında tanış ola bilərsiniz.

1.8. həmin Qanunun 14.6-cı maddəsinin ikinci cümləsində “orqan (qurum)” dedikdə Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi nəzərdə tutulur.

2. “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 22 noyabr tarixli 316 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005, № 11, maddə 1011; 2008, № 8, maddə 718; 2009, № 8, maddə 630; 2010, № 3, maddə 186; 2015, № 7, maddə 841; 2018, № 4, maddə 672, № 12 (I kitab), maddə 2553; 2019, № 8, maddə 1386; 2020, № 4, maddə 405, № 5, maddə 562; 2022, № 8, maddə 867) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

2.1. 2.1-ci və 2.7-1-ci bəndlərdə “16.2-ci” sözlərindən əvvəl “14.6-cı maddəsinin ikinci cümləsində,” sözləri əlavə edilsin;

2.2. 2.7-ci bəndə “13.3-cü” sözlərindən sonra “maddələrində” sözü, “14.6-cı” sözlərindən sonra “maddəsinin birinci cümləsində” sözləri əlavə edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

3.1. “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 5 may tarixli 523-VIQD nömrəli Qanununun icrasını təmin etmək məqsədilə normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərini dörd ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

3.2. “Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində, “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Mülki dövriyyəyə olmasına yol verilməyən (mülki dövriyyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Mülki dövriyyənin müəyyən iştirakçılarına mənsub ola bilən və dövriyyəyə olmasına xüsusi icazə əsasında yol verilən (mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Mədəni bitkilərin genetik ehtiyatlarının mühafizəsi və səmərəli istifadəsi haqqında” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 30 dekabr tarixli 789-VIQD nömrəli Qanunundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

4. Bu Fərman 2023-cü il yanvarın 1-dən tətbiq edilir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 20 fevral 2023-cü il

“Gömrük sistemində islahatların davam etdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 4 mart tarixli 1853 nömrəli Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində, “İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında”, “Dövlət rüsumu haqqında”, “Mülki dövriyyəyə olmasına yol verilməyən (mülki dövriyyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Mülki dövriyyənin müəyyən iştirakçılarına mənsub ola bilən və dövriyyəyə olmasına xüsusi icazə əsasında yol verilən (mülki dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış) əşyaların siyahısı haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Madani bitkilərin genetik ehtiyatlarının mühafizəsi və səmərəli istifadəsi haqqın-

da” və “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il 30 dekabr tarixli 789-VIQD nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. “Gömrük sistemində islahatların davam etdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 4 mart tarixli 1853 nömrəli Sərəncamında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016, № 3, maddə 496; 2019, № 6, maddə 1084) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 2.4-cü bənddə “qida məhsullarına

münasibətdə qida təhlükəsizliyi sertifikatı, onların istehsalçıların qida təhlükəsizliyi qeydiyyatına alınmasına dair dövlət reyestrindən çıxarışın,” sözləri “sənədlər,” “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən tərtib edilən idxal zamanı elektron bildirişin, Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarışın, sağlamlıq sertifikatı, qida və yem məhsullarının təhlükəsizliyini təsdiq edən” sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2. 2.5-cü bənddə “qida məhsullarına münasibətdə qida təhlükəsizliyi sertifikatının, onların istehsalçıların qida təhlükəsizliyi qeydiyyatına alınmasına

dair dövlət reyestrindən çıxarışın” sözləri “Qida təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən tərtib edilən idxal zamanı elektron bildirişin, Qida Təhlükəsizliyi Reyestrindən çıxarışın, qida və yem məhsullarının təhlükəsizliyini təsdiq edən sənədlərin” sözləri ilə əvəz edilsin.

2. Bu Sərəncam 2023-cü il yanvarın 1-dən tətbiq edilir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 20 fevral 2023-cü il

Azərbaycan Prezidentinin Münxen Təhlükəsizlik Konfransında iştirakı beynəlxalq mətbuatın diqqətindədir

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Slovakiyanın “teraz.sk” portalında yerləşdirilmiş “Azərbaycan və Ermənistan liderləri oktyabrın bəri ilk dəfə sülh barədə müzakirələr aparıblar” sərəlvhəli məqalədə Münxendə keçirilən görüşdən ətraflı bəhs edilir. Məqalədə Azərbaycanın sülhpərvər niyyəti və sülh danışıqlarına sadiqliyi dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin fikirləri ilə aydın şəkildə ifadə edilib: “Düşünürəm ki, bu, (sülh sazişi –

red.) ciddi tarixi fikir ayrılığına malik olan ölkələrin bir araya gəlməsi və düşməncilik səhifəsinin bağlanması da yaxşı nümunə ola bilər.” “Time.news” portalında yayı

Heydər Əliyev – 100

Bu gün Novruzun müjəddəsi olan çərşənbənin ilki olan su çərşənbəsidir. Suyun insanlara xoşbəxtlik, sağlamlıq, səadət gətirdiyi danılmaz həqiqətdir. Qədim dövrlərdən insanların suya olan tələbatının ödənilməsinə yönəlməmiş hər bir iş savab əməl sayılıb. “Su verən, bulaq yaradan, çay açan hər bir insan həmişə xalqın, millətin, insanların məhəbbətini qazanır” fikrinin müəllifi, böyük dövlət xadimi, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin Azərbaycanın içməli su sektorunda tarixi xidmətləri misilsizdir. Ulu öndər həm SSRİ dövründə, həm də müstəqillik illərində Azərbaycanın, xüsusən də paytaxt Bakının içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması üçün bütün mümkün imkanlardan istifadə edib.

Vətəni, xalqı qarşısında müstəsna xidmətləri ilə əbədi qazanan ulu öndərin mənalı həyat yolu, zəngin və çoxşaxəli irsi əsl həyat məktəbi, tükanmaz xəzinədir. Ölkəmizdə siyasi sabitliyin qorunması, müstəqil dövlət

miş adamların hamısı isə nəcib hünər göstərmişdir. Kür su kəmərinin birinci növbəsinin, gələcəkdə isə bütün kompleksin işə salınması Bakı, Sumqayıt şəhərlərində və bütün Abşeronda əhalinin və xalq təsərrüfatının suya ar-

Ulu öndər əhalinin içməli su təminatına diqqət və qayğı ilə yanaşmış

təsistatlarının yaradılması, beynəlxalq normalara əsaslanan demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, milli təhlükəsizliyin təmin olunması və yeni iqtisadi kursun müəyyənləşdirilməsi ümummilli lider Heydər Əliyevin xidmətləri sayəsində mümkün olub. Azərbaycanda infrastruktur layihələrinin böyük bir hissəsi Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi illərdə həyata keçirilib. İstər sovet dövründə, istərsə də müstəqillik illərində içməli su təchizatı sistemlərinin yaradılması və inkişafı ulu öndərin diqqət və həssaslıqla yanaşdığı məsələlərdən biri olub.

Heydər Əliyevin 1969-cu ilin iyul ayında Azərbaycan Kommunist Parti-

tan tələbatının ödənilməsində, sözsüz, böyük rol oynayacaqdır”.

Tikinti sahəsində toplanmış zəngin təcrübə Kür su kəmərinin ikinci hissəsinin tikintisini qısa müddətdə başa çatdırmağa imkan yaratdı. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1971-ci il sentyabrın 15-də ikinci Kür-Bakı magistral kəməri istifadəyə verildi. O dövr üçün zərbcə tikinti elan olunmuş kompleksin və magistral kəmərlərin istifadəyə verilməsi Abşeron yarımadasına saniyədə 3,5 kubmetr içməli suyun nəqlinə imkan yaradı.

Ötən əsrin 70-ci illərində Bakı şəhərində və bütövlükdə Azərbaycanda genişmiqyaslı quruculuq işləri həyata keçirilir. Bakıda İttifaq əhəmiyyətli bir sıra sənaye obyektləri istifadəyə verilir,

yası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilməsi ölkəmizi işıqlı gələcəyə doğru aparan yolun başlanğıcına çevrildi. Onun Azərbaycana rəhbər təyin olunması ilə həyat ritmi büsbütün dəyişdi, respublika iqtisadiyyatının inkişafı, sosial və kommunal infrastrukturun yaradılması istiqamətində genişmiqyaslı tədbirlər planı hazırlandı. Ulu öndərin respublika rəhbərliyinə gəlişindən sonra su təsərrüfatı sektorunda da ciddi dönüş yarandı. Əhalinin su təminatı və kanalizasiya xidmətlərindən istifadəsinin yaxşılaşdırılmasına, sənayenin, kənd təsərrüfatının suya olan tələbatının ödənilməsinə yönəlməmiş layihələrin böyük bir hissəsinin icrasına məhz həmin illərdə başlandı.

Ötən əsrin 70-ci illərinə qədər Bakı şəhəri və Abşeron yarımadasının içməli suya tələbatı “Sollar”, İkinci Bakı su kəmərləri, həmçinin məhdud emal gücünə malik Ceyranbatan su təchizatı qurğularını hesabına təmin olunurdu. Həmin illərdə paytaxtın böyüməsi, Əhmədli, Günəşli 8-ci Kilometr, yaşayış massivlərinin, yeni mikrorayonların salınması, sənayenin sürətli inkişafı suya tələbatı kəskin artırır. Mövcud mənbələr tələbatı tam ödəmədiyindən Kür suyunun Bakıya gətirilməsinə ehtiyac yaranır.

Hələ 19-cu əsrin sonu 20-ci əsrin əvvəllərində Kür suyunun Bakıya gətirilməsi ilə bağlı təkliflər isəli sürülsə də, bu ideya yalnız ötən əsrin ortalarında gerçəkləşə bilər. 1968-ci ildə Kür su kəmərlərinin birinci növbəsinin inşasına başlanılır. Lakin işlər olduqca ləng gedir, tikinti üzrə planlar kəsirlə icra olunurdu. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1970-ci il iyun ayının 10-da keçirilən iclasında Heydər Əliyevin Kür su kəmərinin birinci növbəsinin istifadəyə verilməsinin sürətləndirilməsi ilə bağlı verdiyi konkret tapşırıqlardan sonra tikintidə ciddi dönüş yaranır. Azərbaycanın iri tikinti təşkilatlarının bu vacib işə səfərbər edilməsi və İttifaq respublikalarından lazımi materialların təchizatı təminləyici qurğunun və magistral kəmərlərin çəkilişini sürətləndirir. Müxtəlif müəssisə və təşkilatların inşaat işlərinə cəlb edilməsi layihəni “ümumxalq tikintisi”nə çevirir. Bunun nəticəsində 30 ayda görülməli işlər qısa müddətdə yerinə yetirilir.

1970-ci il sentyabr ayının 27-də Kür su kəmərləri sisteminin birinci növbəsi istifadəyə verildi. Paytaxtın sosial-iqtisadi həyatı üçün son dərəcə mühüm əhəmiyyət kəsb edən bu əlamətdar hadisəyə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə çıxış edən Heydər Əliyev Bakı və Sumqayıt sakinlərini təbrik edərək deyib: “Bu gün biz Kür su kəmərinin çəkilişinin birinci mərhələsində qazanılan qələbəni bayram edirik. Su hər bir kəs üçün sevinc və səadət rəmzidir. Əgər bu gün Kür suyu Bakıya axırsa, bu, böyük sevinc və səadət bayramdır, bunu təmin et-

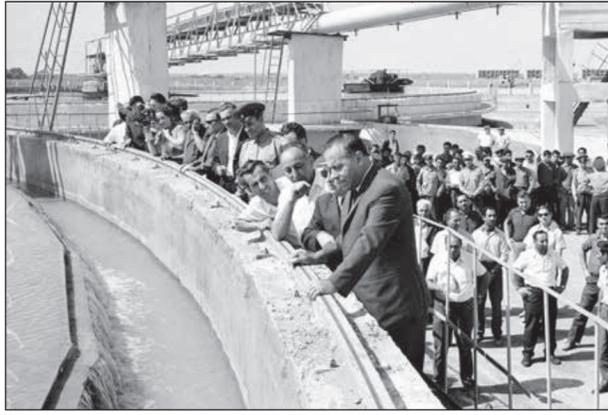
Sumqayıtda neft-kimyə sənayesi inkişaf edir, yeni yaşayış massivləri salınır. Bu da öz növbəsində Abşeron yarımadasında içməli və texniki suya tələbatı daha da artırır. Kür su kəmərlərinin birinci növbəsi artan tələbatı ödəmir, yəni də su çatışmazlığı müşahidə olunur. Belə bir şəraitdə Kür su təchizatı sistemlərinin tikintisinin davam etdirilməsinə zərurət yaranır. Heydər Əliyev nüfuzundan istifadə edərək SSRİ rəhbərliyindən razılıq aldıqdan sonra inşaat işləri davam etdirilir. 1978-1987-ci illərdə Kür su kəmərlərinin 2-ci və 3-cü növbələri inşa olunur. Bununla da, təminləyici qurğuların emal, magistral kəmərlərin neq gücü artırılaraq saniyədə 9,5 kubmetrə və ya sutkada 820 min kubmetrə çatdırılır.

Kür su kəmərləri sisteminin ikinci növbəsinin istismara verilməsi ilə yeni salınmış yaşayış massivlərində, eləcə də sənaye müəssisələrində müşahidə olunan su qıtlığı aradan qaldırılır. Eyni zamanda, Bakı şəhərinin su təchizatında müstəsna əhəmiyyət daşıyan mərkəzi su anbarları tikilərək istifadəyə verilir, yeni supaylayıcı şəbəkələr yaradılır. Ulu öndər Heydər Əliyevin “Bakını yaşılıqlar diyarına çevirək” çağırışı və təşəbbüsü yeni parkların, xiyabanların və yaşıllıq zolaqlarının salınması ilə nəticələnir.

Həmin dövrdə ulu öndər tərəfindən Kür suturemizləyici qurğularında emal olunan suyun bir hissəsinin Aran bölgəsinin tələbatını ödənilməsinə yönəldilməsi ideyası irəli sürülür. Lakin SSRİ-nin tənəzzülü və iqtisadiyyatda yaranmış böhran qrup su kəmərləri ideyasının gerçəkləşməsinə imkan vermir. Bu uzaqgörən ideya Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2012-2014-cü illərdə gerçəkləşdi. Şirvan-Muğan, Sabirabad-Saati qrup su kəmərləri tikildi. Ümummilli liderin Azərbaycanın su sektorunda şah əsəri sayılan Kür suturemizləyici qurğular kompleksinin imkanlarından istifadə etməkə həzirdə Şirvan, Salyan, Biləsuvar, Neftçala, Saati, Sabirabad və Hacıqabul şəhərləri, eləcə də magistral kəmərlərin marşrutu boyunca yerləşən kəndlərin 400 mindən artıq sakinini dəyənliyi və keyfiyyəti içməli su ilə təmin olunur.

Abşeron yarımadasının içməli su təchizatında mühüm əhəmiyyət daşıyan Ceyranbatan suturemizləyici qurğular kompleksinin inşasında da ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olub. Kompleks 1961-ci ildə istismara verilsə də, üç mərhələdə həyata keçirilən bu layihənin sonuncu mərhələsi 1978-ci ildə işə salınır. Bununla da, Ceyranbatan suturemizləyici qurğularının məhsuldarlığı saniyədə 7,5 kubmetrə çatdırılır.

1970-80-ci illərdə respublikanın şəhər və rayon mərkəzlərində də ilk mərkəzləşdirilmiş içməli su tullantı sistemlərinin yaradılmasına başlanıb. Həmin layihələr yaşayış məntəqələrinin inkişafında böyük rol oynayıb.

Ötən əsrin ikinci yarısında Bakı şəhərinə verilən suyun həcminin xeyli artması, eləcə də yeni yaşayış massivlərinin salınması tələbatı qarşılayacaq kanalizasiya infrastrukturunun yaradılmasını tələb edirdi. Bunlar əsas götürülərkə 1970-ci ildə 2000-ci ilə perspektiv inkişaf nəzərə alınmaqla paytaxtın “Böyük kanalizasiya” layihəsi işlənilməyə hazırlanırdı. Bu layihə çərçivəsində 4 mərkəzi nasos stansiyası, “Sənaye zonası”, “Şəhərkanarı” və “Sahil” tunel kollektorları tikilib istifadəyə verilir. Tullantı sularının təmizlənilməsi zərərçəkmiş ərazilərdə də yenidənqurma işləri aparıldı. Paytaxtın müxtəlif ərazilərində 80-dən artıq nasosxana və istehsalat bazaları tikildi, ən müasir texnikalar alındı.

Eyni zamanda, Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin əsas mənbəyi sayılan Ceyranbatan su anbarının ekoloji cəhətdən çirklənməsinin qarşısını almaq məqsədilə mühüm addım atıldı. Avropa İttifaqının Azərbaycana fəvqəladə yardım proqramı üzrə ayrılmış qrantı həsəbənə Ceyranbatan su anbarının ekoloji mühafizəsi tam təmin edildi. 1990-cı illərin ikinci yarısından müstəqil Azərbaycanda iqtisadi artım templəri yenidən sürətlənir, neft gəlirlərinin artımı digər sahələrin inkişafına təkan verir. Bu da Abşeronda suya tələbatı yenidən artırır. Belə bir vəziyyətdə əlavə su mənbələrinə və ya başqa sözlə, yeni mənbəyə ehtiyac yaranır. Heydər Əliyev Bakının dayanıqlı və keyfiyyətli su təchizatı üçün Oğuz-Qəbələ zonasının yeraltı sularından istifadə ilə bağlı təşəbbüsü çıxış edir. 2002-ci il dekabrın 19-da keçirilən müşavirədə ölkə rəhbəri Bakı şəhərinin su təchizatının yaxşılaşdırılması məsələsi üzərində xüsusi dayanır. “Bakıya bol-bol su gətirəcəyik” deyənlə ulu öndər paytaxta yüksək keyfiyyətli bulaq suyunun gətirilməsi vaxtının gəldiyini bildirir və bu məqsədlə Oğuz-Qəbələ zonasının yeraltı sularının öyrənilməsi barədə tapşırıq verir.

Ulu öndərin irəli sürdüyü bu möhtəşəm ideya möhtərəm Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirildi. 2007-ci ilin mart ayında dövlət başçısının iştirakı ilə təməli qoyulmuş Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəməri 2010-cu ilin son günlərində istismara verildi. Dövlət Neft Fondunun vəsaiti hesabına maliyyələşdirilən Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəmərinin istifadəyə verilməsi ilə Bakı şəhərinin içməli su təchizatında sabitlik təmin olundu.

Prezident İlham Əliyev paytaxtın dayanıqlı içməli su təminatı üçün yeni təşəbbüslərlə çıxış etdi. 2011-ci ilin sentyabrında dövlət başçısının iştirakı ilə Ceyranbatan gölünün yaxınlığında ultrasüzgəc texnologiyasına əsaslanan yeni kompleks təməli qoyuldu. Ən son texnologiya əsasında tikilən kompleks 2015-ci ilin oktyabrında istifadəyə verildi. Məhsuldarlığı saniyədə 6 kubmetr olan bu qurğu Abşeron yarımadasında yaşayan 1 milyona yaxın insanın içməli su təminatına öz töhfəsini verməkdədir.

Heydər Əliyev kursunun layiqli davamçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son illər Bakı şəhəri və Abşeron yarımadası ilə yanaşı, ölkənin regionalında da mühüm su və kanalizasiya layihələri icra olunub. Azərbaycan Respublikası regional suturemizləyici qurğuların inkişafı üçün dövlət proqramlarına uyğun olaraq 33 şəhər və rayon mərkəzlərində içməli su tullantı su, 13-də içməli su şəbəkələrinin, 20-də isə tullantı suturemizləyici qurğularının tikintisi yekunlaşıb. Şəhər və rayon mərkəzləri ilə yanaşı, əhalisinin sayı 1 milyon 500 min nəfər olan 1000-dən çox kəndin içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı işlər görüldü ki, bunlar da Heydər Əliyevin 1970-80-ci illərdə başladığı işlərin məntiqli davamıdır.

Bütövlükdə isə, ulu öndərin əhalinin su kimi əvəzsiz və vacib nemətlə təminatı istiqamətində verdiyi tövsiyə və tapşırıqlar Prezident İlham Əliyev tərəfindən ardıcıl şəkildə həyata keçirilir. Məhz bunun nəticəsidir ki, hazırda Azərbaycan əhalisi Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının standartlarına uyğun keyfiyyətli içməli su ilə təmin olunur. Elə Prezident İlham Əliyevin “Su həyat deməkdir, təmiz su isə sağlamlıq həyat deməkdir” sözləri Azərbaycan vətəndaşının sağlamlığına verilən dəyərli tövsiyəsidir.

M. YAQUBZADƏ,
“Xalq qəzeti”

Paşinyan növbəti uçurumdan xilas yolu axtarır

(əvvəlki 1-ci səhifədə)

Münxən konfransının İrəvanda əks-sədası

Siyasi müşahidəçi Naira Hayrumyanın fikrincə, Azərbaycan Ermənistanı maneəver imkanlarından məhrum etməklə öz mövqelərini irəli aparmağa çalışır. O hesab edir ki, danışıqların Moskvada baş tutmaması regionda təhlükəsizlik sistemində dəyişiklikdən xəbərlər verir: “Avropa Komissiyasının sədri Ursula Fon der Llayen Paşinyanla görüşdən son-

münaqişəni artıq nəzarətə götürüb: “Birləşmiş Ştatlar artıq Rusiyə insanlığa qarşı cinayətlərdə ittiham edib, bu, çox ciddi ittihamdır. Fransa lideri Emmanuel Makron açıq şəkildə BMT Təhlükəsizlik Şurasının tərkibinə yenidən baxılacağına açıqladı. Rusiya beynəlxalq təsir rıçaqlarını itirərsə, o, Cənubi Qafqazda oyunçu olmağı dayandırmayacaq”.

Politoloq Armen Hovhannisyan hesab edir ki, Prezident İlham Əliyev Nikol Paşinyanı razılaşmaları pozduğuna görə qınayıb: “Azərbaycan Ermənistan tərəfindən Qarabağ Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanınması,

ra bəyan etdi ki, Kreml və Bakının şiddətli müqavimətinə, həmçinin rəsmi İrəvanın Avropa ilə bağlı danışımağa çalışmasına baxmayaraq, gələcə həftə 100 avropalı müşahidəçi Ermənistanla gələcək Naira N.Hayrumyanın sözlərinə görə, Rusiyanın beynəlxalq təəcir prosesləri fonunda regional təhlükəsizliyin formatı dəyişir.

Siyasi müşahidəçi əmindir ki, münaqişənin yekun həlli Ukrayna böhranı başa çatdıqdan sonra global proses kontekstində nəzərdən keçiriləcək. Erməni politoloqun fikrincə, Rusiya post-sovet məkanı da daxil olmaqla, beynəlxalq problemlərin həlləndirən uzaqlaşır və bu kontekstdə problemlərin özəl həll planı hazırlanacaq. Qəribə minimum proqramı həll edir, yeni, 2020 - ci ilin payız müharibəsinin nəticələrinin qanunlaşdırılmasının və Rusiya planlarına uyğun müqavilələrin bağlanmasının qarşısını almaq, həmçinin bölgədəki təhlükəsizlik sistemini dəyişdirmək istəyir. O, həmçinin hesab edir ki, Birləşmiş Ştatlar Rusiyanın rolunu təcridən azaldaraq və münaqişə ilə bağlı məsələləri beynəlxalq səviyyəyə qaldıraraq, ümumilikdə,

həmçinin Sünik (Qafan) vasitəsilə dəhlizin təmin edilməsinə tələb edir”. Onun sözlərinə görə, Paşinyan həm Rusiyani, həm də Qərbi qane edəcək sülh müqaviləsi bağlamaq istəyir: “Hipotetik olaraq, bu, mümkündür. Qərb sazişin birgə hazırlanmasında israr edir”.

Politoloq Armen Vardanyan isə hesab edir ki, Ermənistan Qarabağ münaqişəsinin həllinin təxirə salınmasını istəyir: “Birləşmiş Ştatlar müqavilədə Artsax ermənilərinin hüquqları və təhlükəsizliyi ilə bağlı müddəanın təsbit edilməsinin tərəfdarıdır. Lakin Azərbaycan bunun əleyhinədir”. O qeyd edir ki, ABŞ və Əl-nin mövqeləri yaxındır və mövcud fikir ayrılıqları kardinal deyil: “Amma hələlik Ermənistanla Rusiya dominantlığı təşkil edir. Qarabağda Rusiyanın sülhməramrı hərbi kontingenti yerləşir. Belə şəraitdə Qərb, xüsusən də ABŞ münaqişənin həllində əsas vasitəçi ola bilməyəcək”.

Səbuhi MƏMMƏDOV,
“Xalq qəzeti”

Ekspert rəyləri

Rasim MUSABƏYOV,
Milli Məclisin deputatı,
politoloq:

– Münxən konfransının 2023-cü ildə əsas mövzusu Rusiya-Ukrayna müharibəsi və onun Avropa və Rusiya ilə qonşu ölkələrə təsiri barədə oldu. Bu baxımdan, Azərbaycanın həmin konfransda iştirakı vacib idi. Çünki biz Rusiya ilə həmsərhədlik və müharibə bölgəyə öz təsirini göstərir.

Öz gündəliyimizə gəldikdə isə ekofaallarımızın Laçın yolunda aksiyası ermənilərə bəhanə verdi ki, sülh danışıqlarından boyun qaçırınsınlar. Hələ ötən ilin dekabrında təklif var idi ki, xarici işlər nazirləri Moskvada görüşsünlər. Ermənistan tərəfi aksiyaya bəhanə gətirərək görüşdən boyun qaçırdı. Onlar dəfələrlə bildirdilər ki, aksiya dayandırılmayana qədər masa arxasında oturmayacaqlar. Ancaq Ermənistanın Xarici işlər naziri ABŞ Dövlət katibinin dəvəti ilə başını aşağı salıb Münxəndə masa arxasında əyləşdirildi və müzakirələr aparıldı. Nikol Paşinyana gəldikdə isə o, Cənubi Qafqazla bağlı keçirilən müzakirələrdən boyun qaçırmaq istəmə də, bu, baş tutmadı.

Konfransda Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın yanaşmasını təqdim etdi və olduqca önəmli məsələlərə toxundu. Prezidentimiz bildirdi ki, Ruben Vardanyan Qarabağdan rədd olub getməyənə qədər Azərbaycan Qarabağın erməni icması ilə heç bir məsələni müzakirə etməyəcək. O ki qaldı ekokoaksiyaya, onun əsasları var və tələblər yerinə yetirilməyənə qədər aksiya davam edəcək. Təklif olunmuşdu ki, Laçın yolunda Azərbaycanın Ermənistanla birgə nəzarət məntəqəsi qurulsun. Ermənilər isə yəni yalan məlumatlarla itimayətli çaxdırmaq cəhdlərinə əl atırlar. Bizim məqsədimiz orada yaşayan erməniləri ərazilərimizdən çıxarmaq deyil. Sadəcə, Azərbaycan öz sərhədinin şəffaflığını təmin etməli, oraya oraya silah, texnika daşınmamalıdır. Bunların qarşısını almaq üçün müstəqil nəzarətin qurulmasına da razıyıq.

Fikrət SADIXOV,
Politoloq:

– Münxən konfransı global danışıqlar platforması statusuna malikdir. Burada çox mühüm global məsələlər müzakirə olunur, fikir mübadiləsi aparılır. Müzakirələrin yekununda qərar və ya qətnəmə qəbul edilməmə də, müəyyən tövsiyələr verilir.

Bu il müxtəlif ölkələrin 150-dən çox nümayəndəsi, o cümlədən 45 dövlət və hökumət lideri, 83 xarici işlər naziri, hərbi idarələrin rəhbərləri, o cümlədən NATO, BMT, Avropa İttifaqının və s. nümayəndələri toplaşdı və müzakirələrdə iştirak etdirdilər.

Gündəlik geniş idi, dünya nizami pozulub, beynəlxalq hüquq normaları tapdalanıb. Biz bunu Cənubi Qafqaz baş verən hadisələrin təminatında da təsdiqləyə bilərik. Dünəndə müharibə gedir, separatçılıq baş qaldırıb. Bu məsələlər biri narahət etməyə bilməz. Buna görə də, deyə bilərik ki, indiki konfransda global əhəmiyyətli məsələlərin müzakirə olunmasına ciddi ehtiyac yaranıb.

Eyni zamanda, ernerji təhlükəsizliyi də ən çox müzakirə olunan mövzudur. Bilirsiniz ki, hazırda Qərb ölkələri enerji təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində fəal iş aparırlar. Rusiya enerji resurslarından asılılığına son qoymağa çalışan Qərb alternativ mənbələr axtarırlar. Bu mənada Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda Azərbaycanın rolu artır. Ona görə də, təsadüfi deyil ki, konfransın ilk gündündə “Boru arzuları: Gələcək üçün enerji təhlükəsizliyi” mövzusunda keçirilən “dayımyı masa”da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev iştirak edib.

Hiss olunurdu ki, konfrans iştirakçıları dövlət başçısına böyük hörmət edir və onun rəhbərliyi ilə Azərbaycanda atılan addımlar yüksək qiymətləndirilir.

Əlbəttə, konfransda bir sıra mühüm görüşlər də keçirilib. Prezident İlham Əliyev görüşləri səmərəli formatda keçirib. Bu görüşlərdə bir sıra tövsiyələr də qəbul olub. Hesab edirik ki, bu görüşlərdən sonra xarici şirkətlər Qarabağın bərpası prosesində yaxından iştirak edəcaqlar.

Təbii ki, konfransda siyasi mövzulara həsr olunmuş fikir mübadiləsi aparılıb. Bu görüşlərdə Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın vacib məsələlərə dair mövqeyini səsləndirib və əminəm ki, görüş iştirakçıları müəyyən nəticə çıxaracaqlar.

Azərbaycan və Dağıstan arasında əməkdaşlığa dair Tədbirlər Planı imzalanıb

Düən Bakıda Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini, Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyasının Dağıstan Respublikası arasında iqtisadi və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyanın Azərbaycan tərəfindən sədri Şahin Mustafayev ilə Dağıstan Respublikası Hökumətinin sədri, Komissiyanın Dağıstan tərəfindən sədri Abdulmüslüm Abdulmüslümovun görüşü olub.

Qeyd edilib ki, ötən il dekabr ayında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə Dağıstanın rəhbəri Sergey Melikov arasında keçirilmiş görüşün yekunlarına əsasən birgə layihələr üçün perspektivli istiqamətlər müəyyən edilib.

Baş nazirin müavini deyib: "Liderlər arasında əldə edilmiş razılaşmalara böyük əhəmiyyət veririk. Tərəflər arasında bu razılaşmaların reallaşdırılması məqsədilə Əməkdaşlığın əsas istiqamətlərinin inkişafına dair Tədbirlər Planı hazırlanıb".

Qeyd edilib ki, Tədbirlər Planında qarşılıqlı ticarət-iqtisadi fəaliyyətin inkişafına və investisiyaların daha fəal cəlb edilməsinə xüsusi diqqət yetirilir.

Görüşün yekunlarına əsasən, Ş.Mustafayev və A.Abdulmüslümov Azərbaycan və Dağıstan arasında əməkdaşlığın əsas istiqamətlərinin inkişafına dair 2023–2025-ci illər üçün Tədbirlər Planını imzalayıblar.

Ali Məhkəmənin Plenum iclası

Düən Ali Məhkəmənin bir illik fəaliyyətinə həsr olunmuş plenum iclası keçirilib. Sədr Ramiz Rzayev çıxışında bildirdi ki, Ali Məhkəmənin aparatı 2022-ci ildə samarali fəaliyyət göstərmiş, öz sahəliyyətləri çərçivəsində müəyyən tədbirlər həyata keçirib.

Ötən il ayrı-ayrı sahələr üzrə vahid məhkəmə təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi işi davam etdirilib, eyni zamanda, bəzi məsələlər üzrə məhkəmə fəaliyyətinin monitorinqləri aparılıb. Qanunvericiliyə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi ilə bağlı bir çox hüquqi akt layihəsi araşdırılaraq təhlil edilib, müvafiq rəy və təkliflər hazırlanıb.

2022-ci ildə dövlət orqanları və ayrı-ayrı vətəndaşlar tərəfindən Ali Məhkəməyə 14 min 122 müraciət daxil olub. Azərbaycan Prezidentinin təsviyəsinə əsasən Ali Məhkəmənin sədri müxtəlif rayonlarda vətəndaşları qəbul edib. Eyni zamanda Ali Məhkəmədə 1925 şəxs fərdi və kollektiv qaydada qəbulda olub.

Vurğulanıb ki, 2022-ci ildə Ali Məhkəmə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin "Yuxarı Instansiya Məhkəmələr Şəbəkəsi"nin (SCN) üzvü kimi fəaliyyətini davam etdirib. Bu şəbəkə vasitəsilə "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Avropa Konvensiyasının üzv dövlətlər tərəfindən təyin edilən məhkəmələr arasında informasiya mübadiləsi platforması yaradılıb və ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı məhkəmələr tərəfindən Avropa Konvensiyasının müddəalarını və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərini düzgün və vahid qaydada tətbiqinin təmin edilməsinə başlanılıb.

2022-ci ildə Ali Məhkəmədə müasir informasiya texnologiyalarının

tətbiqinin genişləndirilməsi məhkəmə kollegiyalarının və aparatının iş fəaliyyətinin optimallaşdırılmasında mühüm rol oynayır. Ali Məhkəmə Aparatının yeni strukturunda yaradılmış Elektron məhkəmə və informasiya texnologiyaları şöbəsi tərəfindən "Elektron məhkəmə" informasiya sisteminin inkişafı və avtomatlaşdırma dərəcəsinin yüksəldilməsi üzrə işlər həyata keçirilib, "məhkəmə işlərinin bölgüsü sistemi" işlənilib hazırlanıb, "məhkəmə işləri üzrə axtarış sisteminin" funksionalıqları daha da genişləndirilib.

2020-ci ildən etibarən Ali Məhkəmənin fəaliyyətinə həsr olunmuş geniş hesabatlar saytda dərc edilir. 2022-ci ildə Ali Məhkəmənin Bülleteninin nəzərdə tutulan dörd nömrəsi çap olunub. Bülletenlərdə məhkəmələrin fəaliyyəti ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları, Ali Məhkəmə Plenumunun qərarları, qanunvericiliyin məhkəmələr tərəfindən tətbiqi təcrübəsinə dair ümumiləşdirilmənin nəticələri, icmal məktubları, məqalələr, Ali Məhkəmə rəhbərliyinin iştirakı ilə keçirilmiş görüşlər, beynəlxalq tədbirlərə dair məlumatlar əksini tapıb.

Plenumda Ali Məhkəmənin Kollegiya sədrlərinin 2022-ci ildə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi vəziyyətinə dair məlumatları dinlənilib.

Plenumda hər bir məlumat ətrafında geniş müzakirələr və təhlillər aparılıb. Bildirilib ki, Ali Məhkəmənin icraatında 2022-ci ildə 2021-ci ilə nisbətən az iş olub. Bu səbəbdən baxılan işlər – Mülki Kollegiyada 12,7 faiz, Cinayət

Kollegiyasında 1,7 faiz, İnzibati Kollegiyada 0,8 faiz azalıb. Ancaq Komersiya Kollegiyasında 12,7 faiz artım var. Ümumiyyətlə, Ali Məhkəməyə daxil olmuş işlərin sayı 2,2 faiz artıb. Qeyd edilib ki, ləğv olunan məhkəmə qərarlarının sayı 2,8 faiz azalıb.

Plenumda 2022-ci ildə 27 işə baxılıb və müvafiq qərarlar qəbul edilib. Məruzələr ətrafında çıxış edənlər kollegiyaların fəaliyyətində nəzərə cərpacaq keyfiyyət dəyişikliyi olduğunu xüsusilə qeyd ediblər.

Plenumda Ali Məhkəmənin 2023-cü ildə iş planı təsdiq edilib.

Plenumda "Cinayət yolu ilə əldə olunmuş əmlakın ləğvəndirilməsi cinayətinə dair işlər üzrə məhkəmə təcrübəsi, habelə cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilib-bilə pul vəsaitlərini və ya digər əmlakı əldə etmə, onlara sahiblik və ya onlardan istifadə etmə, yaxud sərəncam vermə cinayətinə dair bəzi məsələlər haqqında", həmçinin bu qərarın tətbiqi ilə bağlı məhkəmələrin fəaliyyətinin monitorinqinin aparılması üzrə planın təsdiq edilməsinə dair, "Hərbi xidmət keçməkdən boyun qaçırma, hərbi hissəni və ya xidmət yerini özbaşına tərk etmə və fərarilik işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında", 2001-ci il 1 noyabr tarixli 1 nömrəli Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarında dəyişikliklər edilməsi haqqında", "Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun bəzi qərarlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumlarının qərar layihələrinin müzakirəsi aparılıb.

Plenumda müzakirə olunan məsələlərə bağlı müvafiq qərarlar qəbul olunub.

Birbaşa bağlantı

"Türkiyə dikəlib bütün yaralarını sağaldacaq"

Müsaibimiz Qaziantepdə zəlzələnin şahidi professor İlqar İmamverdiyevdir

Türkiyədə baş verən fəlakətli zəlzələ Azərbaycanda da hər kəsə eyni kədər, ağrı yaşatmaqdadır. Qardaş ölkəyə göndərdiyimiz yardımlar qəlbimizə az da olsa rahatlıq gətirir, zəlzələ bölgəsindən aldığımız kiçik bir xoş xəbər, uğurlu xilasetmə və yardım əməliyyatları göynertlərimizi azaldır. Zəlzələnin ölmüşəşən ağışundan sağ çıxanların nələr çəkdiyini təsəvvür etmək də ağırdır. Onlardan biri Türkiyədə yaşayıb-çalışan tanınmış sənətsünas soydaşımız Qaziantep Universitetinin professoru İlqar İmamverdiyevdir.

İlqar müəllimlə dəfələrlə Kayseridə, Nevşehirde, Ərzincanda beynəlxalq konfranslarda görüşmüşük. Bu görüşlərdə bir yerdə çalışdığı mərhum professor Babək Qurbanovla qoşa olardı. 20 ildən çoxdur ki, Türkiyədə çalışır, Ankara, Ərzurum Universitetlərindən sonra Qaziantepə gəlib. Qaziantepdə də zəlzələ olduğunu eşidən kimi ilk yadıma düşən İlqar müəllim oldu. Telefonuna zəng çatmayanda hədsiz narahat oldum. Sonra telefonun o başında o üzüntülü günlərdə onun yorğun və titrəyən səsinə eşitmək nə qədər ağır olsa da, sağ qaldığına qədərincə sevindim. Müsaibə vermək halında olmadığını bilib, onunla zəlzələnin stress və heyecanları ötürəndən sonra söhbət etməli oldum.

Düən yenidən İlqar müəllimə zəng vurdum. Bir qədər özünə gəlsə də yenə heyəcanlı idi:

– Zəlzələ səhər təzədən baş verdiyindən Türkiyə yuxuda idi. Bir anlıq çəşnəlik yaranarsa da özümüzü tez ələ ala bildik. Əslində, bəzi xırda silikələnmələrlə tez-tez üzləşdiyimizdən bunun da öləri bir dalğa olduğunu zənn etdik. Amma bu dəfə ev elə bir guclu tekanla silikələndirdi ki, bu, tərpənişin fəsadlarının ağır olacağından xəbər verirdi. Yer üzünün görünməyən bir fəlakəti oldu bu zəlzələ. 6 fevral 2023-cü il Türkiyənin tarixinə qara bir səhifə kimi yazıldı. Bu fəlakət dolu hadisəni görənələr və yaşayanlar hələ də özlərinə gələ bilmirlər, sanki dəhşətli bir yuxudur...

– Yəqin ki, gördüklərinizin nə qədər ağır olduğunu anlatmaq da çətindir?

– İndi o anları xatırladıqca adam çox şeyə təəccüb edir, hətta sağ-salamat qalmığına belə. İnanmır ki, salamat qalanların doğum gündüdü o qara tarix – 6 fevral. Qaziantepdə səhər saat 5 radələrini, güclü tekan səngiyib-səngiməz əlimizə keçən pal-paltarı da götürüb birtəhər özümüzü çöle atdıq. Elektrik enerjisi kəsildiyindən zülmətdə dolaşmış qalmışdıq. Yaşadığımız bina 2 mərtəbəli olduğundan çöle qaçmaq da xeyli asan oldu. Heyətdə sulu qar yağdı. Məhəllə Qaziantep Universitetinin qarşısında olduğu üçün tələbələrini ən çox qaldığı yer idi. Çoxmərtəbəli binalar olmadığından dağıntılar, demək olar ki, yox idi.

– Hadisə elə gözənlənməz olmuşdu ki, fəvqəladə tədbirlərin görülməsini heç kəs gözləməzdi də. Amma az bir zamanda hökumət qüvvələri səfərbər oldu, icra strukturları, bələdiyyələr adamların yerləşdirilməsini, su və yemək verilməsini təşkil etməyə başladılar. Üstəlik, hər an verilən faciəli xəbərləri eşitdikcə dəhşət artır, heç kəsi, heç bir qurumu qınamaq belə ağından keçmirdi. Əslində, fəlakətin miqyası o qədər böyük və dağıdıcı idi ki, adamlar bunları eşidib bildikcə özlərini yaşadıqlarına və heyatda qaldıqlarına şükür edirdilər.

– Azərbaycandan yardım nə vaxt gəldi?

– İlk soraq Ankaradakı səfirliyi-mizdən gəldi. Səfirliyimizin bu işdəki fəaliyyətini

xüsusi qeyd etmək lazımdır. İlk gündən onların fəaliyyəti, adamları xilas missiyası ümidlərimizi artırdı, dövlətimizə güvəndik. Belə anlarda adam kimsəsiz olmadığını hiss etdikcə az da olsa ürəkənir. Səfir Rəşad Məmmədov şəxsən bölgələri gəzir, imkanları daxilində hər bir Azərbaycan vətəndaşının problemləri ilə maraqlanırdı. Səfirlik əməkdaşları adamları zəlzələ bölgəsindən çıxarmaq üçün gecəgündüz fəaliyyətdə idilər. Universitetimizdən azərbaycanlı məzun və tələbələri də səfirliyin dəstəyi ilə yardım işlərinə qoşuldular. Onlar azərbaycanlıların toplanıb Vətənə və digər təhlükəsiz bölgələrə yola salınması üçün fədakarlıq göstərdilər.

– O ağır günlərdə bütün Azərbaycanda səfərbər idi, hər kəs Türkiyəyə yardım əlini uzatmaq istəyirdi...

– Qurban olum ölkəmizin hər bir vətəndaşına. Fəlakətin ilk saatlarında Azərbaycan dövlətinin və xalqının Türkiyəyə yardım üçün səfərbər olması iki ölkənin qardaşlığının sarsılmazlığını göstəricisi idi. "Bir millət, iki dövlət" olan xalqlarımızın qardaşlıq köməyi gözənlənən idi, amma bu dərəcə səfərbərlik ağıla sığan deyildi. İndi Türkiyənin hər bir televiziya, radiosu, mətbuatı hər gün bu köməkdən danışır. Hətta adamlar özləri çəş-baş qalıb ki, bu boyda can yanğısı olarmı? Hər kəs bu acını öz içində hiss etməsi, əlindən gələni köməyi əsirgənməsi elə bir

nümunədir ki, bunun müqayisəsi yoxdur. – Şübhəsiz, Türkiyə bütün bunlara qalib gələcək...

– Adamları zəlzələdən çox möhkəm olmayan binalar öldürdü. Hər kəs bilir ki, Türkiyə dünyanın ən aktiv zəlzələ zonalarından biridir. Türkiyənin Fəlakət və Fəvqəladə Hallar Agentliyi təkcə keçən 2022-ci ildə 22 mindən çox tekan qeydə alıb. Ən çox insan tələfatı ilə nəticələnən sonuncu ağır zəlzələ 1999-cu ildə İzmirde 7,6 bal gücündə olmuşdu. Həmin təbii fəlakət nəticəsində 17 mindən çox insan həlak olmuşdu. 2020-ci ildə İzmirde baş verən ölümcül zəlzələdən də çox vaxt keçməyib.

Binaların tikinti qaydalarının pozulması, məhz kütləvi pozulması faciələrin bilavasitə mənbəyi oldu. Mən nə inşaatçı, nə də seysmoloqam. Amma bildiyim qədər məsuliyyətsizlik bu qədər qırğına səbəb oldu. Bunun haqq-hesabı ciddi bir təzədə aparılacaq. Baş verənlər bir daha təsdiqlədi ki, böyük türkün birliyi böyük fəlakətlər də sarsıdacaq deyil. Türkiyə güclü dövlətdir, tezliklə ayağa qalxıb itkiləri aradan qaldıracaq, yaralarını sağaldacaq. Əslində, ölkə ilk dəqiqələrdən ayaqdadır. Azərbaycan isə sonadək qardaş ölkənin yanında olacaq.

Namiq QƏDİMOĞLU,
"Xalq qəzeti"

Türkiyənin Hatay vilayətində 6,4 bal gücündə zəlzələ baş verib

Türkiyə mətbuatı xəbər verir ki, fevralın 20-də yerli vaxta saat 20:04-də Türkiyənin Hatay vilayətində 6,4 bal gücündə, saat 20:07-də isə bu vilayətin Samandağ rayonunda 5,8 bal gücündə zəlzələ baş verib.

Türkiyənin bəzi KİV-lərində zəlzələ nəticəsində dağıntıların olduğu deyilib. Yeraltı tekanların 400 kilometrən artıq məsafədə – Livan, Suriya, Kipr, Suriya və İsraildə, ümumilikdə, 30 milyondan çox insanın yaşadığı geniş ərazidə hiss edildiyi bildirilib. Avropa-Aralıq dənizi Seysmologiya Mərkəzi Hatay şəhərində baş verən zəlzələdən sonra sunami xəbərdarlığı edib.

Türkiyədə zəlzələnin canlı itkisi 41 min 156 nəfəri keçdi

Türkiyədə son bir əsrin ən dəhşətli fəlakəti sayılan zəlzələdə həlak olanların sayı 41 min 156 nəfəri keçib.

Bu məlumatı dünən Fəvqəladə Halların İdarə Olunması Agentliyinin (AFAD) sədri Yunus Sezer açıqlayıb. Onun sözlərinə görə, Hataydakı 15 binada axtarış-xilasetmə əməliyyatları davam edir. Bölgəyə 300 minə yaxın qadın göndərilib.

Fevralın 6-da Kahramanmaraşda baş vermiş iki dağıdıcı zəlzələdən sonra yeraltı tekanlar ara vermir. İndiyə qədər zəlzələ bölgəsində 6 min 414 afterşok qeydə alınıb.

"Xalq qəzeti"

FHN-in mobil səhra hospitallarında 1090 nəfərə tibbi xidmət göstərilib

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, Türkiyədə baş vermiş güclü zəlzələnin fəsadlarının aradan qaldırılmasına dəstək məqsədilə qardaş ölkəyə göndərilmiş Fəvqəladə Hallar Nazirliyinin (FHN) mobil səhra hospitalları zəlzələnin ciddi zərər vurduğu Kahramanmaraşda fəaliyyətini davam etdirir.

FHN-in mətbuat xidmətindən bildirilib ki, hospitallarda ötən günlər ərzində, ümumilikdə, 199-u uşağ olmaqla 1090 nəfərə yüksək səviyyəli tibbi xidmət göstərilib. Hər cür müayinə və müalicə imkanlarına malik mobil səhra hospitalları fasiləsiz fəaliyyətini davam etdirir.

Fəvqəladə Hallar Nazirliyinin Türkiyədə zəlzələ bölgəsində çalışan çəvik xilasetmə qüvvələri fəsadların aradan qaldırılmasına və axtarış-xilasetmə əməliyyatlarını davam etdirirlər.

Nazirliyin mətbuat xidmətindən redaksiyamıza bildirilib ki, FHN-in qüvvələri bu vaxtdək Kahramanmaraş və Hatay bölgələrində həyata keçirdikləri axtarış-xilasetmə əməliyyatları nəticəsində dağıntılardan, ümumilikdə, 53 nəfəri sağ, 780 nəfərin isə cəsədini çıxararaq aidiyyəti üzrə təhvil veriblər.

"Xalq qəzeti"

Avropada ermənilərin bir qətnaməsi də rədd edildi

Milli Məclisin Avronest Parlament Assambleyasında nümayəndə heyətinin rəhbəri Tahir Mirkişili və üzvləri Tural Gəncəliyev, İltizam Yusifov, Vüqar Bayramov, Soltan Məmmədov və Nurlan Həsənov bu təşkilatın 10-cu plenar sessiyasında iştirak etmək üçün fevralın 18-dən Moldovanın Kişineu şəhərində səfərdədirlər.

zusu "Siyasi dustaqlar" olsa da, mətnə Azərbaycanın, guya, mövcud olan "erməni dustaqları" azad etməsinə çağırış yer alırdı.

Azərbaycan, Gürcüstan, Ukrayna nümayəndə heyətlərinin məntiqi izah

və mövqeyindən sonra, Ermənistan nümayəndə heyətinin etirazlarına baxmayaraq, iştirakçıların yekdil qərarı ilə qətnamə rədd edildi.

"Xalq qəzeti"

Mariana Vasileva: “İdmanın kütləviliyini təmin etməklə, həm də xalqımızın sağlamlığının qeydinə qalırıq”

Azərbaycanda həyatın bütün sahələrində olduğu kimi, idmanda da böyük inkişaf və tərəqqi var. Bunu idman sahəsində ildən-ildən artan nailiyyətlərimiz bir daha sübut edir. Ölkəmizdə idmanın kütləviliyinin təmin edilməsi istiqamətində də böyük işlər görülür.

Azərbaycanın gənclər və idman nazirinin müavini Mariana Vasileva “Xalq qəzeti”nə müsahibəsində ölkəmizdə idmanın daha da inkişafı, kütləviliyinin təmin edilməsi üçün görülən işlər, həyata keçiriləcək tədbirlərdən danışdı.

– Mariana xanım, artıq Azərbaycan idmançıları ilin ilk yarışlarında iştirak ediblər. İlin ilk həftələri Azərbaycan idmanı üçün necə yadda qaldı?

– Bu ilə uğurla başladım. Yanvar ayında ölkəmiz şahmat, karate, stolüstü tennis, cüdo, atıcılıq, boks, sumo üzrə dünya kuboku, Avropa çempionatları, o cümlədən beynəlxalq turnirlərdə 31 medal qazandı. Fevralın ilk iki həftəsində də uğurlar davam etdi. Boksçularımız “Qızıl kəmə” seriyasından, qılıncoynadçılarımız dünya, sumoçularımız Avropa kubokundan, karateçilərimiz Avropa çempionatından, cüdoçularımız “Böyük dəbilqə” yarışından, bədii gimnastla-

düzgündür. Ona görə də hər idman növü üzrə bir federasiyanın akkreditasiyası təsdiqlənir. Düşünmək lazımdır ki, Azərbaycanda Yaponiya, Çin və digər ölkələrin milli idman növlərinə aid 3-5, bəzən daha çox federasiyanın fəaliyyətinə ehtiyac varmı? Bu yöndə aparılan islahatlar da öz bəhrəsini verməkdədir. Bir çox federasiyaların fəaliyyətində effektivlik göz qabağındadır. Bunlardan Qış İdmanı Federasiyasını nümunə çəkmə bilərəm. Bu günlərdə Avropa Gəncləri Qış Olimpiya Festivalında ölkəmizi fiqurlu konisizm üzrə komandamızın üzvü, 14 yaşlı Səbinə Əliyeva təmsil etdi. Eləcə də idmançılarımızın xizək alpinizmi üzrə dünya kubokunda iştirakı qış idman növlərində gələcək uğurlara doğru ilk addım oldu. Elə regionlar var ki, orada mütləq qış idman növlərini inkişaf etdirmək istəyirik. Həmin bölgələrdə uşaq gənclər idman

İdmanın kütləviliyini təmin etməklə, həm də xalqımızın sağlamlığının qeydinə qalırıq.

– Kütləviliyin təmin edilməsi istiqamətində hansı layihələr həyata keçirilir?

– Ötən ildən bu istiqamətdə çox böyük işlər görürük. Onlardan ilde iki dəfə keçirilən “Hamı üçün idman” layihəsi çərçivəsində tədbirləri xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Nazirlik layihəyə bir sıra federasiyaları cəlb edir. Ayın birinci həftəsində “Hamı üçün gimnastika”, ikincisində “Hamı üçün qaçış”, üçüncü həftədə “Sağlam həyat tərzi”, dördüncü həftədə isə “Velosiped yürüşü” təşkil olunur. Yaşından asılı olmayaraq bütün idmansevərlər bu layihəyə qoşula, ailələri, dostları, tanışları ilə idman edə və əylənlərlər. Sonda imtahan keçirilir və bürünc, gümüş və qızıl nişanlar sahiblərinə təqdim edilir. Bununla da xalqımızın idmana nə qədər meyilli olduğunu müəyyənləşdiririk.

Elə tədbirlərimiz də olur ki, onları yalnız qadınlar üçün planlaşdırırıq. Qızların idmana cəlb edilməsi də prioritet məsələdir. Artıq Olimpiya Oyunlarında gender bərabərliyi tətbiq edilir. Ona görə biz də bu sahədə diqqətli olmalıyıq. Yarıdım Olimpiya İdman Kompleksində olarkən çoxlu qızların taekvondo ilə məşğul olduqlarını gördük, bu bizi çox sevindirir.

Eyni zamanda böyük marağa səbəb olan “Sağlam ailə”, “Kürü keçək?” adlı layihələrimiz var. Həmçinin fevralın 27-dən martın 5-dək “İdman həftəsi” çərçivəsində yeni başlayanlardan tutmuş veteran idmançılara qədər hamının iştirak edə biləcəyi tədbirlər olacaq. Kütləvi tədbirlər, həm də komanda idman növlərini inkişafına təkan verir.

– Ötən ildən komanda idman növlərini inkişafında da irəliləyiş hiss olunur...

– Basketbol üzrə Gəncə komandasının oyununu izləyərkən azarkeşlərin çoxluğu diqqətini cəlb etdi. Bu bir tərəfdən yığmanın göstərdiyi oyunla bağlıdır, digər tərəfdən komanda idman növlərini inkişafına dəstək verir. Həmçinin çimərlik voleybolu və həndbol da inkişaf edir. Həndbol üzrə kişilər arasında Azərbaycanda Avropa çempionatının təsnifat yarışları keçirildi. 2012-ci ildən bəri həndbol komandası belə gənşmişdir. Yarışlarda iştirak etməmişdir. Komandaların heyətində çoxlu gənc və perspektivi idmançılar var ki, bu da müsbət haldir.

– Fərdi idman növlərində komandalardan gəncləşdirilməsi üçün hansı işlər görülür?

– Təbii ki, gələcəkdə inkişaf görmək istəyiriksə gənc idmançıların yetişməsinin qeydinə qalmalıyıq. Uşaq-Gənclər İdman Məktəblərində, Olimpiya idman komplekslərində, klublarda, idman camiiyyətlərində yetişən potensial idmançılar yığmalara cəlb olunaraq ehtiyat qüvvə kimi hazırlanırlar.

Nazirliyin nazirinin 22 Uşaq-Gənclər İdman Məktəbi fəaliyyət göstərir, 76-sı isə Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyindədir. Məktəblərimizdə çalışan məşqçilərin hamısını seçsən təyinatıdır, onlarla mütəmadi iş aparırıq. Ümumiyyətlə, bütün məşqçilərimizin və hakimlərimizin kvalifikasiyadan keçməsi əsas məqsəddir. Onların əksəriyyəti çoxdan təhsilini başa vurub və kurs belə keçməyiblər. İdmanda qaydalar dəyişir, həmçinin yeni nəsil bir başqa küldür. Yəni hər şey dəyişir, irəli baxmaq, metodları, streotipləri dəyişmək

lazımdır. Bu istiqamətdə ciddi işlər görürük. Üzgüçülük Federasiyası, nazirlik və Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası ilə birgə məşqçilər üçün 3 seminar keçirib, regionlarda da bu iş davam edir. Azərbaycanın 31 cüdo məşqçisi bugünlərdə Beynəlxalq Cüdo Federasiyasının imtahanından keçərək beynəlxalq sertifikat əldə ediblər. Digər idman növlərində də bu cür nümunələr var.

Ölkəmizdə ənənəvi idman növləri ilə yanaşı, qeyri-ənənəvi və yeni idman növlərini inkişaf etdirilməsi üçün də çalışırıq, mütəxəssislərə ehtiyac var. Brekdans, skeytborq kimi idman növlərini inkişaf etdirməliyik. Amma bu idman növü üzrə mütəxəssislərimiz varmı? İnkişaf üçün baza varmı? Federasiyalarla, eləcə də idmançılarla bu işlərin öhdəsindən gəlməyə çalışırıq.

– Zərifiyin mücəssəməsi olan bədii gimnastika üzrə uzun müddət qazan Mariana xanım nazir müavini postuna təyin olunanda bu işin məsuliyyəti onu qorxutmadı ki?

– Qətiyyətlə. Sadəcə işin miqyasının böyük olmasına görə düşünürdüm ki, onların öhdəsindən gəlmək üçün özümü toplamalıyam, daha çox işləməliyəm. Əsas odur ki, çox yaxşı komandamız var. Hamı öz işini bilir. İstənilən idmançı, məşqçi istədiyi vaxt mənə zəng vura, görüşə bilər. Kömək etmək üçün bütün vasitələrdən istifadə etməyə çalışıram.

– İşlərin çoxluğu sizi yormur ki?

– Əksinə, işin çoxluğu mənə zövq verir. Gimnastika Federasiyasında da çox işləyirəm. Bəzən o qədər iş olur ki... Amma onları sabaha qoymağı sevmirəm. Hansı işi uğurla başa vurursam xüsusi məmnunluq hissi duyuram. Evgələndə gün ərzində gördüyüm işləri öz-özünümdə təhlil edirəm.

– İstirahət vaxtlarınızı necə keçirirsiniz?

– Yemək hazırlamaq mənə xüsusi zövq verir. Azərbaycan mətbəxinə də xoşlayıram və deyilənə görə artıq lazim yeməkləri əla hazırlayıram (gülür). Yemək hazırlayarkən, eyni zamanda hər hansı film izləyirəm. Adətən real həyatdan bəhs edən, bəzən də tarixi filmlərə baxıram. Bir də futbol izləməyi xoşlayıram. Bütün bunlarla yanaşı, idman formamı da saxlamaq üçün məşqləri davam etdirirəm.

– Bu qədər enerjini haradan alırsınız?

– Uşaqlıqdan idmanla məşğul olmuşam. Gimnastlar adətən 4-5 yaşlarından başlayaraq əvvəl bağdadan, sonra isə məktəbdən məşqlərə gedirlər. Gimnastikada belədir ki, 14-15 yaşdan artıq böyük sayılırlar. Elə bu səbəbdən mənim də uşaqlıqdan idmanla məşğul olub. Əslində, heç kiçik yaşlardan da vaxtımı boş keçirməyi xoşlamırdım. Gərgin məşqlər, dərslər vaxtımı alırdı. Məşqçimiz həddindən artıq məsuliyyətli və çox ciddi intizam qaydalarına riayət edən insan idi. Məşqlərin gərginliyindən şikayət edə bilməzdim. Anamın nəzərində məşqi həmişə haqlı idi və verilən yükün öhdəsindən gəlməliydim. Məni inandırmışdılar ki, hər bir çətinliyin öhdəsindən insan gələ bilər, ən ağır yükü belə çiyinlərinizə daşıya bilərsiniz. Mən isə inamla da həyatda addımlayıram. Hər bir insanın daxilində sonsuz qədər güc var. Yeter ki, dayanmayasan.

Müsahibə üçün çox sağ olun!

Müsahibəni qələmə aldı: Leyla QURBANOVA

Media ana dilimizin aynasıdır

Dublyaj filmlərində dil yanlışlıqları

“Xalq qəzeti” ilə Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitorinq Mərkəzinin birgə layihəsi əsasında şifahi və yazılı kütləvi informasiya vasitələrində, eləcə də xarici filmlərin dublyajı zamanı yol verilən və qeydə alınmış sistemləşdirilən nöqsan və yanlışlıqları ardıcıl olaraq media qurumlarının və oxucuların diqqətinə çatdırırıq. Bu dəfə dublyaj filmlərində rast gəlinən səciyyəvi leksik pozuntuları təqdim edirik. Xatırladıq ki, monitorinq dövlət büdcəsi ilə maliyyələşən televiziya kanallarından AzTV, İTV, İdman TV, özəl kanallardan Space TV, ATV, Xəzər TV, ARB, ARB 24, region kanallarından isə ARB Günəş-də yayımlanan dublyaj filmləri cəlb olub.

Leksik norma pozuntuları

Azərbaycan ədəbi dilinin daxili imkanları hesabına sadə fikirlərdən tutmuş ən mürəkkəb mülahizələrə qədər hər bir ifadəni daha aydın və dəqiq şəkildə tamaşaçı kütləsinə çatdırmaq olar. Təəssüf ki, ümumişlək leksikamızda qarşılıqlı olmasına baxmayaraq, əcnəbi sözlərdən rahatlıqla istifadə olunur:

Sən dəfiləyə (podiuma) çıxmısan? (bədi film).

Görüşüm var, dantistlə (stomatoloqla) (bədi film).

Hamburqlu pastr (keşiş) deyir ki, nümayiş iştirakçıları çox qarışıqdır (müxtəlifdirlər) (sənədi film).

Lakin o, arıq olsa da, güclü idi, burada qarson (ofisiant) işləyirdi (sənədi film).

Sezar səni ən kiçik, ən uzaq və ən vəhşi əyalətin prakuraturu (prokururu) təyin eləyəcək (bədi film).

Mən, mən əlbəsaçı (dərzi) işləyirəm (cizgi filmi).

Leksik norma pozuntusu kimi qeydə alınmış bu sözləri təhlil edərkən aydın olur ki, “defile”, “dantist” fransız mənşəli sözlərdir. “Defile” dilimizin lüğət tərkibində artıq vətəndaşlıq statusu qazanmış “podium” sözü ilə əvəz oluna bilər. “Дантист” rus dilində, “garçon” fransız və italyan dillərində, “prokurator” polyak dilində, “pastor” latın mənşəli olub ingilisdilində istifadə olunan sözlərdir. “Əlbəsaçı” sözü isə əlbəsaçı modeli ilə düzəldərək paltar biçən şəxs (dərzi) mənasını ifadə edir. Eyni zamanda ayrıldığı norma pozuntusu təsiri bağışlamayan, lakin videogörüntü zamanı situasiyanı dəqiq ifadə etməyən dil vahidlərinin işlənməsinin şahidi olurdu:

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

Dilan, mənə, sən çox gözəl idin (çox gözəl rəqs edirdin) (səhəbi Dilanın xarici görünüşündən yox, rəqsindən gedir) (cizgi filmi).

eyni zamanda idman terminləri izahlı lüğətəne əlavə edilməyini məqsədlənmişdir.

Cizgi filmləri nümayiş olunanlar çatdırılan informasiya xüsusi nəzərə alınmalıdır. Burada istənilən situasiya sadə dildə çatdırılmalı, maarifləndirici xarakter daşmalı, eyni zamanda uşaqlar üçün anlaşılıqlı olmalıdır.

Mis Baradey, bu, bizim keçdiyimiz xoreografiya (öyrəndiyimiz rəqs elementləri) deyil (cizgi filmi).

O zaman mən sizdən artıq dərəcədə xahiş eləyirəm ki, mənim dərs keçdiyim xoreografiya üzrə (öyrətdiyim kimi) rəqs edəsiniz? (cizgi filmi).

Və Hemi səylə*, səbrlə*, sərişə və bacarıqla* (izafi) işləməyə* başladı* (cizgi filmi).

Blaster, ağzının suyunu yığışdır (sil). Əla şeydir (görünür) (cizgi filmi).

Ağıllı (doğru) arqumentdir (cizgi filmi). Bas məsələn, saçlarını*, hələ ayaqlarındakı, əllərdəki dimağlarını*. Sən haqlısan. Onlar* böyüyür (uzunir) (cizgi filmi).

Biz fikirləşdik ki, dama qalmaq olar. İşiq olmadıq üçün ulduzlar* çox parlaq olacaq (görünəcək) (cizgi filmi).

Monitorinq zamanı diqqəti cəlb edən məqamlardan biri də informasiyanın doğru verilməməsidir:

Məsələn, haraya? Fica (Fici) adalarına. Fica (Fici) hansı cəhəndədir? Floridanın yanında (yaxınlığında)? (bədi film).

Cümləni təhlil edərkən Fica adalarından deyil, Fici adalarından söhbət gətirdiyi məlum olur.

Hər bir dilin lüğət tərkibinin inkişafında və zənginləşməsində həmin dilin daxili imkanları ilə bərabər alınmış sözlər də önəmli rol oynayır. Bu mənada dublyaj filmlərində tərcümə zamanı yaradılan yeni söz və ifadələrin işlədilməsi dilimizin inkişafı və lüğət tərkibinin zənginləşməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir: Günəh bəy ağıllı bir qaladardır (bədi film).

Mənə pizzaxanadır, camı bir növ pizza var, həm də dadsız, dudsuz (cizgi filmi).

Izlədiyimiz nümunələrdə “qaladar, pizzaxana” kimi sözlərin Azərbaycan dilinin lüğət tərkibində öz əksini tapmamasına baxmayaraq, bunların dilimizə daxil olması qənaətbəxşdir. Azərbaycan dilinin söz yarılmışlığına isim+dar düsturu ilə düzəldən bir çox sözlər bilirik. Məsələn: xəzinədar (xəzinəyə nəzarət edən şəxs), anbardar (anbara nəzarət edən şəxs) və sair sözlər orqografiya lüğətində öz əksini tapmışdır. “Qaladar” da qalanın müəlifzə işlərinə nəzarət edən şəxsdir. Həmçinin restoran, kafe, çayxana, yeməxana sözləri dilimiz lüğət tərkibində öz əksini tapdıqı halda, “pizzaxana” sözünün də leksikonumuzda daxil olmasını münasib hesab edirik. “Pizzaxana və pizza” sözlərinin mənəbə dilə olduğu kimi tələffüz olunmasını isə təqdir edirik.

Günel HACIYEVA, Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitorinq Mərkəzinin aparıcı mütəxəssisi

“Xalq qəzeti”nin Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitorinq Mərkəzi ilə birgə layihəsi

“Anadolu atəşi” möhtəşəm rəqs şousu

Fevralın 19-da “Bakı Kristal Zalı”nın səhnəsində Türkiyənin dünyaşöhreti, əfsanəvi “Anadolu atəşi” rəqs kollektivi bir-birindən maraqlı möhtəşəm ifaları ilə yenidən tamaşaçıların diqqətini öz üzərinə çəkə bildi.

Konsertin əvvəlində Türkiyədə baş vermiş təbii fəlakəti əks etdirən videoçarx nümayiş olundu. Faciə qurbanlarının xatirəsi bu kiçik film vasitəsilə bir daha yad edildi.

Orijinal səhna dekorasiyaları ilə bəzədilmiş zalda nümayiş etdirilən kompozisiyalara türk folkloru, dünya xalqlarının rəqslərindən nümunələr, səhnələşdirilmiş rəqs nümunələri, qılıncoynadçılar və nağara ifaçılarının məhərrəli çıxışları və s. daxil idi.

Mənbəyini Anadolu'nun min illik mifoloji və mədəniyyət tarixindən götürən “Anadolu atəşi” rəqs qrupu, demək olar ki, hər bölgədən top-

lanmış 3000 xalq rəqsi və musiqisinin özündə etiva edən bir layihədir. Ansambl iki dəfə “Ginnesin rekordlar kitabı”na düşüb. Ən böyük tamaşaçı auditoriyasına malik bu rəqs qrupunun sürəti dəqiqədə 241 pa-dır.

Qeyd edək ki, Türkiyədə baş vermiş təbii fəlakətə əlaqədar sou-proqramdan əldə olunan vəsait zəlzələdən zərərçəkənlərə ayrılacaq.

Fidan HÜQUQQIZI, Elşən AĞALAR (foto), “Xalq qəzeti”

Azərbaycan–Özbəkistan: ali təhsil körpüsü qurulur

Özbəkistandakı Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin (AMM) direktoru Samir Abbasov Daşkənd Dövlət Sənət və Mədəniyyət İnstitutunun rektoru Eldar Şermanovla görüşüb.

İnstitutda keçirilən görüşdə rektor Özbəkistan–Azərbaycan arasında mövcud əlaqələrin dövlətlərarası münasibətlərin genişlənməsi fonunda daha da möhkəmləndiyini, dövlət rəhbərliyinin Azərbaycanla sıx əlaqələrin qurulmasına xüsusi diqqət yetirdiyini vurğulayıb. Eldar Şermanov rəhbərlik etdiyi ali təhsil müəssisəsinin Azərbaycanı ali təhsil ocaqları ilə əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu bildirdi.

Samir Abbasov qarşıda Özbəkistanla mədəni əlaqələrin daha da genişləndirilməsi və inkişafının prioritet olduğunu qeyd etdi. O, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2022-ci ildə Özbəkistan Respublikasına üç səfərinin olduğunu xatırladaraq Azərbaycan dövlətinin Özbəkistanla

əlaqələrinə və əməkdaşlığa mühüm əhəmiyyət verdiyini və eyni zamanda Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanla Özbəkistan arasında əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsinə dair konkret tapşırıqların olduğunu diqqətə çatdırdı. Direktor Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin Özbəkistanda layihələr, tədbirlər, konfranslar, sərqi və müsabiqələr, konsertlər keçirəcəyini vurğulayıb.

O, “Heydər Əliyev ili” münasibəti ilə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən Özbəkistanın 3 aparıcı universitetinin əlaçə tələbəsi üçün “Heydər Əliyev təqaüdü”nün təsis edildiyini və Özbəkistan Dövlət Sənət və Mədəniyyət İnstitutunun bir əlaçə tələbəsinin bu təqaüdə layiq görülməyini bildirdi.

Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən dəhi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin özbək dilində tərcümə və

nəşr edilmiş “Xəmsə”si və “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının nəfis nəşrləri Eldar Şermanova hədiyyə edildi.

Qulu KƏNGƏRLİ

Daşkənd

Münxen Təhlükəsizlik Konfransı həm də mühüm iqtisadi platformadır

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində keçirilən plenar iclasda, eləcə də ikitərəfli görüşlərdə ölkəmizin beynəlxalq aləmdə hökm sürən geosiyasi şəraitdə səmərəli fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumat verib. Dövlətimizin başçısı Rusiya-Ukrayna müharibəsinin respublikamızın bəzi əhəmiyyətli tərəfdaşlarla iqtisadi-ticarət əməkdaşlığına müəyyən mənfi təsir göstərməsinə baxmayaraq bir sıra sahələrdə, xüsusən də daşımalarla bağlı layihələrin icrasında bir sıra müsbət göstəricilərin əldə olunmasını vurğulayıb. Ölkə rəhbəri bildirib ki, Azərbaycan uzun illər ərzində müasir daşımalar və logistika infrastrukturunun yaradılmasına yəqinliklə Prezident İlham Əliyev hazırda Mərkəzi Asiyadan daşınan yüklərin Azərbaycan vasitəsilə Avropaya yöndəltməsinə əlavə imkanlar açıldığını da diqqətə çatdırıb.

Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində Prezident İlham Əliyevin Avropa İnvestisiya Bankının (AİB) prezidenti Verner Hoyer ilə görüşü bir sıra maraqlı məqamlarla yadda qalıb. Dövlətimizin başçısı bu nüfuzlu maliyyə qurumunun respublikamızla əməkdaşlığından məmnunluğunu ifadə edərək ölkəmizin Avropa İttifaqı (Aİ) ilə çox sıx əlaqələrinin olduğunu bildirdi.

Yeri gəlmişkən, son dərəcə önəmli infrastruktur olan Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin icrası prosesində Dünya Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Asiya İnfrastruktur və İnvestisiya Bankı, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası ilə yanaşı, AİB da maliyyə tərəfdaşı kimi yaxından iştirak edib.

Xatırladaq ki, bu gün AİB ölkəmizin inkişaf gündəliyində xüsusi yer tutan rəqəmsal transformasiya, bərpaulunan enerji resurslarının inkişafı və ixracı, nəqliyyat bağlantılarının genişləndirilməsi kimi sahələrlə yaxından maraqlanıb, hər üç istiqamət üzrə respublikamızın yaxın tərəfdaşı ola biləcəyini ifadə edir.

Prezident İlham Əliyev yuxarıda adıçəkilən maliyyə qurumunun rəhbəri Verner Hoyer ilə görüşündə,

eyni zamanda, Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayenin ölkəmizə səfərini, Aİ Şurasının Prezidenti Şarl Mişelə görüşlərini də məmnunluqla xatırladaraq hazırda Azərbaycanın Aİ-nin enerji təminatında oynadığı roldan danışıb, Ursula Fon der Lyayenin Azərbaycana səfəri zamanı Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun imzalandığını mühüm önəm daşdığını diqqətə çatdırıb.

Görüşdə Azərbaycanın Avropanın enerji bazarına qaz ixracını da artırmağın qarşısına mühüm vəzifə kimi qoyulduğunu vurğulanıb. Bu məqsədlə ölkəmizin Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda və quruda böyük bərpaulunan enerji potensialına malik olduğunu qeyd edilib. Bu istiqamətdə müəyyən layihələrin gerçəkləşdirilməsi üçün Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb. İndiyədək isə beynəlxalq tərəfdaş şirkətlərlə 25 qiçavatacdək bərpaulunan enerji istehsalı ilə bağlı müxtəlif sənədlər qəbul edilərək bu istiqamətdə tədbirlərini həyata keçirilməsinə başlanılıb.

Bu məqamda xatırlatmaq yerinə düşər ki, Azərbaycanın iqtisadi cəhətdən əlverişli və texniki cəhətdən istifadəsi mümkün olan bərpaulunan enerji mənbələrinin böyük potensialı var. Ölkəmizin quruda 27 qiçavatt enerji potensialı (günəş və külək enerjisi), dənizdə isə 157 qiçavatt enerji potensialı mövcuddur. Bu enerjinin əldə olunması, istehsalı və ixracı isə böyük layihələrdən, habelə investisiyalar tələb edir.

Ekspert rəyi

Samir HEYDƏROV,
iqtisadçı-ekspert

Dövlətimizin başçısı Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində keçirilən plenar iclasda, eləcə də ikitərəfli görüşlərdə Azərbaycan tərəfindən dünya ölkələri ilə iqtisadi əməkdaşlığı daha da gücləndirmək istiqamətində reallaşdırılan layihələr barədə ətraflı bəhs edib. Məsələn, ölkəmizin Orta Dəhliz üzərində yerləşən respublika olaraq nəqliyyat-logistika potensialının daha da artırılması və azad ticarət zonasının yaradılması planları haqqında məlumatlar bu baxımdan xüsusi diqqət çəkib, bu sahədə əməkdaşlıq imkanlarının böyük olduğunu bildirilib, həmçinin respublikamızda cəlbəddici investisiya mühitinin yaradıldığı qeyd edilib. Məsələn, AİB-nin prezidenti Verner Hoyer Prezident İlham Əliyev tərəfindən qeyd olunan strateji xəttin rəhbərlik etdiyi maliyyə qurumunun maliyyələşdirmə, habelə Aİ-nin "EU Global Gateway" strategiyalarında nəzərdə tutulan hədəflər ilə tam uyğunluq təşkil etdiyini söyləyib. Verner Hoyer bütün bunlarla yanaşı, Avropa İnvestisiya Bankının, xüsusilə "Yaşıl enerji" konsepsiyasını yaxından dəstəklədiyini deyib.

Prezident İlham Əliyevin Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində İtaliyanın "Leonardo" şirkətinin baş icraçı direktoru Alessandro Profumo ilə görüşündə də bir sıra iqtisadi məsələlərə toxunulub. Qeyd edək ki, söhbət zamanı Azərbaycan – İtaliya strateji tərəfdaşlıq münasibətləri haqqında ətraflı danışılıb və ikitərəfli münasibətlərin möhkəmlənməsində son aylar ərzində İtaliyanın üç nazirinin Azərbaycana səfərinin böyük əhəmiyyət daşıdığı vurğulanıb.

Görüşdə ölkəmizin bu dost dövlətin aparıcı şirkətlərindən olan "Leonardo" ilə əməkdaşlığa da xüsusi diqqət yetirilib, həmçinin "Ansaldo Energia" şirkətinin ölkəmizdə 1280 MVt gücündə istilik elektrik stansiyasının inşasında iştirakı da diqqətə çatdırılıb.

Azərbaycanın bərpaulunan enerji mənbələrindən əldə etdiyi elektrik enerjisinin ixracı və bunun üçün yeni texnologiyaların tətbiqi, eyni zamanda, bu sahədə təcürübə mübadiləsi vacibdir. Azərbaycanlı mütəxəssislərin vaxtaşırı müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə iştirakı, ölkəmizin əldə etdiyi təcürübə bu məqsədin reallaşmasında mühüm rol oynayır.

Məhz bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan artıq bərpaulunan enerji mənbələri sahəsində bir sıra mühüm investisiya müqavilələri imzalayıb. Ölkəmizdə günəş və külək enerjisi stansiyalarının tikintisinə başlanılıb.

Azərbaycanın bərpaulunan enerji mənbələrindən əldə etdiyi elektrik enerjisinin ixracı və bunun üçün yeni texnologiyaların tətbiqi, eyni zamanda, bu sahədə təcürübə mübadiləsi vacibdir. Azərbaycanlı mütəxəssislərin vaxtaşırı müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə iştirakı, ölkəmizin əldə etdiyi təcürübə bu məqsədin reallaşmasında mühüm rol oynayır.

Məhz bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan artıq bərpaulunan enerji mənbələri sahəsində bir sıra mühüm investisiya müqavilələri imzalayıb. Ölkəmizdə günəş və külək enerjisi stansiyalarının tikintisinə başlanılıb.

Vaqif BAYRAMOV, "Xalq qəzeti"

Bu il "Yeni əsrin müqaviləsi" üzrə ilk quyu qazılacaq

"Yeni əsrin müqaviləsi" çərçivəsində neft hasilatına başlanılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir. Bu məqsədlə "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokunda quraşdırılacaq "Azəri-Mərkəzi-Şərqi" (ACE) platformasında üç quyunun qazılmasına başlanacaq.

Layihə çərçivəsində dənizin təqribən 140 metr dərinliyində "Mərkəzi Azəri" və "Şərqi Azəri" platformaları arasında 48 şaxtadan ibarət yeni hasilat, qazma və yaşayış platforması inşa olunacaq. Layihə, həmçinin özündə yeni sualtı boru kəmərlərini ehatə edir. Platformada hasil olunacaq neft və qazın Səngəçal terminalına nəqli üçün bu xətlər mövcud AÇQ "Faza-2" sualtı ötürmə boru kəmərlərinə qoşulacaq. Platformanın dayaq bloku dənizin 137 metr dərinliyində quraşdırılacaq.

"Xalq qəzeti"

Bakı Limanının yük dövriyyəsi 13,6 faiz artıb

Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının 2022-ci il ərzində yük dövriyyəsi 13,6 faiz artaraq 6 milyon 314 min ton təşkil edib.

"Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı" QSC-nin məlumatına əsasən, ötən il limandan aşırılmış yüklərin 53 faizi Türkmənistan limanları hesabına olub və ümumi həcmi 3 milyon 359 min ton təşkil edib. Qazaxıstan limanları ilə isə dövriyyə 2 milyon 382 min 956 ton olub, bu isə ümumi dövriyyənin 38 faizini təşkil edib. Digər limanlarla yük dövriyyəsi 571 min ton təşkil edib.

Xatırladaq ki, limanın 1-ci fazada yuxarıya potensialı 15 milyon ton, o cümlədən 100 min TEU konteyner təşkil edir. Şərqi-Qərb və Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat qovşaqlarının kəşfiyyatında yerləşən, yüksək texniki imkanlara malik, əməliyyat sahəsində nümunəvi rəqəmsal və yaşıl həllər tətbiq olunduğu Bakı Limanının yuxarıya həcmi hər il artır.

"Xalq qəzeti"

AYİB-in Azərbaycanda icra etdiyi layihələrin sayı 33-dən 35-ə çatıb

Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) tərəfindən Azərbaycanda icra edilən aktiv layihələrin sayı 33-dən 35-ə çatıb.

Maliyyə qurumunun portfelində 86 faiz (726 milyon avro) dayanıqlı infrastrukturaya yatırımlar, 10 faiz (85 milyon avro) sənaye, ticarət və aqrobiznes investisiyaları, 4 faiz (31 milyon avro) isə maliyyə institutlarına yatırımlar təşkil edir.

Beləliklə, AYİB bugünkü Azərbaycanı 187 layihə çərçivəsində 3,588 milyard avro həcmində investisiya yatıraraq və həmin həcmi 85,8 faizi (3,080 milyon avro) borc götürənlər tərəfindən artıq reallaşdırılıb. Ümumi investisiyaların 14 faizi özəl sektorun payına düşüb.

Qeyd edək ki, AYİB-in Azərbaycana maraqlı göstərməsində əsas səbəb ölkəmizdə

formalaşmış əlverişli biznes investisiya mühiti, respublikamızın dünyada etibarlı tərəfdaş kimi tanınması, beynəlxalq müqavilələrdən irəliləyən gələcək öhdəliklərinin tam şəkildə və vaxtında yerinə yetirilməsi, mühüm tranzit imkanlarıdır. Bütün bunlarla yanaşı, adıçəkilən bankın ölkəmizlə sıx əməkdaşlığı dünyadakı global geosiyasi təlatümlər fonunda, Rusiya-Ukrayna müharibəsinin davam etdiyi şəraitdə Azərbaycanın yüksək kredit reytinglərini, investisiya cəlbəddiciliyini qoruyub saxlaması, ilk növbədə, uzun illər ərzində reallaşdırılan qanunverici-institusional tədbirlərin nəticəsidir.

"Xalq qəzeti"

Güzeştli kreditlərin 69,7 faizi regionların payına düşür

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov özünün "Twitter" hesabında Sahibkarlığın İnkişafı Fondu tərəfindən 2022-ci il ərzində verilmiş güzeştli kreditlərin 69,7 faizinin regionların payına düşdüyünü bildirib.

O qeyd edib ki, regionlarda bizneslərin dayanıqlılığının artırılması və sahibkarlıq mühitinin təşviqi prioritet istiqamətlərdəndir.

Yeri gəlmişkən, ölkəmizdə sahibkarlığa dövlət dəstəyi mexanizmlərinin səmərəliliyi, ünvanlılığı və şəffaflığı getdikcə gücləndirilib. Uğurlu ölkələrin təcrübələri əsasında biznes startaplarının və inkubatorlarının, ixrac yönümlü istehsal və xidmətlər üzrə biznes layihələrinin dəstəklənməsi mexanizmləri təkmilləşdirilib. Nəticədə sahibkarlıq fəaliyyətinə başlamaq və mövcud fəaliyyəti genişləndirmək istəyənlər, xüsusilə kiçik və orta bizneslər üçün yeni maliyyələşmə mexanizmləri yaradılıb. Bu əsasda sahibkarlara dəstək üzrə sərf olunan maliyyə vəsaitinin 20-30 faizinin mikro, 35-45 faizinin kiçik və 25-35 faizinin isə orta sahibkarlara yöndəltməsi nəzərdə tutulur.

"Xalq qəzeti"

Bakıdan 45 kilometr cənubda, Səngəçal qəsəbəsi yaxınlığında yerləşən nəhəng infrastruktur obyektini uzun illərdir ki, Azərbaycanın neft sənayesinə xidmət göstərir. Ümummilli lider Heydər Əliyev yeni neft strategiyasının tənənəsi olan Səngəçal terminalı dünyanın böyük neft-qaz ixracı mərkəzlərindən biridir. Xəzər dənizində quraşdırılmış nəhəng qurğuların, ən müasir texnologiyaların imkanları və fədakar neftçilərin gərgin əməyi sayəsində hasil edilən karbohidrogenlər sualtı boru kəmərləri vasitəsilə Səngəçal terminalına nəql olunur.

Səngəçal terminalı: Dünya miqyaslı ixrac mərkəzi

Hazırda Azərbaycan özünün karbohidrogen ehtiyatlarını şəxələndirilmiş boru nəqliyyatı ilə dünya bazarına çıxarıb. Xam neft və qaz məhz Səngəçal terminalında yaradılmış ən müasir qurğularda ilkin texnoloji emal prosesindən sonra ixrac sistemində vuruqlara son ünvanlara çatdırılıb. Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəməri, Qərb ixrac boru kəməri (Bakı-Supsa), Şimal ixrac boru kəməri (Bakı-Novorossiysk), Cənubi Qafqaz boru kəməri (CQBK), Cənub Qaz Dəhlizi, eləcə də SOCAR-a məxsus qaz kəməri öz başlanğıcını məhz buradan-Səngəçal terminalından götürür.

Məlum olduğu kimi, "Əsrin müqaviləsi" imzalandıqdan dərhal sonra neft hasilatı üçün lazımi infrastrukturun yaradılmasına başlanılıb. İlkin neftin hasilatı üçün mövcud "Çıraq" platforması və "Dədə Qorqud" üzən yarımadalına qurğusunun modernləşdirilməsi ilə yanaşı, Xəzərin sahilində xam neftin qəbulu üçün terminal inşa olundu. İntensiv tikinti-quraşdırma işləri nəticəsində terminal "Çıraq" yataqlarında

neftin qəbulu üçün nəhəng çənərlər və Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin baş nasos stansiyasının, neft borularının, eləcə də "Şahdəniz" qazı üçün iri texnoloji emal qurğularının tikintisi anbaan sürətlənirdi. Bunun da nəticəsində "Azəri" və "Şahdəniz" yataqlarında hasil edilən xam neft və təbii qazı qəbul etmək üçün tələb olunan qurğular vaxtında istifadəyə vermək mümkün oldu. "Azfen-Tekfen" Azərbaycan-Türkiyə əlyasının podratçısı olduğu Səngəçal terminalının genişləndirilməsi proqramı 2007-ci ildə tamamlandı.

Ötən illər ərzində Səngəçal terminalı bir çox əlamətdar hadisələrə şahidlik edib. 2002-ci il sentyabrın 18-də ulu öndər Heydər Əliyevin, eləcə də Türkiyə və Gürcüstanın dövlət başçıları ilə buradakı üçüncü minilliyi nəhəng terminalında qoyulmuş olan BTC-nin təməli qoyulub. 2005-ci ilin mayın 25-də isə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin, həmçinin Gürcüstan və Türkiyənin dövlət başçıları ilə iştirakı ilə terminaldan xam neftin BTC-yə vurulmasına başlanılıb.

hasilatın başlanması ilə eyni vaxtda istismara hazır vəziyyətə gətirildi. Nəhayət, 1997-ci il noyabr ayının 12-də ulu öndər Heydər Əliyevin iştirakı ilə Səngəçal terminalının tənənəsi açılış mərasimi keçirildi. Beləliklə, Azərbaycan nefti Bakı-Novorossiysk ixrac boru kəməri ilə Şimal istiqamətinə axmağa başladı.

Xatırladaq ki, ilk vaxtlar yalnız "Çıraq" neftini ixrac etmək üçün layihələndirilmiş Səngəçal terminalının ərazisi və texniki imkanları sonralar xeyli genişləndirilərək indiki səviyyəyə çatdırılıb. Belə ki, 2001-ci ilin sentyabr ayında etibarən "Əsrin müqaviləsi"nin yataqlarının tammiqyaslı işlənməsi layihəsi çərçivəsində quruda və dənizdə nəhəng tikinti-quraşdırma işlərinin aparılmasına start verildi. "Azəri" və "Günəşli" yataqlarının istismara verilməsi ilə başlanacaq böyük neft hasilatı terminalın genişləndirilməsinə zərurət yaradırdı. Bu məqsədlə 2002-ci il fevralın 20-də Səngəçal terminalının genişləndirilməsi proqramının icrasına başlanılıb.

Təmələqoyma mərasimində layihənin əməliyyatçısı BP və konsorsium iştirakçıları, podratçı şirkətlərin nümayəndələri, eləcə də media təmsilçiləri iştirak edirdilər. Həmin tədbirdə diqqəti çəkən bir məqamı bu gün də xatırlayıram. Belə ki, təmələqoyma mərasimi zamanı torpağa basdırılan "Zaman kapsulu"nda bu sözlər yazılmışdı: "İndi başladığımız bu layihə Azərbaycanın Şərqi-Qərb dəhlizində aparıcı rolunu təsdiqlənməsinə əsas verəcək, onun beynəlxalq nüfuzunu gücləndirəcəkdir... Biz ümidvərar ki, üç ildən sonra Səngəçal nefti və qazın nəqli üzrə bir neçə nəhəng boru kəməri birləşdirən, enerji daşıyıcılarının nəqli sistemini dünyəvi miqyaslı regional mərkəzi və Xəzərlə dünya bazarı arasında körpü olan bir obyektə çevriləcək". Gələcək nəsillərə ünvanlanmış ümid dolu bu fikirlər cəmi bir neçə il ərzində gerçəkləşdi. Dəniz sahilinin qumsal, bomboz çölündə dünyanın ən böyük neft-qaz infrastrukturunu yaradırdı.

2002-ci ilin iyul ayında terminalın genişləndirilməsi layihəsinin bir hissəsi olan ilkin mülki tikinti işləri tamamlandı. Sonrakı mərhələdə həyata keçirilən əsas tikinti işləri isə heyretətamiz idi. "Azəri" yataqlarında quraşdırılacaq üç hasilat platformasından çıxarılaacaq xam

Xəzərin Azərbaycan sahilində başlanacaq Avropanın dərinliklərində uzanan 3500 kilometrlik Cənub Qaz Dəhlizinin də təməli 2014-cü il sentyabrın 20-də məhz Səngəçal terminalında qoyulub. 2018-ci il mayın 29-da isə terminal bu nəhəng layihənin rəsmi açılış mərasimində evsahibliyi edib. Hər iki tədbirdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Avropanın energetika sahəsinə rəhbərlik edən şəxslər iştirak ediblər.

Müasir sənaye şəhərciyini xatırladan Səngəçal terminalında xam neftin qəbulu üçün nəhəng çənərlər, baş nasos stansiyası, separatorlar, emal qurğuları və idarəetmə məntəqəsi fəaliyyət göstərir. Bundan əlavə, bura fiber-optik rabitə kabelləri, sahilənd 187 kilometr məsafədə yerləşən dəniz yataqlarından neft və qaz kəmərləri çəkilib. Hazırda terminalın texniki emal sistemlərinin gündəlik gücü 1,2 milyon barel neft və kondensat, eləcə də "Şahdəniz" qazı üçün təqribən 81 milyon kubmetr "mavi yanacaq" təşkil edir. Bundan əlavə, "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokundan neftlə bərabər çıxarılan səmt qazı da burada qəbul olunaraq Azərbaycanın qazpayılarına sistemində təhvil verilir. Bütövlükdə isə terminalın ümumi qaz emalı və ixracı gücü isə (AÇQ səmt qazı da daxil olmaqla) gündəlik təqribən 100 milyon kubmetrdir.

2022-ci ildə AÇQ və "Şahdəniz" yataqlarından neft və qazın sualtı boru kəmərləri vasitəsilə Səngəçal terminalına göndərilməsi davam edib. Ötən il terminaldan 232 milyon bareldən çox neft və kondensat, o cümlədən, 225 milyon barel BTC vasitəsilə və təxminən, 7 milyon barel Bakı-Supsa marşrutu vasitəsilə ixrac olunub.

Hazırda qaz terminaldan, əsasən, Cənubi Qafqaz boru kəməri və onun sonradan genişləndirilməsi sistemi, eləcə də terminalın qaz emalı obyektlərini "Azəriqaz"ın qazpayılarına sistemi ilə birləşdirən Azərbaycana məxsus qaz kəməri ilə ixrac edilir. Bütövlükdə isə 2022-ci ildə terminaldan təxminən 2 milyard 416 milyon standart kubft "Şahdəniz" qazı ixrac olunub.

Y. MİRBAĞIR, "Xalq qəzeti"

"AzərEnerji" Cənub regionunun enerji təminatını gücləndirir

Respublikanın Cənub regionunun enerji təchizatının yaxşılaşdırılması, istehlakçıların fəsiləsiz olaraq keyfiyyətli elektrik enerjisi ilə təmin edilməsi, enerji sisteminin dayanıqlılığını və etibarlılığını artırılması məqsədilə 71 il əvvəl tikildiyindən istismar müddətini çoxdan başa vuran 110/35/6 kilovoltluq "Salyan" yarımstansiyası "AzərEnerji" tərəfindən tam yenidən qurulur.

"AzərEnerji" ASC-nin məlumatına görə, sistem əhəmiyyətli "Salyan" yarımstansiyası Salyan, Neftçala və Bilasvar rayonlarının böyük hissəsini elektrik enerjisi ilə təmin edir.

Yarımstansiyada 110 kilovoltluq AÇQ Paylayıcı Qurğu yenidən qurulur, ərazidə yeni rəqəmsal idarəetmə Mərkəzi tikilir. Yerli SCADA, müasir mikroprosessor tipli rəqəmsal idarəetmə, mühafizə və avtomatika sistemləri, sabit və dəyişən cərəyan qurğuları ilə təchiz olunan idarəetmə Mərkəzində rayonun perspektiv inkişafını nəzərə alaraq 35 və 6 kilovoltluq Qapalı Paylayıcı Qurğulara ehtiyat yuvaları yaradılır.

"Salyan" yarımstansiyasının yenidən qurulması ilə qəzaların qarşısının alınmasına, yarımstansiyadan qidalanan tələbatçıların daha etibarlı və fəsiləsiz elektrik enerjisi ilə təmin olunmasına, şəbəkədə texniki itkilərin minimuma endirilməsinə nail olunacaq.

"Xalq qəzeti"

Qərbi Azərbaycanda erməni ünsürü necə siyasiləşdirildi?

Soydaşlarımızın əzəldən məskun olduqları Qərbi Azərbaycanda – İrəvan, Zəngəzur, Göycədə "Ermənistan" adlı qondarma dövlətin yaradılması kimi tarixi ədalətsizliyin kökündə Rusiya imperiyasının XIX əsrin əvvəllərində Araz çayından şimaldakı torpaqlarımızı hərbi-diplomatik yolla ələ keçirməsi dayanır. Şübhəsiz, bu xəyanətkar prosedə Rusiyanın Qafqazda möhkəmlənmək üçün din qardaşları olan erməniləri Qacarlar və Osmanlı dövlətləri ərazisindən kütləvi surətdə Qarabağa və Qərbi Azərbaycana köçürməsi tarixi baza rolunu oynadı. Bu barədə qəzetimizə növbəti açıqlamasında AMEA Tarix İnstitutunun baş direktoru, professor Kərim Şükürov bildirdi:

–1828-ci il fevralın 10-da Rusiya imperiyasının Naxçıvan və İrəvan xanlıqlarını da işğal edərək Şimali Azərbaycana tamamilə ələ keçirməsinə rəsmiləşdirən Türkmənçay müqaviləsinin bağlanması ermənilərin arzuladığı zaman gəldi. Bu dövrdə ermənilərin mövqeyini Lazarev nəslindən olan Xristofor Lazarev və Gürcüstan və İmeretiya erməni yeparxiyasının rəhbəri, sonralar isə patriarx olan (1842-1857) Nerses Aştaraketski təmsil edirdi. 1827-ci ildə Benkendorf vasitəsilə Lazarev tərəfindən tərtib edilən "Ermənilər haqqında" məruzə qeydləri çarə təqdim edildi. Burada qədim erməni dövlətinin bərpasından, Rusiya tərkibində onun muxtar vəziyyətində bəhs olunurdu. 1827-ci il oktyabrın 1-də İrəvan işğal edildikdən sonra xanlığın yeni statusu məsələsi yarandı.

Ermənilərin kütləvi şəkildə işğal edilmiş Azərbaycan ərazilərinə köçürülməsi isə Türkmənçay və Ədirne müqavilələrində rəsmiləşdirilmişdi. Müəyyən edilmiş şərtlər daxilində İrəvan və Osmanlı dövlətindən köçürülmüş 130 mindən çox erməni keçmiş İrəvan, Qarabağ, Naxçıvan və digər xanlıqların ərazisində yerləşdirildi. Ermənilər qəzəndə qədim demografik yüksəlişi "siyasi status"a çevirmək üçün xalqımıza qarşı xəyanətkarlıqlarını sonadək davam etdirdilər.

–Rusiyanın yerli hakim dairələri İrəvan xanlığının işğalından sonra bu tarixi Azərbaycan bölgəsi niyə erməni vilayəti adlandırıldı?

–Rusiya müqavimət göstərən və lağv olunan digər Azərbaycan xanlıqları kimi, İrəvan xanlığında da vilayət quruluşunun təmin edilməsi nəzərdə tutulurdu. Ona görə də müstəqil xanlıq Rusiyanın vilayətinə çevrildikdən, burada müvəqqəti idarə yaradıldı. Ermənilər isə vəziyyəti öz xeyirlərinə dəyişməyə çalışdılar. Lazarevin 1827-ci ilin sonlarında tərtib etdiyi "xüsusi layihə" də yenə də muxtar erməni dövlətinin bərpasından bəhs edilirdi.

Çar I Nikolay Türkmənçay müqaviləsindən qısa bir müddət sonra, martın 21-də İrəvan və Naxçıvan xanlıqları əsasında mərkəzi İrəvan olan Erməni vilayəti yaradıldı və onu çar titulu

luna daxil etdi. Belə bir fərmanın meydana gəlməsinə təsadüfi hesab etmək olmaz. Ermənilərin burada ciddi təsiri ilə yanaşı, Rusiya imperiyası Osmanlı və Qacarlar ilə sərhəddə özünə etibarlı dayaq yaratmaq istəyirdi. Beləliklə, ermənilər erməni vilayəti kimi siyasi status aldılar. Vilayət idarəsində təmsil olunan Aştaraketski bundan istifadə edərək müsəlmanların sıxışdırılması ilə ermənilərin mövqeyini daha da möhkəmləndirməyə çalışdı.

Bununla yanaşı, vilayətin erməniləşdirilməsi istiqamətində də işlər genişləndirildi. Erməni vilayətinin təcrübəsi göstərdi ki, ermənilər kilsə,

ticarət və siyasi intriqalarda nə qədər çəvik olsalar da, dövlətçilik sahəsində o dərəcədə naşı olaraq qaldılar. Çar I Nikolayın 1837-ci il Qafqaz səfəri zamanı Erməni vilayətinə yarmatmaq ermənilərə nə dərəcədə önəm verdiyini də göstərmək istəyirdi. Onun burada qarşılaşdığı mənzərə isə hökmdarı özündən çıxardı. Erməni vilayətinə dair həmin dövrdə yazılan və çap edilən nəşrlər də vilayətin real vəziyyətini gizlədə bildirdi. Yarımtam fəaliyyətinə görə erməni Bebutov başda olmaqla vilayət administrasiyası işğaldan uzaqlaşdırıldı. 1840-cı ildə isə Erməni vilayəti lağv edildi.

Ermənilər siyasi statusdan fərqli olaraq kilsənin mövqeyini

möhkəmləndirməyə nail oldular. 1836-cı ildə erməni-qriqorian kilsəsi haqqında əsasnamə onun hüquqi vəziyyətini sabitləşdirdi. Alban kilsəsi ilə tarixi mübarizə də erməni kilsəsinin xeyrinə həll edildi. Erməni kilsəsinin mərkəzi olan Eçmiadzin Erməni vilayətində də təsiri rola malik oldu. Ermənilər siyasi məsələlərdəki problemlərə baxmayaraq, kilsənin menafeyinə qarşı yönələn hər hansı bir addımı qəti müqavimətlə qarşıladılar. Bu özünü 1903-cü ildə göstərdi.

–Necə oldu ki, Səfəvilərin bina edib möhkəmləndirdikləri İrəvan qalası rus işğalından sonra təcridən erməni siyasi mərkəzinə çevrildi?

–Bu siyasət Qafqazda möhkəmlənmək üçün, ilk növbədə, Rusiya imperiyasının marağına xidmət edirdi. Ona görə də ilk vaxtlar İrəvan vilayətini, sonra isə bütövlükdə, Erməni vilayətinin siyasi mərkəzi kimi İrəvan şəhəri müəyyən edildi. Ehsan xanın siyasəti nəticəsində Naxçıvanda yerli hakimiyyətin möhkəmlənməsi ilə ermənilərin burada fəaliyyətinin aradan qaldırılması onların İrəvan ətrafında siyasi intriqasını daha da gücləndirdi. Çar hökuməti də İrəvanın Rusiya işğalına qarşı kəskin müqavimətini, onun strateji əhəmiyyətini və ermənilərin işğal prosesindəki rolunu nəzərə alaraq onların vəziyyətini möhkəmləndirməyə çalışdı.

Bütün bunlara baxmayaraq Erməni vilayətində olduğu kimi, İrəvan şəhərində də ermənilər onlara ayrılan missiyanı yerinə yetirə bilmədilər. Ermənilər daha çox gəlir əldə etmək məqsədi ilə işğaldan sonra iqtisadi

həyatı canlanan Tiflis, Gəncə, Şamaxı, Bakı və digər şəhərlərə meyil edirdilər. İrəvan vilayətinin lağvından sonra qəza şəhərinə (1840-1849), sonra isə quberniya şəhərinə çevrilməsi də vəziyyəti dəyişmədi. İrəvan əhalisinə, şəhər həyatının xüsusiyyətlərinə görə Azərbaycan şəhəri kimi varlığını davam etdirəmədi.

–Bas Avropadan qaynaqlanan "Erməni məsələsi"nin hədəfi nə idi?

–Rusiya 1853-1856-cı illər Kırım müharibəsində məğlub olduqdan sonra Osmanlı imperiyasından qısa əmək üçün məqam gözləyirdi. Belə bir fürsət 1877-ci ildə yetişdi. Rusiya Osmanlı imperiyası ilə 1877-1878-ci illər müharibəsində qələbə qazandı. San-Stefano (19 fevral-3 mart

1878-ci il) barışıqı, sonra isə Berlində sülh müqaviləsi (1-13 iyun 1878-ci il) bağlandı. Bu müqavilə ilə "erməni məsələsi" adlanan siyasət beynəlxalq gündəmə daxil oldu.

Bu mahiyyət etibarilə böyük dövlətlərin Osmanlı imperiyasının daxili işlərinə qarışmasına əsaslandırdı. Rusiya bununla həm Osmanlı imperiyasını zəiflətmək, həm də Rusiya ermənilərinin diqqətini imperiyadan qonşu dövlətə keçirmək istəyirdi. Ermənilər də "erməni məsələsi"ndən maksimum yararlanmağa çalışdılar. Onun əsas istiqamətini Rusiya və Osmanlı ermənilərinin siyasi fəaliyyətinin ilk dəfə olaraq vahid istiqamətdə birləşməsinin baş verməsi təşkil edirdi. Əsas hədəf isə Osmanlı imperiyası idi. Bunun üçün ermənilər siyasi cəhətdən təşkilatlanmağa başladılar. 1887-ci ildə erməni sosial-demokrat partiyası – "Qnçak", 1890-cı ildə isə erməni inqilabi federasiyası – "Daşnak-sütyun" meydana gəldi.

–Ermənilərin daşnaklaşması, "Daşnak-sütyun"un tezliklə erməni cəmiyyətinin siyasi liderinə çevrilməsi Qafqazdakı yerli türk-müsəlman əhalinin yaxınlaşdırıldı və soyqırımını yaxınlaşdırıldı.

–Bu hədəfinə çatmaq – tarixi Azərbaycan torpaqlarının əhalisini qırmaq və qovmaq yolu ilə burada "Böyük Ermənistan" yaratmaq xülyasını gerçəkləşdirmək üçün Daşnak-sütyun qısa bir zamanda ermənilər arasında möhkəmlənə bildi. Hər bir erməni dini baxımdan qriqorian olmaqla bərabər, siyasi cəhətdən daşnaklaşmağa məhkum edildi. Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımının təşkilatçılığını və yerli türklərin torpaqlarını işğal edərək burada erməni dövləti yaradılmasını da daşnaklar həyata keçirdilər.

1890-cı illərdə ermənilər Osmanlı dövlətinə qarşı genişmiqyaslı üsyan qaldırdılar. Bu qiyamlar lağv edildikdən sonra ermənilər siyasi fəaliyyəti Rusiyaya keçirdilər. Daşnaklar tərəfindən yayılan xəritələrdə erməni dövlətinin tərkibinə Osmanlı torpaqları ilə bərabər Rusiyanın hakimiyyəti altında olan Azərbaycan torpaqları da daxil edildi.

Ermənilər Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində dövlət yaratmaqla tirdikləri ümidlərini geri qaytarmaq və siyasi mərkəz kimi möhkəmlənə bilmədikləri İrəvan və ətrafında mövqələrini gücləndirmək üçün yeni bir vasitəyə – azərbaycanlılara qarşı soyqırımlara əl atdılar. Təsədüfi deyil ki, 1905-1906-cı və 1918-1920-ci illər illərdə tarixə "erməni-müsəlman davaları" kimi daxil olan münafiqələrin gedişində ermənilər ən qanlı hadisələri Qarabağ və İrəvanda törətdilər. Erməni kapitalının ən çox mərkəzləşdiyi Bakıda da azərbaycanlılara xüsusi qəddarlıqla di-van tutuldu.

Bu proseslərin davamında Qafqazda təşəbbüslə ələ almaqda inqilabçı bolşeviklərə yardımçı olmuş ermənilər üçün Qərbi Azərbaycanda oynacaq erməni dövləti və Qarabağdağılıq hissəsində əsassız "erməni muxtariyyəti" yaradıldı.

Müsahibəni hazırladı: Tahir AYDINOĞLU, "Xalq qəzeti"

Qərbi Azərbaycanın ən böyük mahallarından biri olan Dərələyəz şərqdə Zəngəzur, qərbdə Vedibasar, şimalda Göycə, cənubda Naxçıvan xanlığının Məvazixatun mahalları ilə həmsərhəddir. Ərazisi 2 min 260 kvadrat kilometrdir.

Mütəxəssislər "Dərələyəz" toponiminin "dəre" və "ələyaz" sözlərinin birləşməsindən yaranmış ehtimal edirlər. Bu mahal, havası, suyu, təbii nemətləri ilə Naxçıvanla Göycə arasında, həqiqətən, nəhəng və cənnətləmə bir dəyərə bənzəyir. Uca dağları, dərin dərələri, mülayim iqlimi, dağ çayları, güllü-çiçəklili çəmənləri ilə göz oxşayan Dərələyəzi bütün Cənubi Qafqazı qarış-qarış gəzən milliyətçə fransız olan rus etnoqrafı İvan Şopen "Qafqazın İsveçrəsi" adlandırmışdı. Dərələyəz, doğrudan da bu ada layiq idi.

Dərələyəz mahalında Ələyaz adında kənd də olub. Deyilənə görə, Dərələyəzdə ələyaz adında geniş yayılmış bir bitki də var ki, sakinlər ondan ərzaq məhsulu kimi istifadə edirdilər. Qadınlar onu yazardan yığır, qışı müxtəlif xörəklər hazırlayırdılar. Bu bitki xüsusən kecmiş dövrlərdə yerli sakinlərin məişətində ciddi yer tutub. Ona görə də "Dərələyəz" toponiminin "ələyaz bitkisinin bol olduğu dəre" anlamını verdiyini düşünmək ən məntiqli uyğun fikir sayılmalıdır.

Ermənilər bu ərazini "Vayotdzor" adlandırdılar, bu sözü "vay" sözüne "dəre" mənasını verən "dzor" sözünü artırmaqla düzəltmişdilər, yeni "Vay dərəsi". Tarixi qaynaqlara görə, karvan yollarının üstündə yerləşən və orta əsrlər üçün böyük rəqəm hesab olunan 10 min nəfər əhali olan Moz şəhəri 735-ci ildə zəlzələ nəticəsində dağılıb, burada o qədər əhali ölüb ki, sağ qalanlarını ah-naləsi, vay-şəhəri arşə bülənd olub. O vaxtdan da bu dərənin adı "Vay dərəsi" kimi yaddaşlarda qalıb.

Moz şəhərinin xarabalıqları Məlikşah kəndi ilə Söylən qəsəbəsinin arasında, Arpaçayın sağ sahilində yerləşirdi, İrəvana gedən magistral yol buradan keçirdi.

Dərələyəz ərazisində orta əsrlərdə Göycə və Zəngəzur mahalları ilə birlikdə Azərbaycan Albaniyasının Sünük vilayəti mövcud olub. Dərələyəz mahalı evləncə xilafətin, sonra selcuqların, monqolların, Qaraqoyunluların, Ağqoyunluların, Səfəvilərin, Əfşarların, Qacarların, 1828-ci ildən isə Rusiya imperiyasının tərkibinə daxil olub. Dərələyəz Şərqi və Qərbi Dərələyəz olmaqla iki hissədən ibarət idi.

Şərqi Arpaçayın aşağı axarı ətrafında yerləşən və hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonuna daxil olan Yaycı, Axura, Yuxarı və Aşağı Danzık, Havuş, Həməz Əli Diza, Dostelbay Diza, Çağazur və başqa kəndləri, eləcə də hazırda Ermənistan Respublikasında qalan Xaçık, Aynazur və bəzi digər kəndlər Qərbi Dərələyəzə daxil idi. Xaçık və Aynazur kəndləri istisna olmaqla buranın əhalisi siə müsəlmanlardan ibarət idi. Qərbi Dərələyəz Dərələyəz dağı silsiləsinin cənub ətəklərində yerləşirdi.

Arpaçayın yuxarı axarlarında yerləşən Şərqi Dərələyəzin ərazisində sovet hakimiyyəti illərində Əzizbəyov və Yeğəqnadzor rayonla-

rı təşkil edilmişdi. Buranın əhalisi qaraçorlu türkmənlərindən və 1828-ci ildə İrəvandan köçürülmüş ermənilərdən ibarət idi. İşğaldan qabaq Dərələyəz mahalında 1 001 yerli müsəlman, cəmi 58 erməni ailəsi yaşayırdı, işğaldan sonra isə buraya İrəvandan 507, Türkiyədən 8 erməni ailəsi köçürülmüşdü. Köçürülmələrə qədər bölgədəki ailələrin 94,2 faizini azərbaycanlılar, 5,8 faizini ermənilər təşkil edirdisə, sonradan erməni ailələrin sayı 25,8 faizə çatmışdı. 1897-ci ildə keçirilmiş I Ümumrusiya siyahıyaalmasını nəticələrinə görə Şərur-Dərələyəz qəzası əhalisinin 70,5 faizini Azərbaycan türkləri təşkil edib.

Dərələyəz mahalı 1828-ci ildəki rus işğalına qədər Naxçıvan xanlığının, işğaldan sonra yaradılan Naxçıvan əyalətinin, 1870-ci ilə qədər isə Naxçıvan qəzasının tərkibində olub. 1870-ci ildə həyata keçirilən yeni inzibati-ərazi bölgüsünə görə Şərur və Dərələyəz nahiyələri birləşdirilərək Şərur-Dərələyəz qəzası yaradılıb. Sovet hakimiyyəti dövründə qəzanın bir hissəsi-Şərqi Dərələyəz heç bir əsas olma-

dan Ermənistan Respublikasına verilib. Qərbi Dərələyəz isə əvvəlki Şərur nahiyəsi ilə birlikdə qanlı müharibələr və Azərbaycan türklərinin inadlı müqavimətindən sonra Naxçıvan Muxtar Respublikasının tərkibində qalıb.

Gümüşxana kəndinin yaxınlığındakı gülmüş mədanindən hələ Rusiya işğalından xeyli əvvəl gülmüş və qurğuşun çıxarıldı. Aynazur kəndinin yaxınlığındakı silisium tərkibli mineraldan isə vaxtilə tüfəng üçün çaxmaqlar işlənirdi. Dərələyəz mahalı qədim abidələrlə zəngin idi. Onların arasında isə ən məşhuru Səlimin karvansarası idi. Bu karvansara Dərələyəz mahalından Göycə mahalına gedən yolda, Səlimin aşırımı deyilən yerdə tikilmişdi. Səlimin aşırımı Dərələyəz və Göycə mahallarını bir-birindən ayırırdı.

Dərələyəz mahalı 1918-ci ilin iyun ayında quldur Andranikin ordusu tərəfindən dəhşətli dağıntılara məruz qalıb, xeyli insan həlak olub, sağ qalanlar isə qaçmaqla canlarını qurtara bilsələr. Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra mahal əhalisinin xeyli hissəsi qəriyə, vətənlərinə qayıtsa da, onlar 1948-1951-ci illərdə Sovet hökumətinin qərarı ilə deportasiya edilərək Azərbaycanın Kür-Araz ovalığına köçürüldülər.

Vətənsəvər dərələyəzlilərin ekseriyəti Stalinin ölümündən sonra Dərələyəzə qayıtsalar da, 1988-ci ildə erməni separatçılarının yaratdıqları Qarabağ münafiqəsi nəticəsində digər doğma yurdlarını birləşikli tərk etmək məcburiyyətində qalıblar. Sovet hakimiyyəti illərində və erməniləşdirilib, xalqımıza məxsus abidələri ya erməniləşdirilib, ya da yer üzündən silinib.

T.RÜSTƏMLİ, "Xalq qəzeti"

Rus işğalına qədər Azərbaycanın tarixi mədəni mərkəzlərindən biri olmuş İrəvan şəhəri sonrakı dövrdə də düşmənlərin basqı və hədyanlarına baxmayaraq milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub zənginləşdirdiyi bir elm-maarif ocağı olub. XIX əsrin sonlarına doğru Azərbaycanda meydana gələn maarifçilik hərəkatı isə İrəvanı da əhatə etməklə bu coğrafiyamızda da bir çox oxumuş, milli ideala sahiblənmiş ziyalımızın yetişməsinə səbəb olmuşdur. Həmin nəslin qeyrət və nüfuz sahibi olmuş yetirmələrini qəzetimizim bu nömrəsindən başlayaraq oxucularımıza təqdim etməyə başlayırıq.

Məhəmmədzaadələ sülaləsinin ilk ziyalısı, təxminən, 1864-cü ildə tacir ailəsində anadan olmuşdur. İsfahanda fars dilini öyrənmiş, İrəvanda mədrəsədə təhsil almışdır. 1881-ci ildə İrəvanda açılan müəllimlər seminarısında ərəb və fars dillərindən dərs demişdir. Fars dilini mükəmməl bildiyi üçün onu Fars Abbas deyə çağırırlmış.

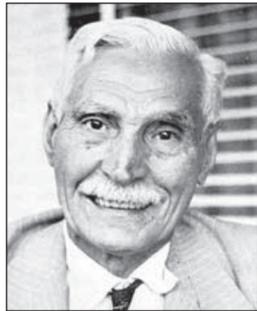
1912-ci ildə Bakıda "Orucov qardaşları" mətbəəsində Abbas Məhəmmədzaadənin "Güldəstə" adlı dərsliyi fars dilində çapdan çıxmışdır. 1913-cü ildə onun eyni zamanda Bakıda, Tiflisdə və İrəvanda fars dilində "Bədrəğatül-Əftal" ("Balalara hədiyyə"), "Самочитель фарсидкого языка для русских" dərslikləri nəşr edilmişdir. 1918-ci ildə İrəvanda törədilən qırğınlar zamanı Təbrizə pənah götürmüş və bir il sonra orada vəfat etmişdir.

Onun böyük oğlu Cabbar Məhəmmədzaadə (1882-1937) İrəvan müəllimlər seminarıyını 1902-ci ildə bitirmiş, 1907-ci ildən həmin seminarıyada müəllim işləmişdir. 1918-ci ilin avqustunda müəllimlər seminarıyına bağlandıqdan sonra Naxçıvana gəlmiş, iki il oradakı ali ibtidai məktəbdə dərs demişdir. Həmin illərdə onun 3 kitabı nəşr olunmuşdur. O, 1920-ci ildə Bakıya köçmüş və ali məktəblərdə mühazirələr oxumuşdur. 1937-ci

ildə "Azərbaycanda tədris metodikası tarixi" adlı əsərinə görə ona pedaqoji elmlər doktoru elmi dərəcəsi verilmişdir. Həmin ilin oktyabr ayında o, həbs olunmuş və güllələnmişdir.

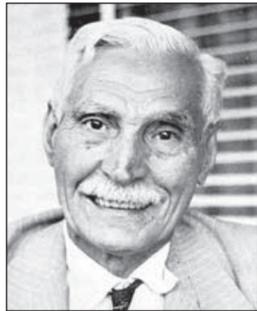
Mirzə Cabbarın oğlu Cəlal Məmmədov (1918-1983) Azərbaycan Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsinə bitirsə də ədəbiyyata meyl etmişdir. Maarif Nazirliyində və "Azərneşr"də məsul vəzifələrdə işləmiş, sonralar Tələrdə Dövlət Komitəsində sədr müavini, "Kommunist" qəzetində redaktor müavini vəzifələrində çalışmışdır. Cəlal Məmmədov 1966-cı ildə "Azərbaycan" jurnalının baş redaktoru təyin edilmiş, 1975-ci ildən ömrünün sonunadək

İrəvan qubernatorunun 21 yanvar 1914-cü il tarixdə Mirməhəmməd Mirfətullayev və Cabbar Əsgərzadəyə verdiyi icazəyə əsasən onlar həmin il fevralın 22-də satirik "Lək-lək" jurnalının ilk nömrəsini buraxmışdılar. "Lək-lək" in camisi 8 nömrəsi işiq üzü görmüşdür. Dövrü mətbuatda çıxan satirik şeirləri və publis-

isə Kitab Ticarəti, Poliqrafiya və Nəşriyyat işləri üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin birinci müavini vəzifəsində işləmişdir.

Cabbar Əsgərzadə 1885-ci ildə İrəvan şəhərində anadan olmuşdur. O, ilk təhsilini mollaxanada almış, on beş yaşından isə evlərdə kiçik yaşlı uşaqlara dərs deməklə məşğul olmuşdur. "Qafqaz" qəzetinin müxbirlərindən biri kimi jurnalistlik fəaliyyətinə başlamışdır. "Molla Nəsrəddin" məcmuəsində də şeir və məqalələrlə çıxış etmişdir.

İrəvan qubernatorunun 21 yanvar 1914-cü il tarixdə Mirməhəmməd Mirfətullayev və Cabbar Əsgərzadəyə verdiyi icazəyə əsasən onlar həmin il fevralın 22-də satirik "Lək-lək" jurnalının ilk nömrəsini buraxmışdılar. "Lək-lək" in camisi 8 nömrəsi işiq üzü görmüşdür. Dövrü mətbuatda çıxan satirik şeirləri və publis-

tik yazıları onu təqiblərə məruz qoymuşdur. Digər tərəfdən, xəstəliyi ilə əlaqədar o, Cənubi Azərbaycanın Mərənd şəhərinə köçməyə məcbur olmuşdur və burada Əhmədiyyə məktəbində müəllim işləmişdir.

Sonra o, Təbriz şəhərinə dəvət olunmuşdur. Burada uşaq bağçasının açılmasına kömək etmiş, eşitmə və nitq qüsurları uşaqlar üçün məktəb təşkil etmiş (1922-1927). Şirazda uşaq evində pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdir (1927-1933). Sonra Tehrandə görmə və nitq qüsurları üçün məktəb açmışdır. Burada "Zəban" adlı pedaqoji jurnal nəşr etmiş (1942), eyni zamanda ictimai, ədəbi və pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Cabbar Əsgərzadənin çoxcəhətli yaradıcılığı – pedaqogika, poeziya, incəsənət, musiqi, mədəniyyət və səhiyyə ilə sıx bağlı idi. Ərəb, fars və rus dillərini mükəmməl bilmiş, xarici ölkə xalqlarının seçmə poeziyasından tərcümələr etmişdir. Əsərlərini Azərbaycan və rus dillərində yazmışdır.

Lirik şeirlərini C.Əsgərzadə, Aciz, Bağçaban, satirik şeirlərini isə "Məhkəmə pişiyi", "Noxtalı", "Ləyləyin yuvadibisi", "Molla haray" və s. imzaları ilə çap etdirmişdir. Onun kiçik yaşlı uşaqlar və məktəblilər üçün yazdığı mənəvi hekayələri də nəşr olunmuşdur. Maarif sahəsindəki xidmətlərinə görə Tehran Universiteti ona professor adı vermişdir. Cabbar Əsgərzadə 1966-cı ilin payızında Tehrandə vəfat etmişdir.

Mirabbas Mirbağirov 1880-1885-ci illər arasında İrəvan şəhərində doğulmuşdur. İrəvan gimnaziyasını bitirmişdir. Gənc yaşlarından qardaşı Mirabdulla ilə birlikdə kitab ticarəti ilə məşğul olmuşdur. Qardaşlar İrəvanda "Umut" kitab mağazasını açmışdılar. Onlar 1909-cu ildə Bakıya gəlmiş və 1914-cü ildə burada yeni kitab mağazası açmışdılar.

Mirabbas Mirbağirovun ilk yazısı 19 iyun 1905-ci ildə "Həyat" qəzetində dərc olunmuşdur. Onun 1905-1929-cu illər arasında 200-ə yaxın publisist məqaləsi, xəbəri, bədii tərcüməsi işiq üzü görmüşdür. İlk vaxtlar "Həyat" və "İrşad" qəzetləri ilə sıx əlaqələr quran Mirbağirov sonralar "Təzə Həyat", "Tərəqqi", "Yeni İrşad", "İqlbal", "Sədayi-həqq" qəzetləri ilə də yaxından əməkdaşlıq etmişdir. Ən çox işlətdiyi gizli imzası "Nadi"dir.

Jurnalistlik fəaliyyətini sonrakı illərdə də davam etdirərək, Azərbaycan Cümhuriyyəti dönməndə "Azərbaycan", sovet hakimiyyəti dövründə "Kommunist", "Yeni yol" qəzetlərində, "Xalq maarifi", "Füqərə füyuzatı", "Maarif və mədəniyyət", "Azərbaycan Ali İqtisad Şurasının xəbəri", "Xalq müəllimi", "Qızıl qələm", "Əkinçi", "Maarif işçisi", "İqtisad xəbərləri" jurnallarında məqalələri dərc edilmişdir.

İrəvanda teatrın özlülünü qoyanlardan biri də Mirabbas Mirbağirov olmuşdur. Onun 1913-1914-cü illərdə 6-sı orijinal, 1-i tərcümə olmaqla 7 kitabı nəşr edilmişdir. O, "Osmanlı tarixinin mühüm səhifələri" (Bakı, 1913), "Osmanlı hökumətinin qüdrətli günləri" (1913), "Tariix səhifələri. I. İslam pulları. II. Misir ölkəsi və tarixi" (1914), "Cənab Yusif və macarıyi-məşhuru" (1914), "Osmanlı marşları, Vətən və millət nəğmələri" (1914) və başqa kitabların müəllifidir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə İrəvan quberniyası Həmyerlilər Cəmiyyətinin qərarına əsasən və Azərbaycan hökumətinin tapşırığı ilə 1919-cu ilin yanvarında yerli əhalinin problemlərini öyrənmək üçün M.Mirbağirovun rəhbərliyi ilə Naxçıvana nümayəndə heyəti göndərilmişdir. Əhali Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ilçilərini böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşılamışdır. 1919-cu il fevralın 22-də M.Mirbağirovun başçılığı etdiyi nümayəndə heyəti Naxçıvanda

ingilis general-qubernatoru ilə görüşərək, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin Naxçıvanla bağlı mövqeyini onun diqqətinə çatdırılmışdır.

Naxçıvanda hakimiyyətin sonrakı taleyi ilə bağlı Cəfərqulu xanın iqtisadçılıqda keçirilən görüşdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin nümayəndə heyəti ilə yanaşı, ingilis general-qubernatoru da iştirak etmişdir. Azərbaycan hökumətinin nümayəndələri Cəfərqulu xanın başçılıq etdiyi hökuməti tanıdıqlarını bildirmişlər. Naxçıvanın Könüllü olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinə birləşməsi haqqında tərtib olunan Aktın mətninin hazırlanmasında iştirak etmişdir. Nümayəndə heyətinin Naxçıvanda gördüyü işlər Azərbaycan tarixinə "Mirbağirov missiyası" kimi daxil olmuşdur.

Mirabbas Mirbağirov sovet hakimiyyətinin ilk illərində ASSR Xalq Ərzaq Komissarlığı sistemində, 1923-cü ildən "Kommunist", 1924-cü ildən "Yeni yol" qəzetlərində, 1925-ci ildən 1929-cu ilədək "Maarif işçisi" jurnalında çalışmışdır. Onun əsərləri indi də öz elmi dəyərini saxlayır. Bu əsərlər onun iqtisadçı, etnoqraf, coğrafiyaçı, sənətsünas, ədəbiyyatşünas, dilçi, pedaqoq, tarixçi kimi ensiklopedik biliyə malik olduğunu göstərir. 1930-cu ilin əvvəlində özlünü və qardaşlarının ailəsi ilə birlikdə Türkiyəyə köçdü-yü güman edilir.

Nazim MUSTAFA, tarix üzrə fəlsəfə doktoru

Xocalı soyqırımı – 31

Belə faciələrin gələcəkdə təkrarlanmaması üçün...

Dünya Azərbaycanın səsində səs verməlidir

Azərbaycan hökuməti və xalqı qarşısında Xocalı soyqırımı və bütövlükdə ermənilərin Dağlıq Qarabağda törətdikləri vəhşiliklər haqqında həqiqətləri olduğu kimi, bütün miqyası və dəhşətləri ilə dünya dövlətlərinə, parlamentlərinə, geniş ictimaiyyətə çatdırmaq, bütün bunların əsl soyqırımı aktı kimi tanınmasına nail olmaq vəzifəsi durur. Bu, Xocalı şəhidlərinin ruhu qarşısında bizim vətəndaşlıq və insanlıq borcumuzdur.

**Heydər ƏLİYEV,
Ümummilli lider**

Bütövlükdə, insanlığa qarşı yönəlmiş belə qəddar aktların gələcəkdə təkrarlanmaması üçün lazımdır. Prezident İlham Əliyev xatırladır ki, 1994-cü ildən ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan hökuməti və parlamenti erməni millətçilərinin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi cinayətlər, o cümlədən Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətləri bütün miqyası və dəhşətləri dünya dövlətlərinə və beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaq, bunların soyqırımı siyasəti kimi tanınmasına nail olmaq üçün inadlı və ardıcıl fəaliyyət göstərir.

Təbii ki, məqsəd uzun müddət Ermənistanı rəhbərlik etmiş Robert Koçaryan və Serj Sarkisyanın bilavasitə iştirakı və rəhbərliyi ilə törədilmiş başçı cinayətə beynəlxalq hüquqi-siyasi qiymət verilməsinə təmin etməkdir. Bu, digər tərəfdən də bizim Xocalı müdafiəçilərinin və şəhidlərinin ruhu qarşısında insanlıq və vətəndaşlıq borcumuzun yerinə yetirilməsidir.

Burada başqa bir faktı da xatırlatmağa ehtiyac var. Belə ki, 2001-ci ildə Azərbaycan Milli Məclisinin Avropa Şurası Parlament Assambleyasında ki, nümayəndə heyətinin rəhbəri olan İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə "Ermənilər tərəfindən Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş genosidini etiraf edilməsinə dair" qətnamə hazırlanmışdır. Xocalı faciəsi ilə bağlı olan həmin sənədə yazılırdı: "26 fevral 1992-ci ildə ermənilər Xocalı şəhərinin bütün əhalisini vəhşicəsinə qırdı və şəhəri bütövlükdə darmadağın etdilər". Həmin sənəd Böyük Britaniya, Lüksemburq, Polşa, Türkiyə, Bolqarıstan, Albaniya, Norveç və Makedoniyadan olan deputatlar tərəfindən təsdiq edilmişdir.

Sonradan isə həm dövlət başçısının, həm də Heydər Əliyev Fondunun bu istiqamətdə həyata keçirdiyi tədbirlər nəticəsində dünyanın, demək olar ki, əksər ölkələrində Xocalı faciəsini soyqırımı kimi qəbul edənlər sürətlə artırdılar. Hətta bir çox ölkələr həmin reallığı dövlət rəhbərliyi və ya parlament səviyyəsində – rəsmi olaraq soyqırımı kimi tanıdılar. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, İslam Konfransı Gənclər Forumunun mədəniyyətlərəarası dialoq üzrə baş əlaqələndiricisi Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq təbliğat-təşviqat kampaniyası da öz müsbət nəticələrini verməkdədir.

**İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
"Xalq qəzeti"**

İndi dünya 1992-ci ildəki dünya deyil. Bu gün artıq yüz milyonlarla insan haqq səsinə ucaltmaqdan məmnun olduğunu gizlətmir. İndi insanlar həm ədalətli tərəfin mövqeyini dəstəkləməyə, həm də humanitar məsələlərə daha böyük önəm verməyə meyillidirlər.

Biz bunu 2020-ci ilin payızında da gördük–haqlı tərəfin mövqeyini dəstəkləyənlər üstümlə diş qırcardan lardan on dəfələrlə çox oldu. 2022-ci ilin fevralında da buna şahidlik etdik: Moskva–Kiyev münasibətləri pozulmanın son həddinə çatanda müdafiə olan tərəfin maraqlarını qoruyanların sayı günlərlə deyil, saatlarla artırdı. Elə, qardaş Türkiyədə "əsrin faciəsi" baş verəndə də dünyanın bütün qütblərini təmsil edən dövlət, ölkə və xalqlar Ankaraya əsl insan eli uzatdılar. Təbii ki, heç bir qütbə aidiyyəti olmayan İran istisna olmaqla.

Ancaq 1992-ci ildə belə deyildi. Ötən əsrin ən qanlı faciələrindən olan Xocalı soyqırımı törədildəndə nənki Türkiyədən başqa bizi açıq şəkildə dəstəkləyən, heç bu qətləmi qınayan da yox idi. İndi Azərbaycanın yaratdığı yeni reallıqlara görə siyasi qütblər arasındakı tarazlıq tamamilə Bakının xeyrinə dəyişib.

O zaman haqqımızı müdafiə edə bilmirdik

Mənim dostum, o zamankı Politeknik İnstitutun dosenti Arif Abbasovun Finlandiyada yaşayan rəssam oğlu Çingiz Abbasov Xocalı soyqırımından sonra Bakıya gələndə "Helsinki sonamat" ("Helsinki xəbərləri") qəzetinin 27 mart 1992-ci il tarixli nömrəsini də getirmişdi. Faciənin törətdiyi gəcə ilə qəzetin həmin nömrəsinin çap edilməsi arasındakı zaman fərqi gördünüz. İndi isə həqiqət fərqi görünür.

"Helsinki sonamat" yazırdı ki, fevralın 26-na keçən gecə "Azərbaycanın Xocalı şəhəri qonşu dövlət tərəfindən darmadağın edilib və 72 azərbaycanlı öldürülüb"(Təbii ki, elə tezliklə tam reallığın öyrənilməsi mümkün deyildi). Üstəlik, qarlı ərazilərə səpələnmiş meytlərin fotosu da verilmişdi. Rəhmətlik Məzahir Süleymanzadə həmin qəzetin fotosu ilə bərabər yazdığımda yığcam yazını dərhal "Səhər" qəzetində verdi. Fiq qəzetinin özünü isə "Xocalının səsi" qəzetinin baş redaktoru, rəhmətlik Sərdar Mehdiyevə verdi. Sərdar müəllim bəlkə də on yazıda həmin faktı yada salmışdı.

Xocalı şahidləri

Xocalı: Bu dünyanın cəhənnəmi

Bəşər tarixinin ən dəhşətli qətləmlərindən olan Xocalı soyqırımının şahidlərindən biri də Sənəm Həsən qızı Abdullayevdir. O, 1962-ci ildə Xocalı şəhərində doğulub və burada böyüyüb-başa çatıb. Sənəm xanım 26 fevral 1992-ci il tarixində anası, bacıları, özünün və bacı-qardaşlarının uşaqları ilə birlikdə erməni yaraqlıları tərəfindən girov götürüldü, 5 mart 1992-ci ildə girovluqdan azad edilib. Sənəm xanım həyatının həmin məşəqqətli günlərini xatırlayarkən deyibdir:

– 1992-ci il fevralın əvvəllərindən etibarən erməni silahlı qüvvələrinin mühasirəsində olan Xocalıda vəziyyət günbəgün pisləşirdi. Şəhər aramsız olaraq toplardan və artilleriya qurğularından atəşə tutuldu. Gözümüzün önündə evlər dağıdıldı, dinc, günahsız sakinlər həlak olurdular. İnsanlar qorxu və tələş içində idilər.

1992-ci il fevralın 25-də Xocalı şəhəri yenidən şiddətli hücumla maruz qaldı. Ateşdən qorunmaq üçün adətli üzrə siğınacağa girərək gecə saat 2.00-ə kimi orada qaldıq. Həmin gecə şəhərdən vahiməli səslər gəlirdi. Atışma dayanmaq bilmirdi. Siğınacaqdan çıxmağa və yaxınlıqdakı meşəyə doğru qaçmağa qərar verdik. Anam, bacılarım, körpə qızlarım və bacılarımın balaları ilə birlikdə meşəyə tərəf qaçmağa başladım.

Bir qədər yol getdikdən sonra bərk yorulduq. Qəfildən anamın yerə uzanıb sayıqladığını gördüm. "Balalarımı yandırılar! Balalarımı yandırılar!" –deyə-deyə o, can verirdi. Az keçməmiş anam keçirdi. Doğma anamızın meyitini özümüzlə götürməyə gücümüz çatmadı. Qorxu içində, soyuqdan donmuş halda təzədən bir neçə saat yol getdik. Həmin gecə kiçik bacım Ləfəfət də şaxtadan donaraq öldü.

Sübh təzədən hava işıqlanmağa başlayanda erməni quldurları atəş açmağa

bizə yaxınlaşdılar. Aramızda kişi xeyləyi yox idi, yalnız qadın və uşaqlar idi. Ermənilər mənim və bacılarımın üzərindəki bütün üzük və sığırqaları qopardılar, sənədlərimizi, pullarımızı elimizdən aldılar.

Cəlladlar bizi döyə-döyə Pircamal kəndindəki bir tövləyə gətirdilər. Orada 100-ə qədər qadın, qız və gəlin vardı. Çox sayda erməni yaraqlıları tövləni mühasirədə saxlayırdı. Mən orada eşitdim ki, erməni faşistləri bizdən əvvəl orada saxladıkları əsir əsgərlərimizin başına min oyun açaraq, onları girovların gözü qarşısında güllələmişdilər.

Bir neçə saqqallı erməni tez-tez içəri gələrək uşaqları və qadınları iynə vuracaqları ilə hədələyirdi. Yeməyə-icməyə heç nə vermirdilər. Uşaqlar acından ağlaşırdılar. Heç yadımdan çıxmır, bizi mühasirədə saxlayanların arasında da bir qoca erməni vardı. O, xüsusilə qəddarlıqlar edirdi. Qoca yerli erməni gəzətiçiyə "Uşaqlara çörək verməyin, qoyun acından ölsünlər", – deyirdi. "Saqqallılar" sadəcəsinə girovları təkpiçliyə, qəddarçasına döydürdülər.

Sonra girovları əvvəlcə Xankəndiyə, bir neçə gündən sonra isə Əsgərəndəki milli idarəsinə apardılar. Burada da bizim başımızda olmayan müsibətlər gətirdilər.

Sənəm Abdullayeva sonra nəql etdi ki, Əsgəranda bir saqqallı erməni ona

yaxınlaşaraq qəzəblə uşaqlarının atasının harada olması ilə maraqlandı. Sənəm həyat yoldaşının bir neçə il əvvəl öldüyünü bildirsə də, saqqallı onun yalan dediyini və ərinin qarlı orduda xidmət edərək ermənilərə qarşı döyüşlərdə fəal iştirak etdiyini dedi.

Həqiqətən, Sənəmin həyat yoldaşı çox sayda ağır döyüşlərdə fədakarlığına vuruşaraq həlak olmuşdur. Bunu biləndə Sənəmi yenidən o qədər döyüblər ki, bir neçə dəfə huşunu itirib.

Ermənilər Sənəmin və bacılarının əli-ayaq barmaqlarını kəsmiş, dirnaqlarını çıxartmışdılar. Hətta körpə uşaqlara belə zülm eləmişdilər. Sənəmin qızı Vüsalənin doqquz barmağını kəsmişdilər. Bacısı Xədicənin hər iki ayağı amputasiya olunmuşdu.

Sənəm xanım sonda dedi ki, ermənilərin Xocalı qətləmi zamanı törətdikləri qəddarlıqları hətta faşistlər belə törətməyiblər. O əmindir ki, cəlladlar buna görə mülqət cavab verməli olacaqlar.

**Hazırladı:
M.HACIXANLI,
"Xalq qəzeti"**

Şəhidlərimiz

Beş-altı il əvvəl sərbətdir. Yaxın dostumla Türkiyəyə növbəti səfərimizdə Ankaradakı məjazzalardan birinə alış-veriş üçün baş çəkdim. İçəridə ol təvəffüdü müdirin masası qoyulmuşdu. Danışığımızdan Azərbaycan türkü olduğunu gördüm cavan müdir ayağa qalxdı, bizimlə doğmaları kimi görüşdü, israrla bir fincan "sade" qəhvəyə qonaq elədi. Bu zaman gözüm masanın üzərindəki portretə sataşdı. Gözüm portretinə diqqətlə baxdığım görüb: "Mubariz tek sizlerin kahramanı değil ki. Hepimizin, tüm Türk dünyasının yiğitidir!", -dedi və portreti əlinə götürdü, öncə "Rembo"nun alınından öpdü, sonra da bağırna basdı. Bu nə səhnə idi Allah?! Qeyri-ixtیارi ayağa qalxdı, eynən onun kimi, can-arkadaşımızın alınından öpüb, bağırna basmaqdan özümü saxlaya bilmədim...

"Mən yolumu seçmişəm. Düşməndən ürəyimcə qısa almasam, elə bilərəm ki, Allahım da, Vətənim də, valideynlərim də məni bağışlamaz". Belə yazdın, o cür

ümmanlara sığmayacaq, heç vaxt bitib-tükənməyəcək qədər böyük sevgi və fəxarətlə verdi.

...On üç il əvvəl bir iyun gecəsi idi.

İntiqamın Mübariz zirvəsi

Komandan oldu. Həm buna, həm də sonra əziz Şuşamıza bayrağımızı sancdığına görə, nəyi nə zaman edəcəyini yaxşı bilən həmin Ali Baş Komandana xalqın bağrıdan qopan minnətdarlıq hissini və dualarının nə həddi var, nə də hüdudu.

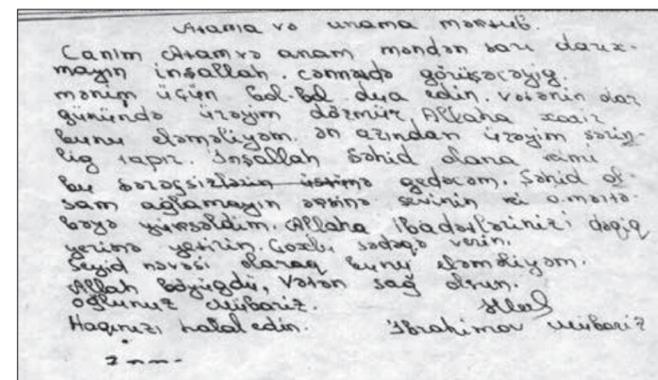
Yaşın, bilirsən, doğma yurdun Biləsuvarına adına küçə və məktəb var, şəərəinə heykəllər ucaldılıb, haqqında filmlər çəkilib, kitablar yazılıb. Vətən müharibəsi dediyimiz işğaldan qurtuluş savaşımda təkbəşinə getdiyən, aslan kimi vuruşduğun və şəhadətə qovuşduğun o yerin 2020-ci il oktyabrın 4-də yağdan azad olunmasından, o gündən həmin yerdə üçrəngli bayrağımızın həm də sənin şəərəinə dalğalanmasından da xəbərin var.

...Tarix və Azərbaycan xalqı durduqca Fəxri xiyabandakı məzarın müqəddəs seyd ocağı kimi daim ziyarət olunacaq.

getdin və yağdın qisasını necə aldığını artıq bütün Türk dünyası bilir. Sənin ardınca, səndən örnək götürüb bu yolu 44 gündə yüzlərlə, minlərlə Vətən oğlu – sırası, gizir, zabit, general getdi və hərsi bir qəhrəman oldu. Amma bu qəhrəmanlıq cığırının tozunu sən aldın, mürgüvə dalmacaq olan Vətənə, Torpağa, Bayrağa sevgi və sədaqət hissini sən yenidən oyatdın, igid oğullarımızın gücünü Dəmir yumruğa çevirməyin yetişməkdə olan məqamının müjədsini sən verdin...

...Otuz beş il əvvəl dan yeri qızardanda biləsuvanlı, əliabaddi Ağakərim kişinin ailəsindən çağsa səsi eşidildi. Adını Şamama anası verdi, tale-bəxtini isə Tanrı yazdı: – Ömrü iyirmi iki il, əməli isə adından doğacaq qədər böyük Qəhrəman! O şanslı körpə sən idin, Mübariz! Bu dünyaya salamların sağolunun arasındakı 8052 günlük ömrü möhlətinin 8051-ni necə yaşadığını doğmaların, dostların, paqon yoldaşların kimi, hamımız bilir, amma sonuncu gününü necə başa vurduğun indi dillər əzbəridir.

Valideynlərinə vida məktubunu "Canım anam və atam"la başlamışam. Sonra "Vətənin dar gündə ürayim dözmür", "Seyid nəvəsi olaraq bunu eləməliyəm", sonra da "Vətən sağ olsun" demisən. Dediyni də nə kimi yerinə yetirmisən. Və məktubunun sonunda haqqı çatan iki əzizləndən umduğun halallığı və səni onlarla bahəm, başını ucaltığın, şəərəni qoruduğun Xalqın və Vətənin verdi. Həm də

"Vətənin azadlığı üçün qurban lazımdır, onlardan biri mənəm" – düşünüb, yerindən sıçradın və getdin. Bəs, Tərtərin Çaylı kəndindəki düşmənlə təmas xəttinin bir kilometrlik minalanmış sahəsinə necə keçdin? Onu biz bilmirik, taleyni yazan bilir. Təkbəşinə beş saat döyüdü, yüzə qədər silahlı hayın çiyinin üstündə baş qoymadın. Bax, bunu biz yaxşı bilirik. Sənin canına vələlə saldıqın düşmənlər tərəfdə qalmış nəşini bir müddət sonra geri almağı bacaran, şücaətini qazandıqın qiymətini verən, qəhrəmanlığını möhürləndirən, bu müqəddəs missiyanı qətiyyət və şücaətlə yerinə yetirən Ali Baş

Mərmərə həkk olunan, ömrü payının bələdçisi 1988–2010 rəqəmləri isə şərtidir. Sən tarixin və mənsub olduğun xalqın özü qədər əbədisən!

P.S. Türkiyəyə, Ankaraya yolun düşəndə, o dükana mülqət baş çəkəcəyəm. Artıq ikimiz də bilirik, sən həmişə səni sevənlerin, səni qəlbində yadadınların yanındasın. Və indi səni canını fəda etdiyin Azərbaycan boyda Vətənin və böyük Turan bağına basıb. Şahid ruhun isə göylərin əu məqamında, Tanrının diiz yanındadır...

**İ.HƏSƏNQALSA,
"Xalq qəzeti"**

Vətənin xilas yoluna baş qoyan igid

Müharibə atəşdir, düşüdü yeri küle döndərdir. Döyüdü qapı açılmasa, bacadan girib qocasından uşağına hər kəsi qarşılıb-qovurur, körpələrin üzündəki sevinci, gülüşü dondurur. 30 ildən çox idi ki, xalqımızın da evinə-ocağına düşən atəş Qarabağ adlı yurdumuzu xarabalığa çevirib, anaları gözə yaşlı, gəlinləri qaragözlü, qaradonlu, körpələri yetim qoymuşdur. Yağı dadanmışdı yurdumuzu. Bizə qoruzdu iynə ucları, biz gordan baxırdıq dünyaya, Kamran kimi oğullar böyüyənə qədər.

Bizim qiyamətə saxlamayacağımız bir qisasımız vardı və bir də o qisası alaçaq çınarboylu oğullarımız. Bir 27 sentyabr sabahına da ehtiyacımız vardı. O payız sabahı illərdir sinəmdə kövsük kimi tütünlənən dərdimizin üstünə su səpildi. İşiq görünürdü qarantlığın son ucunda. Torpaq uğrunda torpağa düşürdü oğullarımız, evlərimizə atəş düşürdü hər gün. O atəş yevlaxlı Vaqif kişinin də evinə düşdü bir sabah. Ürayı çatladı ananın, dizi qırıldı atanın. Yazımı qələmə almamışdan əvvəl onunla dəfələrlə görüşdük, dərdsizdik. Torpağa oğul vermişdi Vaqif kişi. Onu əvvəldən tanıyırdım, zəhmətsevər, alının təri ilə halalından yaşayan adamdı.

Vaqif İsmayilov ömrü-gün yoldaşı Şərafət xanımın ailəsinin təri, əllərinin zəhmətlə iki oğul böyütmüşdü. Bir-birindən yaraşığı, tərbiyəli, bir-birindən vətənpərvər. Evin böyük oğlu Kamranı dörd il əl evləndirmişdilər.

İsmayilov Kamran Vaqif oğlu 1991-ci ilin bir soyuq fevral günündə Yevlaxda doğulmuşdu. Orta təhsilini anasının riyaziyyat müəllimi işlədiyi Yevlax şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbdə bitirmişdi. Bütün qəlb ilə hər bəşənə bağlı olan Kamran Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbinə daxil olur və 2012-ci ildə buranı müvəffəqiyyətlə başa vurur. Gənc zabitin vətəninə ilk xidmət yeri Tovuzdakı "N" sayılı hərbi hissədə başlayır. Göstərdiyi nümunəvi xidmətə görə 2015-ci ildə baş leytenant rütbəsinə layiq görülürək, taqım komandiri vəzifəsinə irəli keçilir. 2017-ci ildə xidmətinə Qazax rayonunda davam etməyə başlayır. 2018-ci ildə "N" sayılı hərbi hissədə bölük komandiri vəzifəsinə təyin edilir. 2020-ci ildə ona kapitan rütbəsi verilir. General-mayor Polad Həşimovun rəhbərlik etdiyi hərbi hissələrdən birində xidmət

etməsindən qürur duyur.

Komandiri olduğu əsgərlər Kamranı hədsiz çox sevirdilər. Köhnə Qışlaq kəndində onlar üçün gözəl bir şərait düzəlmişdi. 2600 metr hündürlüyündə olan posta düşmənlər çox cəhd göstərsələr də, yaxın dura bilmirdilər. Müharibə başlayanda Tərtərin Taliş və Suqovuşan kəndləri istiqamətində döyüşlərə təyinatlını Kamran. İlk gündən ön cəbhədə ağır savaşa girir və qəhrəmanlıqlar göstərir. Taliş və Suqovuşan azad olunur, düşmənin alınmaz qala hədəsi etdiyi istehkamları igidlər darmadağın edir.

Valideynlərinə, həyat yoldaşı Lamiyaya, oğluna çox bağlı idi Kamran. İmkan tapan kimi, birdəqiqlik də olsa, xanımının səsinə eşitmək üçün telefona cumurdu. Ailəsindən, övladından arxayın olmaq, onların səsinə eşidib, bir hovur nəfəs almaq istəyirdi. Lamiya xanıma sən telefon zəngində, mən haqqımı hamınıza halal edirəm. Siz də haqqınızı halal edin. Bir də balam Kənanı çoxlu-çoxlu öpün, – deyib.

Oktyabrın 8-də Suqovuşan uğrunda gedən qanlı döyüşlərin birində kapitan, taqım komandiri Kamran İsmayilov qəhrəmanlıqla şəhid olur. Naşı oktyabrın 10-da aktiv döyüş bölgəsindən çıxarılaaraq ailəsinə təhvil verilir. Oktyabrın 11-də Şəhidli xiyabənində dəfn olunur. Onu yola salmağa döyüş yoldaşları ilə yanaşı, rayonun bütün rəsmiləri, sakinləri gəlmişdi.

Ömrü yarıda qırılan Kamran həsrətində olduğu körpəsini görmək arzusu ilə yaşayırdı. Dəfnindən bir neçə gün sonra telefonundan bir mesaj tapıldı: "Qızım olsa, adını Günay qoyun". 2021-ci il 2 yanvar. Kamranın Günay dünyaya gəlir. O, bu torpağın üstündə xoşbəxt yaşasın deyə, torpağa baş qoydu atası.

Artıq bizə əmanət Günayın 2 yaşını var. Sumqayıtda ailən, övladların rahat, təmirli evlə təmin olunublar. Kamranın "YAŞAT" Fondu adına olan kredit burcunu silib və Günayın 18 yaşını tamam olanadək adına vəsait yatırıb. Oğlun Kənan da böyüyüb, hər kəlməsi sənin adınla başlayıb, sənin adıyla bitir. Həyat yoldaşın Lamiyə xanım deyir ki, Kamran oğlunu hərbi prokuro, qızını həkim görmək istəyirdi.

Öz şəhid izini torpağa salan İsmayilov Kamran Vaqif oğlu ölümündən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Azərbaycan Bayrağı" ordeni, "III dərəcəli Vətənə xidmətə görə" ordeni, "Vətən uğrunda" və "Suqovuşanın azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunmuşdur. Kamranın uğrunda canından keçdiyi Qarabağ Azərbaycanıdır!

**Əminə YUSİFQIZI,
Əməkdar jurnalist**

Arif Babayev – 85

Milli musiqi ifaçılığının Arifi

Azərbaycanın müdini ictimaiyyəti, sənətsevərlər görkəmli xanəndə və pedaqoq, Xalq artisti, professor Arif Babayevin anadan olmasının 85 illiyini sevgi-saygı ilə qeyd edirlər. Keçirilən yubiley mərasimlərində, çoxsaylı təbriklərdə, media materiallarında ünlü sənətkarın xalq və bəstəkar mahiyyətinin, milli muğamların ifasında və yeni nəsle ötürülməsində çoxillik xidmətləri qədirlənilənlə vurğulanır, Ustadın ünvanına səmimi təbriklər, xoş arzular səslənir.

Arif Babayev 1938-ci ilin 20 fevral Ağdamda anadan olub. İlk sənət addımlarını Ağdam Dövlət Dram Teatrında atıb. 1960-cı ildən başlayaraq, Arif Babayevin yaradıcılıq yolu Bakı şəhəri ilə bağlı olub. O, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində ixtisas təhsil aldığından sonra Dövlət Filarmoniyasında, Opera və Balet Teatrında çalışıb. İstedadlı sənətkar Seyid Şuşinski, Xan Şuşinski, Zülfü Adıgözəlov kimi sənətkarların ənənələrinə əsaslanaraq, özünəməxsus ifaçılıq üslubu yaradıb. Arif Babayev XX əsrin ikinci yarısında Qarabağ xanəndəlik məktəbinin yetirdiyi istedadlı xanəndə kimi tanınıb. Onun yaradıcılığında "Şur", "Seygah" muğam dəstgahları, "Arazbarı", "Qarabağ şikəstəsi" zərbi muğamları xüsusi yer tutur. Onun ifasında səslənmiş muğam dəstgahları lentə alınaraq AzTR Fondunda saxlanılır.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Xanəndənin səsi ürəyimizə ən dərin hissələrə toxunur. Çünki Arif Babayev "Segah" nəfəsi xanəndədir. O, nə oxuyur-oxusun, "Segah"dən ilmələr atmağı, naxışlar vurmağı, avaz, nəfəs işlətməyi sevdi. Ümumiyyətlə, bir xanəndə kimi Arif Babayev muğamına münasibətini bilmək maraqlıdır. Xanəndə deyir ki, kim "Segah" muğamını oxuya bilir, mən onu xanəndə sayıram. Muğamların hamısı üçün səs lazımdır, amma hər səsə "Mirzə Hüseyn segahı"ni oxumaq olmaz.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

Arif Babayev muğam operalarının da Məcnun, Kərəm ("Leyli-Məcnun", "Əsli və Kərəm"), Aşıq Qərib ("Aşıq Qərib"), Camal ("Gəlin qayası") rollarını məharətlə oynayıb. O, ustad musiqi pedaqoqu kimi Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına muğam müəllimi olub. Xalq artisti, professor Arif Babayev Milli Konservatoriyasının muğam kafedrasının müdürüdür. Eyni zamanda Xəzər Universitetində də muğam dərsi verir.

21 Fevral Beynəlxalq Ana Dili Günüdür

Dil millətin mədəniyyət bayrağıdır

Bu əlamətdar gün 1999-cu ilin noyabrında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən elan edilib. Əsas məqsəd dünyada məhv olmaq təhlükəsi ilə üzləşən dillərin qorunmasıdır. Beynəlxalq Ana dili günü hər kəsə öz doğma dili ilə fəxr etmək, ali tribunalardan səslənməsinə nail olmaq hüququnu bir daha xatırladır.

Tarixdən məlumdur ki, 1952-ci il fevralın 21-də Banqladeşin Benqal şəhərində öz ana dilinin rəsmi dil olması uğrunda mübarizə aparın 4 tələbə qətlə yetirilib və BMT-də həmin ölkə səfirinin səsləndirdiyi təşəbbüs də onların xatirəsinə yadlaşmaq məramını güdüdü. Məsələyə global yanaşsaq, bir daha təsdiqləməliyik ki, dil hər bir xalqın milli varlıq nişanəsi, maddi və mədəni irsinin qoruma vasitəsidir və yaşamaq hüququ var.

Bizim Azərbaycan dilimiz də zaman-zaman diskriminasiya edilib. Amma məhv olmayıb, illərdə, qanda, süddə, nəhayət, xalqın varlığında bütün gözəlliyi ilə yaşaya bilib.

Uzun müddət "Kommunist" adı ilə çıxmış hazırkı "Xalq qəzeti"nin əməkdaşları kimi, bizim üçün xüsusilə fərəhlihdür ki, ulu öndər Heydər Əliyev 1969-cu ildə respublikanın rəhbəri seçildikdən cəmi 55 gün sonra – sentyabrın 8-də qəzetin Akademik Dram Teatrında keçirilən 50 illik yubileyində ilk dəfə olaraq Azərbaycan dilində nitq söyləyib. Həmin tədbirdə şəxsən iştirak etmiş qocaman jurnalist həmkarımız Telman Heydərov xatırlayır ki, Sovet rejiminin qadağaları, rus dilinin hegemonluğu dövründə belə bir cəsarətin göstərilməsi böyük sensasiya kimi qarşılandı və respublika rəhbərinin ana dilində ilk cümləsindən sonra salonu sürəklilə alqış sədaları bürüdü. Beləcə, Heydər Əliyev həmin vaxta qədər bütün müttəfiq respublikalarda olduğu kimi, Azərbaycanda da sıxışdırılan dilimizin sabahına işıq saldı, şəxsi nümunəsi ilə milyonlarla insanın ürəyindən keçənləri ifadə elədi, dilimizin ən ali mərtəbəyə layiq olduğunu göstərdi. Növbəti belə çıxış həmin ilin noyabrında Azərbaycan Dövlət Universitetinin 50 illiyinə təsadüf etdi. 1978-ci ildə isə Azərbaycan SSR-in Konstitusiyası hazırlanarkən ulu öndər nail oldu ki, Konstitusiyada "Azərbaycan SSR-in dövlət dili Azərbaycan dilidir" maddəsi təsdiq edilsin. Heydər Əliyev ölkəyə rəhbərlik etdiyi ikinci dövrdə də dövlət dilimizin tətbiqi üçün töhmələri ilə bağlı mühüm sənədlər imzalayıb. Dahi şəxsiyyət bunu təkcə dil məsələsi deyil, həm də azərbaycançılıq məsələsi hesab edirdi.

Dilə təəssübkeş münasibət ənənəsinin yeni əsrdə Prezident İlham Əliyev uğurla davam etdirir. Dövlət başçısının verdiyi bir sıra sərəncamlar və bu istiqamətdə görülən işlər dilimizin inkişafına böyük qayğının təzahürüdür. Bu həm də gənc nəslin milli dəyərlərimizə, milli mədəniyyətimizə daha sürətlə və uğurla sahib çıxmasına ölkə rəhbərinin göstərdiyi diqqətdir.

Həkim məsləhəti

"Qızılçaya barmaqarası baxmayın!"

Hazırda bir sıra ölkələrdə qızılca xəstəliyinə yoluxmaların artması ilə bağlı xəbərlər yayılıb. "Memorial Klinika"nın pediatri Vaqif Qarayevlə söhbətimizdə həkim qızılca xəstəliyi, həmçinin Azərbaycanda bununla bağlı vəziyyət barədə suallarımıza cavablandıraraq dedi:

– Qızılca infeksiyon xəstəlik olaraq, adətən, uşaqlar arasında yayılır. Amma peyvənd alınmayan böyük yaşlı insanlar da hər hansı yaşda qızılçaya yoluxa bilərlər. Medianın yaydığı məlumatlara görə, qonşu ölkələrdə, əsasən də Rusiyada xəstəlik son vaxtlar həddən çox artıb. Pandemiya öncə qızılca bizdə də geniş yayılmışdı. Yoluxmanın artması, xəstəliyə qarşı peyvənd vurdurmamaqla bağlıdır. Hətta bir müddət əvvəl ÜST həyəcən təbii çalır ki, uşaqları peyvənd olmayan ölkələrdə qızılcanın epidemiyası gedir.

– Xəstəlik necə yayılır və hansı əlamətlərlə özünü büruzə verir?

– Bütün yoluxucu xəstəliklər kimi, qızılca da uşaqlara, eləcə də böyüklərə hava-damcı yolu ilə keçir. Əlamətləri mərhələlərlə gedir. İlk mərhələ üç-dörd gün çəkir. Hərərət 37,5–38 dərəcə olur. Burun axır, öskürək başlayır, gözlər qızıdır, konyuktivit əlamətləri müşahidə edilir. Sonrakı üç gündə səpki dövrü başlayır. Öncə üzde, qulağın arxasında, sonrakı gün bədəndə, üçüncü gün əllərdə və ayaqlarda qırmızı ləkəli səpkilər müşahidə edilir. Səpki elementləri çox zəngin olur. Üç gündən sonra həmin səpkilər yaranmış mərhələ ilə sönməyə başlayır.

Qeyd etmək lazımdır ki, ikinci-səpki mərhələsində uşağın vəziyyəti pisləşir. Qızdırma 39–40 dərəcəyə qalxır, öskürək kəskin artır. Bu tərdəndə konyuktivit ucubandan xəstə gözüünü açıb işığa baxa bilmir. Bəzən ağırlaşma başlayır.

– Qızılçaya qarşı müalicə aparılırsa, ağırlaşma nə səbəbə baş verir?

– Qızılca xəstəliyində ağırlaşma olmasa, sonrakı üç-dörd gündə səpkilər sönməyə doğru gedir və uşağın vəziyyəti yaxşılaşır. Amma müalicə qaydasına düzgün əməl edilməyəndə

...Mirzə Cəlilin "Anamın kitabı" əsərində qeyri-dogma dillərdə danışan, ana dilini özünə yaraşdırmayan üç qardaşın bacısı Gülbaharın bu nadanlığa əməli etirazı hər kəs üçün əsl ibrət dərsi idi. Onun "Qaldı bircə kitab. Bu da anamın kitabı!" deməsi ilə müəllif diqqətli bütün balaların əzəl-axır Zehra ananın dil işığına yığılması zərurətinə yönəldir.

Bu gün Cənubi Azərbaycanda sayı 40 milyondan artıq olan soydaşlarımızın doğma ana dilində danışmasına imkan verilmir. Orada Azərbaycan dilində təhsil aparılan bir məktəb belə yoxdur. "Vahid şie hümmət" ideyasını təşviq edən Tehran molla rejimi Azərbaycan dilinin işlənmə dairəsini bacardığı qədər daraldı. Çürüməkdə olan sovinist hakimiyyət hətta azərbaycanlıların öz vəsaitləri hesabına uşaqlarına müəllim tutub evlərində ana dilində dərslər təşkil etməsinin qarşısını da alır, bu "əməl"ə görə ev sahiblərinə və müəllimləri cəzalandırır. Bütün bunların haqlı narazılıq doğurması və müqavimət dalğası yaratması təbii idi.

Ulu Şəhriyar deyirdi: "Türkün dilətk sevgili, istəki dil olmaz. Ayrı dillə qatşan bu əsil dil əsil olmaz". Sevgili dillə, digər milli hüquqlarla bağlı etirazların hərəkatlarına, hərəkatlarına irəqi rejimlərin məhvə səbəb olacağı şübhəsizdir. Ölkələrimdə etnik müxtəlifliyə önəm verməyənlər, ayrı-seçkilik salanlar özlərinin düşüncələri quyunu daha da dərinləşdirdiklərinin fərqi nə varmalı, anlamalıdır ki, heç bir dil zor gücünə məhv edə bilməz.

Əli NƏCƏFXANLI, "Xalq qəzeti"

Premyera

"M. Teatr" da "Məhşər günü"

17-19 fevral tarixlərində müstəqil "M. Teatr" – Mənim teatrımın səhnəsində müasir gürcü yazarı Gela Dumbadzenin "Gecə qonağı" əsəri əsasında hazırlanmış "Məhşər günü" tamaşasının premyerası olub.

Bir bölümlü əcəl oyunu kimi hazırlanan "Məhşər günü" tamaşası uğurlu karyera qurmuş, bu yolda bir sıra mədəni dəyərlərini itirmiş və ölüme məhkum edilmiş, istedadlı, təcürbəli dövlət müşavirindən bəhs edir. O, hər şeydən bezir, gərəksiz biri olduğunu anlayır və özünü

öldürmək qərarına gəlir. Oduq ki, tapança ilə rus ruletkasını vasitə seçərək həyatı ilə oyuna başlayır. Hər bir yeni cəhdində gülləyə tuş gəlməyən qəhrəman itirdiyi sevgilisini, ustadını, dostunu xatırlayıb onlara layiq olmadığını anlayır və israrla amansız oyununa davam edir. Bir

sözle, içində kök salmış laqeydliyi, təkebbürü, xudbinliyi təcridən məhv edib əvəzində sevgi, savab kimi mədəni keyfiyyətləri dirçəltməyi bacarır. Nəhayət, anlayır ki, bu mədəni keyfiyyətlər insan həyatında əvəzi olmayan dəyərlər və həqiqətlərdir.

Səhnə əsərində rolları xalq artisti Vidad Həsənov, gənc aktyorlar Şahənə Yusifova, Tohid Əzim ifa edirlər.

Yeni tamaşanın quruluşçu rejissoru Gümrəh Ömər, quruluşçu rəssamı Umay Həsənova, musiqi tərtibatçısı Amid Qasimov, xoreoqrafı Oksana Rəsulovadır.

Premyeradan sonra tamaşaçılar yaradıcı heyətlə səhnəarxası görüş keçirib, onlarla xoş təəssüratlarını bölüşüblər.

Qeyd etmək ki, "Sarı trolleybus", "Mən - qaçan" və "Almaları sevirm" hekayələr toplusunun müəllifi olan Gela Dumbadze eyni zamanda istedadlı rəssamdır. 2001–2005-ci illərdə Gürcüstanın Azərbaycan Respublikasındakı səfirliyində müşavir vəzifəsində çalışıb.

F. SALMANOVA, "Xalq qəzeti"

Beynəlxalq həyat

Blinken Türkiyənin zəlzələ zonasında olub

Qardaş Türkiyədə baş vermiş dəhşətli zəlzələ minlərlə insanın həyatını məhv etməkə yanaşı, dünyada geniş əks-səda doğurub. Dünya liderləri faciə ilə əlaqədar Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı başsağlığı verirlər. ABŞ-ın Dövlət katibi Entoni Blinken isə fevralın 19-da təbii fəlakətin vurduğu yaralılara tanış olmaq üçün Türkiyəyə gəlib.

Türkiyə KİV-in məlumatına görə, Dövlət katibinin təyərəsi İncirlik bazasına enib. Onu ABŞ-ın Türkiyədəki səfiri Ceff Flekk və Türkiyənin xarici işlər naziri Mövlud Çavuşoğlu qarşılayıblar. Bundan sonra Blinken və Çavuşoğlu zəlzələ zonasını Türkiyə Silahlı Qüvvələrinə məxsus helikopterdən seyr edərək dağıntıların miqyası ilə tanış olub. Hatay əyalətinin zəlzələdən ən çox zərərçəkmiş Kahramanmaraş şəhərinə baş çəkiblər.

Zəlzələnin ağır nəticələri ilə tanış olduqdan sonra Blinken bildirdi ki, müşahidə etdikləri mənzərə sarısdıcı olub. Onun sözlərinə görə, Birləşmiş Ştatlar Türkiyəyə zəlzələnin nəticələrinin aradan qaldırılmasında və xilasetmə əməliyyatlarının aparılmasında hər cür dəstək verməyə hazırdır.

Blinken deyib: "Birləşmiş Ştatlar Türkiyə və Suriyada baş vermiş dağıdıcı zəlzələ ilə əlaqədar əlavə 100 mil-

yon dollar vəsait ayırdığını elan edib. Bununla da ABŞ-ın zəlzələ ilə bağlı göstərdiyi humanitar dəstəyin ümumi həcmi 185 milyon dollara çatıb. Bu pul-lar Türkiyə və Suriyada işləyən qeyri-hökumət təşkilatlarına yönəldiləcək".

Türkiyə XİN başçısı isə Ankarada Blinkenlə danışıqlardan sonra keçirdikləri birgə mətbuat konfransında bildirdi ki, ölkəsi Birləşmiş Ştatların Türkiyənin müdafiə sənayesinə təbii etdiyi sanksiyaları yaxın vaxtlarda ləğv edəcəyinə ümidvar olduğunu qeyd edib.

Çavuşoğlunun sözlərinə görə, ABŞ-ın dövlət katibi ilə görüşdə Cənubi Qafqazla bağlı da müzakirələr aparılıb. Məqsəd sülhün bərqərar olmasıdır. Vaşinqton da paralel olaraq Bakı və İrəvanla mütəmadi əlaqə saxlayır.

Paşa ƏMİRCANOV,
"Xalq qəzeti"

İranda repressiyalar davam edir

İranda etirazlar və etiraz aksiyalarının iştirakçılarına qarşı repressiyalar davam edir. Gunaz.TV-nin verdiyi məlumata görə, dünən İran hökuməti Zəncan əyalətinin Elm və Texnologiyalar Parkının rəhbəri Əli Azərpeyvəndi işdən azad edib. O, hakimiyyətə qarşı tənqidi fikirlər söylədiyinə və bunun sosial mediada yayılmasından sonra vəzifəsini itirib.

Fevralın 20-də bu barədə məlumat verən mənbə zəncanlı alimin hakimiyyətin etirazçılara qarşı repressiyalarını pislədiyinə görə işdən qovulduğunu bildirdi.

Şərqi Azərbaycan Vəkillər Kollegiyasının üzvü, tanınmış təbrizli vəkili Sina Yusufi isə deyib ki, son günlər ümumi əfv sərəncamının verilməsinə baxmayaraq, hakimiyyət nümayəndələri bu məsələdə də öz zövqlərini uyğun davranır və Abbas Lisaniyə hətə də həbsdə saxlayırlar. O, Abbas Lisaniyə verilmiş 8 illik həbs müddətinin 4 ilinin bitdiyini və əfv qaydalarına uyğun olaraq həbsdən buraxılması olduğunu qeyd edib: "Əfv sərəncamı iki qrupa aid edilib. Birinci qrup son etiraz aksiyalarında saxlanılanlar, ikinci qrup isə aksiyalardan öncə başqa ittihamlarla həbs edilənlərdir. Bir sıra məhkumların adının əfv sərəncamı siyahısına salınmaması başa düşülən deyil".

Qeyd edək ki, Abbas Lisani ailəsi ilə qısa telefon danışıqları zamanı hüquqlarının pozulduğuna etiraz əlaməti olaraq aclıq aksiyasına əl atacağını deyib: "Təhlükəsizlik qurumları müalicəmə

maneciliklərini davam etdirəcəklərsə, hüquqlarının pozulmasına etiraz olaraq aclıq aksiyasına əl atmaqdan başqa yolum qalmayacaq".

Yusif əlavə edib ki, Abbas Lisaniyin sağlamlıq durumunun pisləşməsinə, bir neçə xəstəlikdən əziyyət çəkməsinə və müalicə olunması ilə bağlı həkimlərin rəyində baxmayaraq, onun tibbi məzuniyyətə buraxılmasına icazə verilmir.

İran polis qüvvələrinin komandanı Əhmədraz Radan isə son aylarda baş verən nümayişləri fitnə adlandıraraq, şüarların birbaşa Əli Xameneini hədəfə aldığını deyib. O, Xameneini "sonuncu səngər" adlandıraraq və düşməni qüvvələrinin onu sındırmağa çalışdığını bildirib. Radan hökumət məmurları tərəfindən öldürülmüş 500-dən çox etirazçının xalq tərəfindən cəzalandırıldığını iddia edib.

Qeyd edək ki, son ayların aksiyaları zamanı, öncəki illərdən fərqli olaraq, Xameneinin imicinə ağır zərbə dəyib və etirazlarda əsasən ona qarşı şüarlar səsləndirilib.

"Xalq qəzeti"

OXUCULARIN NƏZƏRİNƏ! "Xalq qəzeti"

2023-cü il üçün abunə yazılışı kampaniyasını davam etdirir!

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri və mətbuat yayımı ilə məşğul olan firmalar tərəfindən aparılır.

Qəzetə abunə yazılmaq üçün aşağıda göstərilən mətbuat yayımı qurumlarına müraciət etmək olar.

1. "Azərpoçt" MMC (012)-598-49-55, (051)-225-02-13.
2. "Qaya" firması (012)-566-77-80, (050)-214-40-53.
3. "Azərmetbuat yayımı" ASC (012)-440-16-26.
4. "SƏMA-M" MMC (012)-594-02-52, (050)-333-69-69.
5. "ZİYA" LTD (012)-497-76-96, (050)-306-77-44.
6. "PRESSINFORM" MMC (012)-598-49-52, (050)-456-08-35.

1 illik – 124.80 (yüz iyirmi dörd manat səksən qəpik) manat.

6 aylıq – 62.40 (altmış iki manat qırx qəpik) manat.

3 aylıq – 31.20 (otuz bir manat iyirmi qəpik) manat.

Hörmətli abunəçilər!

Abunə yazılışı ilə əlaqədar hər hansı bir problemlə rastlaşsanız (012)-498-85-29 nömrəli telefonla əlaqə saxlaya bilərsiniz.

Hörmətli oxucular!
ABUNƏ YAZILMAĞA TƏLƏSİN!

"Xalq qəzeti"nin reklam və elan xidməti: 493-82-21

İdman xəbərləri

Boksçularımız
"Strandja" turnirində

Azərbaycan Boks Federasiyasının məlumatına görə, dünən Bolqarıstanın paytaxtı Sofiyada kişi və qadın boksçular arasında start götürən "Strandja" beynəlxalq turnirinin püşkü atılıb.

Püşkə əsasən, Günel Rəhimova (48 kq) fransalı Qloria Dameyda, Anaxanın İsmayilova (50 kq) İspaniya idmançısı Laura Fernandez, Zeynab Rəhimova (54 kq) Yuliya Koroli (Moldova), Məhsəti Həməzəyeva (57 kq) Vinaxşi (Hindistan), Şəhla Allahverdiyeva (66 kq) kanadalı Çarli Kavana, Aynur Rzayeva (81 kq-dan yuxarı) Mo-

nika (Hindistan), Malik Həsənov (63,5 kq) Şpetim Baykov (Kosovo) və Məhəmməd Abdullayev (92 kq-dan yuxarı) isə bolqarıstanlı Yordan Morehon ilə qarşılaşacaqlar.

Qeyd edək ki, turnirin ilk günündə Günel Rəhimova, Anaxanın İsmayilova, Məhsəti Həməzəyeva və Şəhla Allahverdiyeva rinqə çıxıblar.

"Strandja" turnirində 40-a qədər ölkədən 398 boksçu (256 kişi, 142 qadın) mübarizəyə qoşulub. Yarışın qaliblərinin adına fevralın 26-da aydınlıq gələcək.

"Sərhədcə PİK"
zirvəyə şərək oldu

Azərbaycan Basketbol Liqasının məlumatına görə, heftəsonu Astara Olimpiya İdman Kompleksində 18-ci turun bağlanış oyunu keçirildi. "Zirvə Astara BK" komandası doğma azarkeşlər önündə "Sərhədcə PİK" basketbolçularını qəbul edib. Oyunu sürətli başlayan "Sərhədcə PİK" basketbolçuları yekunda rəqib üzərində

Hörmətli abunəçilər!

Abunə yazılışı ilə əlaqədar hər hansı bir problemlə rastlaşsanız (012)-498-85-29 nömrəli telefonla əlaqə saxlaya bilərsiniz.

Hörmətli oxucular!
ABUNƏ YAZILMAĞA TƏLƏSİN!

"Xalq qəzeti"nin reklam və elan xidməti: 493-82-21

İdman xəbərləri

Boksçularımız
"Strandja" turnirində

Azərbaycan Boks Federasiyasının məlumatına görə, dünən Bolqarıstanın paytaxtı Sofiyada kişi və qadın boksçular arasında start götürən "Strandja" beynəlxalq turnirinin püşkü atılıb.

Püşkə əsasən, Günel Rəhimova (48 kq) fransalı Qloria Dameyda, Anaxanın İsmayilova (50 kq) İspaniya idmançısı Laura Fernandez, Zeynab Rəhimova (54 kq) Yuliya Koroli (Moldova), Məhsəti Həməzəyeva (57 kq) Vinaxşi (Hindistan), Şəhla Allahverdiyeva (66 kq) kanadalı Çarli Kavana, Aynur Rzayeva (81 kq-dan yuxarı) Mo-

nika (Hindistan), Malik Həsənov (63,5 kq) Şpetim Baykov (Kosovo) və Məhəmməd Abdullayev (92 kq-dan yuxarı) isə bolqarıstanlı Yordan Morehon ilə qarşılaşacaqlar.

Qeyd edək ki, turnirin ilk günündə Günel Rəhimova, Anaxanın İsmayilova, Məhsəti Həməzəyeva və Şəhla Allahverdiyeva rinqə çıxıblar.

"Strandja" turnirində 40-a qədər ölkədən 398 boksçu (256 kişi, 142 qadın) mübarizəyə qoşulub. Yarışın qaliblərinin adına fevralın 26-da aydınlıq gələcək.

"Sərhədcə PİK"
zirvəyə şərək oldu

Azərbaycan Basketbol Liqasının məlumatına görə, heftəsonu Astara Olimpiya İdman Kompleksində 18-ci turun bağlanış oyunu keçirildi. "Zirvə Astara BK" komandası doğma azarkeşlər önündə "Sərhədcə PİK" basketbolçularını qəbul edib. Oyunu sürətli başlayan "Sərhədcə PİK" basketbolçuları yekunda rəqib üzərində

92-76 hesablı qələbə qazanıblar. Ən məhsuldar basketbolçular: "Zirvə Astara BK" (Cərret Henderson - 21 xal, 10 ribaund), "Sərhədcə PİK" (Maksvel Starvud - 22 xal, 9 ribaund).

Məlumat üçün deyək ki, həzrətdə turnir cədvəlinə 31 xalla NTD BK başçılıq edir. Eyni xala Malik "Sərhədcə PİK" zirvəyə şərəkdir.

Qeyd edək ki, 19-cu turun oyunları 22-26 fevral aralığında baş tutacaq.

Rumınyada 6 gün...

Sabah Rumınyanın Arad şəhərində gənc və yeniyetmə boksçular arasında beynəlxalq turnir start götürəcək. Altı gün davam edəcək yarışda Azərbaycan milli komandaları 34 idmançı ilə təmsil olunacaq. Bu barədə

Azərbaycan Boks Federasiyasının məlumatına görə, dünən Bolqarıstanın paytaxtı Sofiyada kişi və qadın boksçular arasında start götürən "Strandja" beynəlxalq turnirinin püşkü atılıb.

Qeyd edirik ki, gənc boksçuların mübarizəsində rinqə baş məşqçi Elbrus Rzayev, məşqçilər Elvin Məmişzadə və Ceyhun Əbiyevin rəhbərliyi altında Rauf Məmmədov, Rəmal Yulçuyev (hər ikisi 48 kq), Sübhən Məmmədov (51 kq),

Ömər Aslanlı, Tağı Nəsiyov (hər ikisi 54 kq), Məhəmməd Əşurəliyev, Məhəmməd Əli Qasımlı (hər ikisi 57 kq), Nadir Məlikov, Nəsir Səyyad (hər ikisi 60 kq), Aslan Quliyev (63,5 kq), Ziya Həsənov (71 kq), Fərhad Şeydayev (75 kq), İlfan Xəlilli (80 kq), İsmayıl İsmayilov (86 kq), Səbuhi Əlizadə (92 kq)

və Həsən Sadiqzadə (+92 kq) çıxacaqlar.

Aradda yeniyetmələrdən ibarət yığmaya isə baş məşqçi Vaqif Kazımov və məşqçi Teymur Məmmədov rəhbərlik edəcək. Çalışdırıcılar turnirdə Bilalbəy Nəzarov, Əli Baxışov (hər ikisi 46 kq), Sübhən Babayev (48 kq), Faiq Mollayev, Bağır Əmirxanlı (hər ikisi 50 kq), Eldar Abdullazadə, Raul Əsədullayev (hər ikisi 52 kq), Elbrus Kərimli (54 kq), Oruceli Cavadzadə, Vaqif Hacıyev (hər ikisi 57 kq), İbrahim Mirhəsən (60 kq), Kənan Aslanlı, Tərlan Əhmədov (hər ikisi 63 kq), Rüstəm Neymatov, Rövşən Abbasov (hər ikisi 66 kq), Kənan İsayev, Hüseyn Hüseynli (hər ikisi 70 kq) və İlkin Məmmədliyə (80 kq) şans verəcək.

Yarıda ölkəmizi hakim kimi Məsməxanım Səlimova təmsil edəcək.

Qeyd edək ki, turnirdə 25 ölkədən 300-ə qədər boksçunun iştirakı gözlənilir.

Elçin AĞAMIRZƏ,
"Xalq qəzeti"

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN

"Xalq qəzeti"nin baş redaktoru Əflatun Amaşov və redaksiyanın kollektivi "Aqrar Kredit" QSC BOKT-un idarə heyətinin sədri Məmməd Musayevə həyat yoldaşı

AFAQ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Şirvan şəhərindən İlqar Abbasov Şirvan Dövlət İqtisadiyyat və Humanitar kollecinin direktoru Barxudar Barxudarovaya anası

DİLARƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin (UNEC) maliyyə və audit kafedrasının müdiri, iqtisad elmləri doktoru, professor Əvəz Ələkbərov Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlar (işəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasının prezidenti Məmməd Musayevə həyat yoldaşı

AFAQ MUSAYEVANIN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

"Göycay-Süd" ASC-nin idarə heyətinin sədri Mustafa Bədəlov və səhmdar cəmiyyətin kollektivi "Aqrar Kredit" QSC BOKT-un idarə heyətinin sədri Məmməd Musayevə həyat yoldaşı

AFAQ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin İctimai-Siyasi Sənədlər Arxivini bərpa bölməsinin əməkdaşları Azad Əhmədov, Əli Məmmədov, Bəsti Hüseynova, Gülşən Bayramova, Kamalə Nağıyeva, Sənəm Vəliyev, Sahib Axundov və Elnur Əliyev iş yoldaşları İlqar Məmmədovaya anası

ŞÜKUFƏ İSMAYILOVANIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Əhməd Əhmədov və Mübariz Əhmədov "Aqrar Kredit" QSC BOKT-un idarə heyətinin sədri Məmməd Musayevə həyat yoldaşı

AFAQ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Odlar Yurdu Universitetinin rektoru Əhməd Vəliyev və universitetin kollektivi Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlar (işəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasının prezidenti Məmməd Musayevə həyat yoldaşı

AFAQ MUSAYEVANIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir, mərhumun ailəsinə və yaxınlarına dərin hüznə başsağlığı verir.

"Azersu" ASC-nin kollektivi səhmdar cəmiyyətin inzibati-təsərrüfat şöbəsinin rəisi Rizvan Zeynalova atası

VƏLİ ZEYNALOVUN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:

Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75
Məsul katib: 493-61-02
Texniki şöbə: 493-59-64

Mühasibatlıq: 498-85-29
E-mail: xalqqazeti@gmail.com
info@xalqqazeti.az

"Xalq qəzeti"nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:

AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 4694
SİFARIŞ 474
QİYMƏTİ 40 qəpik

Növbəti redaktor
Tahir AYDINOĞLU

Çapa imzalanmışdır 00:00